

43

8. prosince 2016

K O N G R E G A C E P R O K L É R U S

DAR KNĚŽSKÉHO POVOLÁNÍ

Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
PRAHA 2017
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

KONGREGACE PRO KLÉRUS

DAR KNĚŽSKÉHO POVOLÁNÍ

Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis

OSSERVATORE ROMANO

VATIKÁNSKÝ MĚSTSKÝ STÁT

8. PROSINCE 2016

OBSAH

ÚVOD	5
1. Potřeba nové Ratio Fundamentalís Institutionis Sacerdotalis ...	5
2. Přípravné práce	6
3. Charakteristické rysy a hlavní obsahové prvky	7
 I. VŠEOBECNÉ NORMY	 10
a) Aplikační okruh	10
b) Vypracování Ratio Nationalis	12
c) Zodpovědnost biskupských konferencí.....	13
d) Národní a kontinentální organizace seminářů	14
e) Formační plán každého semináře	15
 II. KNĚŽSKÁ POVOLÁNÍ	 16
a) Všeobecné principy	16
b) Malé semináře a jiné formy doprovázení adolescentů	18
c) Povolání v dospělém věku	21
d) Povolání vznikající mezi původními obyvateli.....	21
e) Povolání a migranti	22
 III. ZÁKLADY FORMACE	 23
a) Subjekt formace.....	23
b) Základ a cíl formace: kněžská identita	24
c) Cesta formace jako připodobnění Kristu.....	26
d) Za formaci k niternosti a ke společenství	28
e) Prostředky formace.....	30
<i>e.1. Osobní doprovázení</i>	<i>30</i>
<i>e.2. Komunitní doprovázení.....</i>	<i>32</i>
f) Jednota formace.....	34
 IV. POČÁTEČNÍ A TRVALÁ FORMACE	 35
a) Počáteční formace a její etapy	36
<i>a.1. Přípravná etapa.....</i>	<i>36</i>
<i>a.2. Etapa filosofických studií (neboli učednická)</i>	<i>38</i>
<i>a.3. Etapa teologických studií (neboli konfigurační).....</i>	<i>40</i>
<i>a.4. Etapa pastorační (neboli syntézy povolání).....</i>	<i>43</i>
b) Trvalá formace	44

V. DIMENZE FORMACE	51
a) Integrace formačních dimenzí.....	51
b) Lidská dimenze	53
c) Duchovní dimenze	57
d) Intelektuální dimenze.....	63
e) Pastorační dimenze	65
 VI. AKTÉŘI FORMACE	 69
a) Diecézní biskup.....	70
b) Presbyterium	71
c) Seminaristé.....	71
d) Kolektiv vychovatelů	72
e) Vyučující	74
f) Specialisté	76
g) Rodina, farnost a další církevní uskupení	77
h) Zasvěcený život a laici při formaci.....	78
i) Trvalá formace všech aktérů	79
 VII. ORGANIZACE STUDIA.....	 80
a) Studium přípravných předmětů.....	81
b) Filosofická studia	82
c) Teologická studia	84
d) „Ministeriální“ předměty.....	89
e) Specializovaná studia.....	92
f) Cíle a metody výuky	93
 VII. KRITÉRIA A NORMY	 95
a) Různé typy seminářů	95
b) Přijetí, vyloučení a opuštění semináře	96
<i>b.1. Fyzické zdraví</i>	<i>97</i>
<i>b.2. Psychické zdraví</i>	<i>97</i>
<i>b.3. Propuštění</i>	<i>100</i>
<i>b.4. Seminaristé pocházející z jiných seminářů nebo</i> <i>formačních institutů.....</i>	<i>100</i>
c) Osoby s homosexuálními sklony.....	101
d) Ochrana mladistvých a doprovázení obětí.....	102
e) Skrutinia.....	103
 Závěr	 107

ÚVOD

1. Potřeba nové *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*

DAR KNĚŽSKÉHO POVOLÁNÍ, který Bůh vložil do srdce některých mužů, zavazuje církev, aby jim nabídla seriózní cestu k jejich formaci. Připomněl to také papež František ve svém projevu na plenárním zasedání Kongregace pro klérus (3. října 2014): „*Jedná se o to, abychom pečovali o růst povolání, jež mají přinášet zralé plody. Jsou ‚neopracovanými diamanty‘, na nichž je třeba pečlivě pracovat s ohledem na svědomí člověka a s trpělivostí, aby zářily uprostřed Božího lidu.*“¹

Uplynulo již třicet let od 19. března 1985, kdy Kongregace pro katolickou výchovu – mající tehdy pravomoc pro tuto oblast – vydala novelu *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*, publikovanou 6. ledna 1970², kam zařadila především poznámkový aparát, jenž odrážel vydání Kodexu kanonického práva (25. ledna 1983).

Od té doby vzniklo mnoho příspěvků na téma formace budoucích kněží, a to jak ze strany univerzální církve, tak i biskupských konferencí a jednotlivých místních církví.

Především je třeba připomenout učitelský úřad papežů, kteří během této doby vedli církev: sv. Jan Pavel II., jemuž vděčíme za zásadní posynodální apoštolskou exhortaci *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), Benedikt XVI., autor apoštolského listu ve formě „motu proprio“ *Ministorum institutio* (16. ledna 2013), a František, z jehož popudu a podle jeho usměrnění se zrodil předkládaný dokument.

Především v *Pastores dabo vobis* je výslovným způsobem představen integrální pohled na formaci budoucích kněží, který bere v úvahu všechny čtyři základní dimenze týkající se seminaristovy osoby: lidskou, intelektuální, duchovní a pastorační. *Ministorum institutio* zamýšlela zdůraznit, že formace seminaristů pokračuje přirozeným způsobem jako trvalá formace kněží a vytváří spolu s ní jeden celek. Benedikt XVI. hodlal tímto dokumentem svěřit zodpovědnost i za počáteční formaci v semináři Kongregaci pro klérus, do jejíž pravomoci

1 FRANTIŠEK, *Projev na plenárním zasedání Kongregace pro klérus* (3. října 2014): *L'Osservatore Romano*, 226 (4. října 2014), 8.

2 Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (6. ledna 1970): *AAS* 62 (1970), 321–384.

již náleží trvalá formace. Proto změnil články apoštolské konstituce *Pastor Bonus* (28. června 1988) věnované této oblasti a Úřad pro seministy svěřil Kongregaci pro klérus. Svatý otec František během svého pontifikátu předkládá bohaté učení a dává trvalý osobní příklad pro službu a život kněží, čímž povzbudil a dále provázel úsilí o vytvoření předkládaného dokumentu.

V těchto letech byly rovněž k dispozici dokumenty zaměřené na jednotlivé aspekty formace budoucích kněží, které vydala různá dikasteria Římské kurie: Kongregace pro katolickou výchovu a Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, jakož i Kongregace pro klérus. Kromě toho byla vydána i různá národní *Ratio*, z nichž mnohá byla konzultována v průběhu prací na tomto dokumentu.³

2. Přípravné práce

První koncept předkládané *Ratio Fundamentalis* vypracovala Kongregace pro klérus na jaře 2014, zaslala vybraným odborníkům a především členům dikasteria s výhledem na plenární shromáždění konané ve dnech 1. až 3. října 2014. Na tomto zasedání byl text komentován a členové kongregace o něm diskutovali, stejně jako přizvaní odborníci, kteří předložili kongregaci návrhy a rady pro další postup prací.

Tento materiál posloužil pro redakci rozšířeného textu, obohaceného o návrhy obdržené od některých dikasterií Římské kurie, které jsou zainteresovány v této oblasti (Kongregace pro evangelizaci národů, Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života a Kongregace pro východní církve), nebo od takových, které mohou přispět minulou zkušeností (Kongregace pro katolickou výchovu).

Během roku 2015 byl text zaslán četným biskupským konferencím a apoštolským nunciaturám, aby mohly doplnit svá doporučení, a tak se v duchu synodality, kterou tak často zdůrazňuje papež František, rozšířil okruh pro konzultaci a reflexi na ty země, kde se bude *Ratio Fundamentalis* aplikovat.

Ve dnech 19. a 20. listopadu 2015 uspořádala Kongregace pro klérus mezinárodní setkání k 50. výročí vydání koncilních dokumentů

3 O těchto dokumentech se následující text detailně zmíní a bude se jimi specificky zabývat.

Optatam totius a Presbyterorum ordinis, během něhož kardinálové, biskupové, vyučující, vychovatelé a odborníci mohli nabídnout své cenné příspěvky k úvahám o formaci kandidátů na posvátná svěcení.

Kongregace pro klérus vzala patřičně v úvahu obdržené příspěvky v této věci a zredigovala definitivní koncept, jenž byl předem, v duchu spoluzodpovědnosti a spolupráce vyžadované čl. 17 *Pastor Bonus*, přezkoumán některými dikasterii Římské kurie (Státním sekretariátem, Kongregací pro nauku víry, Kongregací pro bohoslužbu a svátosti, Kongregací pro biskupy, Kongregací pro evangelizaci národů, Kongregací pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, Kongregací pro katolickou výchovu, Kongregací pro blahořečení a svatořečení, Kongregací pro východní církve, Papežskou radou pro legislativní texty).

Po skončení konzultací a ve světle obdržených návrhů byl vypracován definitivní text, který byl předložen Svatému otci Františkovi ke schválení v souladu s čl. 18 *Pastor Bonus*.

3. Charakteristické rysy a hlavní obsahové prvky

Předkládaná *Ratio Fundamentalis* popisuje formační cestu kněží, která začíná v semináři, vyznačuje se čtyřmi příznačnými rysy a je charakterizována jako jediná, integrální, komunitní a misijní.

Kněžská formace je součástí jediné „cesty učedníka“. Na jejím začátku je křest, dále se zdokonaluje následujícími svátostmi křesťanské iniciace, v okamžiku vstupu do semináře se stává středem vlastního života a pokračuje tak po celý život.

Formaci – počáteční i trvalou – je třeba chápat z integrálního pohledu, který bere v úvahu čtyři dimenze, o nichž hovoří *Pastores dabo vobis*. Ty společně vytvářejí a strukturují identitu seminaristy a kněze a uschopňují ho, aby byl oním „darem sebe sama pro církev“, což je obsahem pastorační lásky. Je třeba, aby celý průběh formace se neztotožňoval pouze s jediným aspektem na úkor ostatních, ale aby byl vždy integrální cestou učedníka povoláného ke kněžství.

Tato formace má od svého počátku výhradně komunitní charakter. Povolání ke kněžství je darem od Boha pro církev a pro svět, cestou posvěcování vlastního i ostatních, po níž se nekrácí izolovaně, ale stále ve vztahu k určité konkrétní části Božího lidu. Člověk toto povolání objevuje a přijímá v prostředí vychovávajícího

společenství, které je vytvářeno různými částmi Božího lidu. Při svěcení přivádí povolání seminaristu k uvědomění, že je součástí „rodiny“ presbyteria, a ke službě konkrétnímu společenství. I ve vztahu ke kněžím vychovatelům a s ohledem na účinnost jejich působení chce předkládaná *Ratio Fundamentalis* zdůraznit, že se musí považovat za společenství a musí jednat jako skutečné formační společenství, sdílející jedinou zodpovědnost, která respektuje kompetence a poslání svěřené každému z nich.

Protože kněz učedník vychází z křesťanského společenství a do něho se vrací, aby mu sloužil a vedl ho jako pastýř, je formace svým charakterem misijní. Jejím cílem je účast na jediném poslání, které Kristus svěřil své církvi, to znamená evangelizace ve všech jejích formách.

Základní myšlenkou je, aby semináře formovaly učedníky misionáře „zamilované“ do Pána, pastýře „páchnoucí po ovcích“, kteří by žili uprostřed nich, aby jim sloužili a přinášeli jim Boží milosrdenství. Proto je potřebné, aby se každý kněz cítil jako učedník na cestě, který trvale potřebuje integrální formaci, chápanou jako neustálé připodobňování sebe Kristu.

V rámci jediné integrální a postupné formace se rozlišuje fáze počáteční a trvalá. V předkládané *Ratio Fundamentalis* se počáteční formace člení do různých etap: etapa přípravná, etapa studia filosofie neboli učednická, etapa studia teologie neboli konfigurační, etapa pastorační neboli syntézy povolání.

Vzhledem k těmto termínům vykazuje průběh formace oproti *Ratio Fundamentalis* z roku 1970 určitý vývoj. Po zkušební a ověřovací fázi, zahájené biskupskou synodou v roce 1990 (VIII. generální zasedání), má „přípravná fáze“ svou specifickou identitu a formační obsah a je považována za potřebnou a povinnou.

Pojmenování etapa „učednická“ a „konfigurační“ doprovázejí obvyklou „fázi filosofických studií“ a „fázi teologických studií“, které mají šestiletý rozsah.⁴ Tím je zdůrazněno, že intelektuální oblast s předpokládaným studiem filosofie a teologie není tím jediným, co je třeba brát v úvahu při hodnocení každé etapy seminaristovy cesty a jeho dosažených pokroků. Komplexní hodnocení všech formačních okruhů vykonávané vychovateli usnadní přechod k následující

etapě těm seminaristům, kteří nejen vykonali plánované zkoušky, ale dosáhli takového stupně zralosti lidské i zralosti v povolání, jaký se za daných okolností vyžaduje.

A konečně „etapa pastorační“ neboli „syntézy povolání“ klade specifický důraz na období, které uplyne mezi ukončením formace v semináři a kněžským svěcením, s cílem pomoci kandidátovi získat patřičné uvědomění se zřetelem na jeho svěcení.

Stav učedníka a člověka připodobňujícího se Kristu samozřejmě provází po celý život. Pojmenování „etapa učednická a „etapa konfigurační“ zaměřují zvláštní pozornost ve dvou obdobích počáteční formace na uvědomění si toho, že „jsem učedníkem“, a na potřebu chápat své povolání ke službě a kněžský život jako trvalé připodobňování se Kristu.

Naopak trvalá formace nemůže být již ze své povahy schematicky rozdělena na stanovené „etapy“, ale jsou naznačeny jen okolnosti, situace a nástroje, které mohou napomáhat kněžím a osobám pověřeným trvalou formací, aby žili a navrhovali konkrétní iniciativy.

V této *Ratio Fundamentalis*, stejně jako tomu bylo u jejího vydání z roku 1970, najdeme také *Ordo Studiorum* s orientačním seznamem předmětů, jež mají tvořit obsah studijního programu seminaristů během jeho různých fází, který je součástí intelektuální formace. *Ordo* je třeba ve svém celku používat v seminářích a ve formačních domech, které samy organizují kurzy plánované pro filosoficko-teologické šestiletí, samozřejmě spolu s kurzy přípravné fáze a těch, jež se týkají předmětů ministeria.

V textu předkládané *Ratio Fundamentalis* jsou uvedena usměrnění různého druhu – teologická, duchovní, pedagogická i kanonická – a normy ve vlastním slova smyslu, které přebírají ustanovení Kodexu kanonického práva a přesněji určují způsoby, jimiž se má řídit jejich aplikace.⁵ Usměrnění a normy nejsou v dokumentu přísně oddělovány, i když je u každé pasáže jasné vyjádřeno, zda má hodnotu usměrnění nebo předpisu; byly spíše integrovány s cílem poskytnout text obohacený o různé vklady a příspěvky.

5 Srov. *tamtéž.*, kán. 31, § 1.

I. VŠEOBECNÉ NORMY

a) Aplikační okruh

1. Předkládaná *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*⁶ se ve svém celku aplikuje v zemích, které spadají pod pravomoc Kongregace pro klérus. Avšak s ohledem na koncilní dekret *Ad gentes*, č. 16 a na apoštolskou konstituci *Pastor Bonus*, čl. 88 §2 se částečně aplikuje i na územích v kompetenci Kongregace pro evangelizaci národů. Úlohou tohoto dikasteria je totiž „formovat sekulární klérus“ podle svých vlastních usměrnění a norem, ale předkládaná *Ratio* je normativní ve vztahu ke „všeobecnému plánu studií“ i pro území spadající pod pravomoc Kongregace pro evangelizaci národů. Normám *Ratio Fundamentalis* musí být dále s patřičnými úpravami přizpůsobeny i jednotlivé *Ratio* institutů zasvěceného života a společností apoštolského života⁷, které podléhají Kongregaci pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života a Kongregaci pro evangelizaci národů, jakož i papežské komisi *Ecclesia Dei* v tom, co se týká „členů, kteří se připravují na přijetí svátosti svěcení“⁸, a stejně tak i jednotlivé *Ratio* kněžských sdružení, jimž bylo uděleno právo inkardinovat kleriky, jako jsou osobní prelatury, vojenské ordinariáty a osobní ordinariáty.⁹ Pokud se tedy odkazuje na pravomoci ordináře, týkají se i vyšších představených institutů zasvěceného života a kněžských společností apoštolského života papežského práva, pokud z kontextu nevyplývá, že je míněn jen diecézní biskup.

6 Dokument je obecně prováděcím předpisem, podle kán. 31, § 1, C.I.C., pro aplikaci norem kodexu vztahujících se k formaci a nahrazuje *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* z 6. ledna 1970, revidovanou novým vydáním z 19. března 1985; srov. DRUHÝ Vatikánský KONCIL, dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius* (28. října 1965), č. 1.

7 Srov. JAN PAVEL II., apoštolská konstituce *Pastor Bonus* (28. června 1988), čl. 88, § 2 a 108, § 2.

8 C.I.C., kán. 659, § 3.

9 Srov. BENEDIKT XVI., apoštolská konstituce *Anglicanorum coetibus* (4. listopadu 2009): *AAS* 101 (2009), 985–990.

Na základě čl. 56 a 58, § 2 apoštolské konstituce *Pastor Bonus* se předkládaná *Ratio Fundamentalis* neuplatňuje na východní katolické církve, které spadají pod pravomoc Kongregace pro východní církve. Ty mají pro tuto oblast vypracovat své vlastní normy vycházející z jejich liturgického, teologického, duchovního a disciplinárního dědictví.

Dále je třeba upřesnit, že dokument se ve svém celku aplikuje i ve formačních domech hnutí a nových církevních komunit společně s *Ratio Nationalis* vypracovanou biskupskou konferencí té země, kde se takový institut nachází, a pod autoritou diecézního biskupa. Ohledně akademických studií filosofie a teologie, která jsou jako taková definovatelná kanonickou legislativou, církevní a (nebo) občanskou, jakož i církevních fakult, má zde pravomoc Kongregace pro katolickou výchovu¹⁰, již rovněž přináleží starost o dohody s příslušnými občanskými autoritami.

2. Kongregace pro klérus, jejíž součástí je Papežské dílo pro kněžská povolání¹¹, „vyjadřuje a uvádí ve skutek péči Apoštolského stolce o formaci těch, kdo jsou povoláni k posvátným svěcením“, a zařazuje mezi své institucionální úkoly pomáhat „biskupům, aby se v jejich církvích s maximálním nasazením rozvíjela povolání k posvátným službám a v seminářích“ aby se poskytovala „solidní formace jak lidská a duchovní, tak i doktrinní a pastorační“.¹²

Kongregace pro klérus tudíž napomáhá pastoraci povolání, zvláště povolání k posvátným svěcením, a poskytuje biskupům a biskupským konferencím principy a normy pro počáteční a trvalou formaci kleriků.

10 Příslušné pravomoci obou dikasterií byly stanoveny BENEDIKTEM XVI., apoštolský list *Ministrorum institutio* (16. ledna 2013), čl. 6: *AAS* 105 (2013), 134: „Kongregace pro katolickou výchovu má pravomoc uspořádávat akademická studia filosofie a teologie po vyslechnutí Kongregace pro klérus v tom, co se týká jejich pravomocí.“

11 Srov. PIUS XII., motu proprio *Cum nobis* (4. listopadu 1941), č. 13: *AAS* 33 (1941), 479; BENEDIKT XVI., *Ministrorum institutio*, čl. 7: *AAS* 105 (2013), 134.

12 *Ministrorum institutio*, čl. 4–5: *AAS* 105 (2013), 133–134, která modifikovala čl. 93, § 2 a 94 apoštol. konst. *Pastor Bonus*.

b) Vypracování *Ratio Nationalis*

3. Na základě této *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* musí každá biskupská konference vyhotovit své vlastní *Ratio Nationalis*, jež ve smyslu č. 1 dekretu *Optatam totius* a kán. 242, § 1 Kodexu kanonického práva musí být schválena touto kongregací po patřičném vyslechnutí názoru Kongregace pro katolickou výchovu ohledně toho, co spadá do její pravomoci. Cílem je zaručit potřebný soulad a koordinaci studijního řádu a jeho souvislost se studijním řádem v různých zemích.

Pokud by se vyskytla potřeba zařadit do dříve schválené *Ratio Nationalis* některé úpravy z důvodu vzniku nových a neočekávaných situací, lze text opravit a požádat Kongregaci pro klérus o nové schválení. Na základě dozrálých zkušeností anebo z důvodu vypršení stanovené doby platnosti musí být *Ratio Nationalis* znovu prověřena kompetentním orgánem biskupské konference a pak opětovně předložena ke schválení tomuto dikasteriu. Další úpravy a náležitá schválení mohou a mají být pravidelně vykonávány a vyžadovány, jeví-li se to biskupské konferenci jako potřebné anebo pokud to Kongregace pro klérus z oprávněného důvodu považuje za vhodné.¹³

4. Právo a povinnost vypracovat *Ratio Nationalis Institutionis Sacerdotalis*, jakož i schválit v případě vhodnosti a potřeby specifické zkušenosti na území biskupské konference nebo regionu přináleží biskupským konferencím, a nikoli jednotlivým biskupům.¹⁴

Normy takové *Ratio* musí být dodržovány ve všech diecézních a interdiecézních seminářích země¹⁵ a jejich specifické aplikace musí vstoupit do stanov a pravidel a do vlastního formačního plánu každé takové instituce.¹⁶

5. S cílem napomáhat trvalému dialogu mezi Svatým stolcem a místními církvemi, na znamení blízkosti a pro získání rady a podpory mají

13 Srov. C.I.C., kán. 242, § 1.

14 Srov. *tamtéž*.

15 Srov. *tamtéž*, kán. 242, § 2.

16 Srov. *tamtéž*, kán. 243.

interdiecézní semináře, podle ustanovení svých stanov, pravidelně zasílat Kongregaci pro klérus zprávu o vykonávané vzdělávací činnosti.

c) Zodpovědnost biskupských konferencí

6. Při zachování autority diecézního biskupa usiluje *Ratio Nationalis* o to, aby sjednotila kněžskou formaci v zemi, a tak se usnadnil dialog mezi biskupy a vychovateli ku prospěchu seminaristů v jednotlivých seminářích.¹⁷

7. *Ratio Nationalis* se má vztahovat ke vzdělávacím aspektům prezentovaným v předkládaném dokumentu pro kandidáty kněžství tak, aby jejich formace mohla být integrální a aby byli vhodně připraveni čelit výzvám naší doby. Každá *Ratio Nationalis* musí rovněž stanovit etapy formace a studijní řád, cíle a trvání studia s ohledem na normy všeobecného práva. V plánu výchovy ke kněžství má *Ratio Nationalis* zajišťovat potřebnou jednotnost v rámci celé země a rovněž brát zřetel na případné existující kulturní různosti.

Každá *Ratio Nationalis* má uvádět a aktualizovat na své podmínky to, co předkládá *Ratio Fundamentalis*, a má vždy obsahovat následující prvky:

- a) aspoň zběžný přehled konkrétní společenské, kulturní a církevní situace, v níž se budoucí kněží ocitnou při vykonávání své služby;
- b) souhrn případných dohod uzavřených v rámci biskupské konference o organizaci seminářů v zemi;
- c) některé zmínky o pastorači povolání a o jejích nástrojích;
- d) představení etap formace v kontextu se situací země;
- e) popis prostředků, jež se mají používat pro péči o jednotlivé stránky formace (lidskou, duchovní, intelektuální a pastorační);
- f) řád přípravného studia, studia filosofie a teologie, včetně popisu předmětů s naznačením cílů a probíraného obsahu u každého z nich, ve spojitosti s počtem studijních kreditů potřebných pro každý obor.

8. Při vypracování *Ratio Nationalis* je potřebné, aby každá biskupská konference patřičně dbala na specifické charakteristiky a potřeby svého sociálně-výchovného prostředí. Rovněž je nezbytné posilovat spolupráci mezi různými církevními okrsky přítomnými na daném teritoriu ve snaze věnovat pozornost místním skutečnostem tak, aby se zaručila co nejvhodnější nabídka formace, a to jak v seminářích početně významných, tak i v těch menších.

Podle uvážlivého posouzení každé biskupské konference by postup při vypracování a následné aktualizaci *Ratio Nationalis* mohl zahrnovat následující kroky: především by biskupská konference měla prostřednictvím svých pověřených osob konzultovat přímo se semináři a také s národní organizací seminářů (tam, kde existuje); pak by mohla svěřit biskupské komisi pro klérus a pro semináře vypracování základního textu; nakonec, jako výraz kolegiality a v duchu spolupráce, by sama biskupská konference měla přistoupit k sepsání finálního textu.

d) Národní a kontinentální organizace seminářů

9. Tam, kde to okolnosti umožňují nebo kde už se takové zkušenosti uplatňují, doporučuje se zřizovat naddiecézní organizace pro semináře. Podobné instituce totiž mohou poskytovat platnou pomoc jakožto nástroj pro konzultaci, komunikaci a spolupráci mezi vychovateli, kteří pracují v různých ústavech. Napomáhají tak analýze a homogennějšímu rozvoji výchovných a didaktických zkušeností na regionální úrovni a lepší výměně a srovnání na úrovni mezinárodní.

K členství v těchto orgánech mají být přizváni vychovatelé z různých institutů. Je důležité, aby tyto organizace pracovaly pod vedením Komise biskupské konference pro klérus a pro semináře. V každém případě v duchu církevního společenství přísluší Kongregaci pro klérus, aby příhodně zřizovala takové organizace na všeobecné úrovni, zatímco biskupským konferencím a různým orgánům (např. Consejo Episcopal Latinoamericano [CELAM], Consilium Conferentiarum Episcoporum Europae [CCEE], Federation of Asian Bishops' Conferences [FABC] atd.) přináleží, po konzultaci s tímto dikasteriem, zřizovat takové, které působí na jejich teritoriu a mají kontinentální charakter; schvalují jejich stanovy, přičemž respektují pravomoci jednotlivých biskupů a biskupských konferencí.

Může být velice užitečné, aby tyto organizace pořádaly – jak už k tomu v některých regionech dochází – pro území pod svou pravomocí kursy pro vychovatele a studijní aktivity na témata spojená s kněžským povoláním a formací, s cílem poskytovat jejich výsledky zainteresovaným biskupským konferencím.¹⁸

e) Formační plán každého semináře

10. Diecézní biskup (nebo zainteresovaní biskupové v případě interdiecézního semináře) má za úkol vypracovat za pomoci kolegia seminárních vychovatelů plán „integrální formace“, nazývaný rovněž formační itinerář, a má prosazovat jeho účinnou aplikaci¹⁹ při respektování různých etap v něm navrženého průběhu výchovy. S odkazem na *Ratio Fundamentalis* si tento plán stanovuje za cíl specifikovat směrnice uvedené v *Ratio Nationalis* a pedagogickou vizi, jež ho inspiruje podle situace a potřeb místní církve; bere přitom v úvahu kulturní prostředí, odkud seminaristé pocházejí, pastorační v diecézi a její „formační tradici“.

18 Srov. *Optatam totius*, č. 5.

19 Srov. KONGREGACE PRO BISKUPY, direktář pro pastýřskou službu biskupů *Apostolorum successores* (22. února 2004), č. 90: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1768–1769.

II. KNĚŽSKÁ POVOLÁNÍ

a) Všeobecné principy

11. Povolání v církvi jsou projevem nezměrných Kristových bohatství (srov. Ef 3,8), a proto je třeba k nim velice přihlížet a starostlivě a se zájmem se jim věnovat, aby mohla vznikat a dozrávat. Mezi četnými povoláními, která Duch Svatý neustále probouzí v Božím lidu, povolání ke služebnému kněžství zve lidi „*k účasti na hierarchickém Kristově kněžství*“²⁰ a ke spojení s ním, „*aby pásli církev Božím slovem a Boží milostí*“²¹. Toto povolání se projevuje v rozličných podmínkách podle rozdílného věku lidského života: u adolescentů, v dospělém věku, a jak dosvědčuje trvalá zkušenost církve, i u dětí.

12. Povolání ke služebnému kněžství se začleňuje do širšího rámce křestního křesťanského povolání, skrze něž je Boží lid „*Kristem ustavený jako společenství života, lásky a pravdy, učiněný nástrojem vykoupení všech lidí a posílaný do celého světa jako světlo a sůl země* (srov. Mt 5,13-16)“²².

13. Kristovo poslání znamená „*starat se o vznik, rozpoznání a rozvíjení povolání, zvláště povolání ke kněžství*“.²³ Církev zachycuje Kristův hlas, který všechny vyzývá, aby prosili Pána, aby poslal dělníky na svou žeň (srov. Mt 9,38 a Lk 10,2), a věnuje zvláštní pozornost povoláním k zasvěcenému životu a ke kněžství. Proto je potřebné, aby se v jednotlivých diecézích, oblastech a zemích se zřizovala a podporovala centra pro povolání²⁴, která ve spolupráci s Papežským dílem pro kněžská povolání mají napomáhat rozvoji veškeré pastore

20 *Optatam totius*, č. 2.

21 DRUHÝ Vatikánský koncil, dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 11.

22 *Tamtéž*, č. 9.

23 JAN PAVEL II., posynodální apoštolská exhortace *Pastores dabo vobis*, č. 34.

24 Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU – PAPEŽSKÉ DÍLO PRO KNĚŽSKÁ POVOLÁNÍ, *Pastorační usměrňování pro podporu povolání ke kněžské službě* (25. března 2012), č. 13.

povolání²⁵, usměrňovat ji a poskytovat pro ni potřebné prostředky.²⁶ Biskupové jakožto první zodpovědní za pastorační povolání ke kněžství mají upřednostňovat aktivní spolupráci mezi kněžími, zasvěcenými a laiky (především rodiči a vychovateli) a také se skupinami, hnutími a sdruženími věřících laiků v rámci organického celostního pastoračního plánu.²⁷

14. Je potřebné podporovat iniciativy, jež by mohly být prospěšné pro získávání Božího daru nových povolání. Především je to modlitba, osobní i ve společenství. Určité příhodné chvíle liturgického roku se zdají být k tomu zvláště vhodné a je na zodpovědné církevní autoritě, aby určila datum některých zvláště významných slavení. Svatý otec před časem stanovil slavení Světového dne modliteb za povolání na 4. neděli velikonoční, zvanou neděle Dobrého pastýře. Je rovněž vhodné podporovat aktivity zaměřené na vytváření duchovního ovzduší, které člověka predisponuje pro poznání a přijetí kněžského povolání.²⁸

25 Srov. PAPEŽSKÉ DÍLO PRO KNĚŽSKÁ POVOLÁNÍ, *Rozvoj pastorační povolání v místních církvích* (6. ledna 1992); *Pastorační usměrnění pro podporu povolání ke kněžské službě*.

26 Srov. *Optatam totius*, č. 2; DRUHÝ Vatikánský koncil, dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis* (7. prosince 1965), č. 11; dekret o přizpůsobené obnově řeholního života *Perfectae caritatis* (28. října 1965), č. 24; dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus* (28. října 1965), č. 15; dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes* (7. prosince 1965), č. 16 a 39.

27 Srov. C.I.C., kán. 233, § 1; *Optatam totius*, č. 2; *Presbyterorum ordinis*, č. 11; *Lumen gentium*, č. 11; *Christus Dominus*, č. 15; *Ad gentes*, č. 39; *Perfectae caritatis*, č. 24; DRUHÝ Vatikánský koncil, pastorační konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965), č. 52; dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem* (18. listopadu 1965), č. 11; Pius XII., exhortace pro klérus v katolickém světě o svatosti kněžského života *Menti Nostrae* (23. září 1950), kap. III: AAS 42 (1950), 683.

28 FRANTIŠEK, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 107: „Kde je život, horlivost a ochota nést Krista druhým, tam se rodí pravá povolání. Dokonce i ve farnostech, kde nejsou kněží příliš aktivní a radostní, vzbuzuje bratrský a horlivý život společenství touhu po úplném zasvěcení se Bohu a evangelizaci, zejména modlí-li se toto vitální společenství naléhavě za povolání a má-li odvahu nabídnout své mládeži cestu zvláštního zasvěcení.“

V tomto smyslu jsou adresáty pastorační povolání muži různých věkových kategorií; jelikož ale dnes narůstá počet kandidátů v dospělém věku, kteří již mají za sebou vícero pracovních zkušeností²⁹, ukazuje se potřeba věnovat zvláštní pozornost právě této věkové kategorii.

15. S velkorysostí a s církevním duchem se má rozvíjet snaha napomáhat nejen povoláním pro službu vlastní diecézi a vlastní zemi, ale pro službu ve prospěch ostatních místních církví podle potřeb církve univerzální. Tak se podpoří Boží působení, které někoho svobodně volá ke služebnému kněžství v nějaké místní církvi, jiného pak ke službě ve společnosti apoštolského života a dalšího k *missio ad gentes*. Je tedy velmi žádoucí, aby každá diecéze měla jediné centrum pro pastorační povolání, které by bylo výrazem spolupráce a jednoty mezi diecézním klérem a kněžími příslušejícími k jiným kanonicky uznaným církevním uskupením.³⁰

b) Malé semináře a jiné formy doprovázení adolescentů

16. Pastorační povolání směřuje k poznání odpovědi na niterné Pánovo volání a na jeho doprovázení. Tento proces má napomáhat růstu lidských a duchovních kvalit člověka a ověřovat autentičnost jeho motivací. Z těchto důvodů je vhodné, aby se v každé místní církvi v závislosti na jejích podmínkách, na prostředcích a na získaných zkušenostech uplatňovaly instituce, které se zaměřují na podporu a rozpoznávání povolání ke služebnému kněžství s ohledem na věk a na specifické podmínky těch, kdo se v nich mají formovat.

17. *Malý seminář*.³¹ Kodex kanonického práva stanoví: „*Zachováji se a podporují se již existující malé semináře a jiná zařízení tohoto*

29 Srov. C.I.C., kán. 233, § 2; 385; *Menti Nostrae*, kap. III: AAS 42 (1950), 684; *Apostolorum successores*, č. 87: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1773; KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, oběžný list *Vocationes adulatorum*, předsedům biskupských konferencí o péči a formaci u povolání dospělých (14. července 1976): *Enchiridion Vaticanum* 5 (2000), 2097–2108.

30 Srov. *Optatam totius*, č. 2; *Presbyterorum ordinis*, č. 10–11; *Apostolorum successores*, č. 91: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1787–1789.

31 Srov. *Optatam totius*, č. 3; *Pastores dabo vobis*, č. 63.

druhu, v nichž za účelem podpory povolání je postaráno o zvláštní náboženské vzdělání zároveň s humanitním a přírodovědným; kde to uznal diecézní biskup za vhodné, zřídí se malý seminář nebo podobné zařízení.“³²

18. Cílem malého semináře je pomáhat takovým způsobem k lidskému a křesťanskému dozrávání těm adolescentům³³, kteří ukazují, že v sobě mají zárodky povolání ke služebnému kněžství, aby se úměrně jejich věku rozvíjela taková vnitřní svoboda, jež je uschopní odpovídat na Boží záměr s jejich životem.

I tam, kde se tato služba neposkytuje v institucionální podobě malého semináře, se má každá místní církev zhostit důležitého úkolu poskytovat adolescentům doprovázení, napomáhat novým přístupům a zkoušet kreativní pastorační formy s cílem podporovat a orientovat jejich lidský i duchovní růst. Mezi jinými možnostmi lze uvést *skupiny pro rozvoj povolání* pro adolescenty, *společenství zaměřená na přijetí povolání*, *katolické internátní školy* a jiné mládežnické organizace.³⁴

19. V malých seminářích je třeba zvažovat chlapcovy kvality, jakož i specifické „znaky povolání“. Konkrétně mohou pro takové hodnocení velice užitečně posloužit některé předešlé zkušenosti, v nichž se projevuje, jaký mají chlapci život z víry: například duchovní pouto s knězem, častý přístup ke svátostem, výchozí praxe modlitby, zkušenost církve ve farnosti nebo prožívaná ve skupinách, hnutích a sdruženích, účast na akcích o povolání organizovaných diecézí, přijetí nějakého závazku ke službě v církevním uskupení, kam patří. Rovněž je třeba zvažovat některé lidské kvality, které při patřičném rozvinutí mohou mladým pomáhat k rozvoji jejich povolání. Je tedy na vychovatelích, aby ověřili komplexní způsobilost případných kandidátů (duchovní, fyzickou, psychickou, morální a intelektuální).

20. Při formaci v malém semináři se musí brát v úvahu dynamika osobního růstu, která je úměrná věku a klade zvláštní důraz na některé

32 C.I.C., kán. 234, § 1; srov. také *Apostolorum successores*, č. 86: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1770–1772.

33 Srov. *Apostolorum successores*, n. 86.

34 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 64.

stránky: upřímnost a poctivost ve vztahu k sobě i k druhým, postupný citový rozvoj, předpoklad pro život ve společenství, schopnost pěstovat bratrská přátelství, dobrý stupeň zodpovědnosti ve vztahu k osobním povinnostem a svěřeným úlohám, kreativita a iniciativní duch, správné vyjadřování svobody, disponibilita jít cestou modlitby a setkání s Kristem.

21. Když chlapci prožívají zkušenost přátelství s Ježíšem, učí se za podpory modlitby a v síle Ducha Svatého žít a rozvíjet věrnost Pánovi, aby u nich dozrávala pokorná služba chápána jako disponibilita pro druhé a jako pozornost vůči obecnému dobru; poslušnost prožívaná jako naslouchání v plné důvěře; mladistvá čistota jako znamení průzračnosti vztahů a sebedarování; chudoba jako výchova ke střídmosti v užívání majetku a k jednoduchému životu.

Nezbytným prvkem pro duchovní formaci je především liturgický a svátostný život, jehož se mladí mají s pokračujícím věkem zúčastňovat stále uvědoměleji, spolu s mariánskou úctou a dalšími úkony každodenní i pravidelné zbožnosti, které zároveň s dalšími aspekty stanoví pravidla každého semináře.

22. Mladí mají získat školní přípravu, která se vyžaduje v jejich zemích pro přijetí k univerzitnímu studiu.³⁵ Usilovat o získání titulu z civilního studia mají i proto, aby se těšili svobodě a možnosti zvolit si jiný životní stav, kdyby se u nich neprokázalo povolání ke kněžství. Bylo by vhodné, aby seminář nabízel také doplňkovou formaci zdůrazňující například aspekty kulturní, umělecké, sportovní atd. Studium lze vykonávat na vlastní seminární škole, na externích katolických školách nebo na jiných školách.

23. Vzhledem k důležitosti a náročnosti formální práce v době adolescence, během níž začíná dozrávat identita chlapců, je potřebné, aby je doprovázeli takoví vychovatelé, kteří chápou potřeby jejich věku, jsou dobrými učiteli a svědky evangelia. Je žádoucí, aby vychovatelé využívali spolupráce s rodiči, kteří hrají v této fázi důležitou roli v procesu růstu svých dětí, a zároveň aby měli podporu a blízkost mateřského farního společenství. Vychovatelé mají rovněž pečovat o to,

35 Srov. C.I.C., kán. 234, § 2.

aby seminaristi udržovali odpovídající a současně potřebné vztahy se svými rodinami a se svými vrstevníky, neboť takové vztahy potřebují pro zdravý psychologický vývoj, zvláště v oblasti citového života.

c) Povolání v dospělém věku

24. Ti, kdo objeví povolání ke služebnému kněžství v pokročilejším věku, prokazují strukturovanější osobnost a jejich životní běh je charakterizován různorodými zkušenostmi. Přijetí takovýchto lidí do semináře si žádá, aby určité období předtím prošli po duchovní a církevní cestě, jež umožní seriózní posouzení motivace jejich povolání.

Je třeba pozorně posoudit dobu uplynulou mezi křtem nebo konverzí ke křesťanství a případným vstupem do semináře³⁶, neboť nezřídka může dojít k záměně mezi *následováním Krista* a povoláním ke kněžské službě.

Stejně jako u ostatních seminaristů je třeba dbát na doprovázení těchto kandidátů po cestě, jež je seriózní a kompletní a předpokládá solidní duchovní a teologickou formaci³⁷ v rámci komunitního života za pomoci vhodné pedagogické a didaktické metody, která bere v úvahu jejich osobní profil. V pravomoci biskupských konferencí je vydávat specifické normy odpovídající situaci v jejich zemi, v nichž posoudí možnost stanovit věkovou hranici pro přijetí uvedených povolání a zvaží případné zřízení zvláštního semináře pro ně.³⁸

d) Povolání vznikající mezi původními obyvateli

25. „Zvláštní pozornost se má věnovat povoláním vznikajícím mezi původními obyvateli; je třeba dbát na formaci inkulturovanou do jejich prostředí. Tito kandidáti kněžství, kteří dostávají vhodnou teologickou a duchovní formaci pro svou budoucí službu, nesmí ztratit kořeny, jež mají ve své kultuře.“³⁹ Již pouhá existence těchto povolání je důležitým prvkem pro inkulturaci evangelia do takovýchto oblastí a bohatství

36 Srov. *tamtéž*, kán. 1042, 3°.

37 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 64; *Vocationes adultorum*, č. 12: *Enchiridion Vaticanum* 5 (2000), 2102.

38 Srov. *Apostolorum successores*, č. 87.

39 JAN PAVEL II., posynodální apoštolská exhortace *Ecclesia in America* (22. ledna 1999), č. 40: *AAS* 91 (1999), 776.

jejich kultury musí být náležitě doceňováno. Pokud by to bylo potřebné, lze nabídnout službu pro povolání v původním jazyce, začleněnou do kontextu příslušné místní kultury.

e) Povolání a migranti

26. Dosti rozšířeným jevem je narůstající migrace obyvatel z důvodů sociálních, ekonomických, politických a náboženských.⁴⁰ Je důležité, aby křesťanské společenství poskytovalo trvalou pastorační péči rodinám imigrantů, kteří již po určitou dobu žijí a pracují v jiné zemi a představují pro ni cenné zdroje. Mohou se z nich rodit povolání ke kněžské službě, jež je třeba doprovázet a mít na zřeteli jejich postupnou kulturní integraci.⁴¹

27. Jiní, kdo se cítí být Pánem povoláni, opouštějí svou zemi, aby formaci ke kněžství získali jinde. Je třeba zvažovat jejich osobní historii i prostředí, odkud pocházejí, a pozorně prověřovat důvody pro volbu jejich povolání; má se vynaložit všemožná snaha pro navázání dialogu s místní církví v zemi jejich původu. V každém případě je potřebné během procesu jejich formace nacházet vhodné metody a nástroje pro jejich odpovídající integraci, aniž by se podceňoval problém kulturní různosti, který někdy komplikuje rozpoznávat, zda mají povolání.

40 Srov. FRANTIŠEK, posynodální apoštolská exhortace *Amoris laetitia* (19. března 2016), č. 46.

41 Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ MIMO DOMOV, instrukce *Erga migrantes caritas Christi* (3. května 2004), č. 45: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 2480–2481.

III. ZÁKLADY FORMACE

a) Subjekt formace

28. Během formace směřující ke služebnému kněžství se seminarista jeví sám sobě jako „tajemství“, v němž se prolínají a vedle sebe existují dvě stránky jeho lidství, které se mají vzájemně integrovat: na jedné straně je nadán milostí rozlévanými charakteristickými dary a bohatstvím; na druhé straně ho poznamenávají omezení a křehkost. Úkol formace spočívá ve snaze napomáhat člověku, aby pod vlivem Ducha Svatého tyto aspekty integroval na cestě víry a postupného, harmonického dozrávání všech složek, vyhýbal se fragmentaci, polarizaci, krajnostem, povrchnosti a částečnosti. Doba formace ke služebnému kněžství je časem zkoušky, dozrávání a rozlišování ze strany seminaristy i formační instituce.

29. Seminarista je povoláván k tomu, aby „vycházel ze sebe“⁴² a v Kristu šel vstříc Otci a druhým, přitom se plně věnoval povolání ke kněžství, nasazoval se pro spolupráci s Duchem Svatým, aby dovedl k naplnění svou vnitřní pokojnou a tvůrčí syntézu mezi silou a slabostí. Výchovný plán napomáhá seminaristům, aby všechny stránky své osobnosti přiváděli zpět ke Kristu tak, aby je vědomě činili svobodnými pro Boha a pro druhé.⁴³ Pouze v ukřižovaném a zmrtvýchvstalém Kristu získává tato probíhající integrace smysl a završuje se; on je sjednocením všeho (srov. Ef 1,10), aby „*Bůh byl všechno ve všem*“ (1 Kor 15,28).

42 Srov. FRANTIŠEK, *Projev k seminaristům, novicům a novickám pocházejícím z různých částí světa u příležitosti Roku víry* (6. července 2013): *Insegnamenti* 1/2 (2013), 13.

43 Srov. POSV. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Výchovná usměrnění pro formaci ke kněžskému celibátu* (11. dubna 1974), č. 38: *Enchiridion Vaticanum* 5 (2000), 275–276; KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Usměrnění pro používání psychologických dovedností při přípuštění a formaci kandidátů kněžství* (29. června 2008), č. 9: *Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1268–1269.

b) Základ a cíl formace: kněžská identita

30. Při integrální formaci kandidáta je třeba uvažovat o identitě kněze.⁴⁴ První úvaha musí mít povahu *teologickou*, neboť povolání ke kněžství je zakořeněno a nachází důvod svého bytí v Bohu a v zámeru jeho lásky. Ježíš uskutečňuje novou smlouvu prostřednictvím oběti sebe a své krve, a tak utváří mesiánský lid, který „*je pro celé lidské pokolení naprosto bezpečným zárodkem jednoty, naděje a spásy*“⁴⁵. Jak připomíná Druhý vatikánský koncil, povaha a poslání kněží se mají chápat uvnitř církve, Božího lidu, Kristova těla a chrámu Ducha Svatého⁴⁶, jehož službě zasvěcují svůj život.

31. Celé společenství věřících je skrze pomazání Duchem utvářeno jako viditelná svátost pro spásu světa; všechen Boží lid má totiž účast na spásonosném Kristově díle⁴⁷ a jako kněžský lid⁴⁸ přináší „*obět živou, svatou a Bohu milou*“ (Řím 12,1). Jednota a důstojnost křestního povolání předchází všem rozdílnostem ve službě. Druhý vatikánský koncil totiž prohlašuje, že „*všeobecné kněžství věřících a kněžství služebné čili hierarchické se sice od sebe liší podstatně, a ne pouze stupněm, přesto však jsou ve vzájemném vztahu, neboť jedno i druhé – každé svým vlastním způsobem – má účast na jediném kněžství Kristově*“⁴⁹. Kněžská služba se tedy interpretuje ve své specifické povaze i ve svých biblických a teologických základech jako služba ke slávě Boží a služba bratřím a jejich křestnímu kněžství.⁵⁰

32. Každý věřící je pomazán Duchem Svatým a aktivně a podle svých vlastních charismat se zúčastní na poslání církve, ale je rovněž pravdou, že „*aby se věřící stali jedním tělem, ve kterém nemají všechny údy stejnou činnost*“ (Řím 12,4), ustanovil tentýž Pán některé

44 Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Direktář pro službu a život kněží* (11. února 2013), kap. I.

45 *Lumen gentium*, č. 9.

46 Srov. *tamtéž*, č. 17.

47 Srov. *tamtéž*, č. 10; C.I.C., kán. 204, § 1.

48 Srov. 1 Petr 2,4-9.

49 *Lumen gentium*, č. 10.

50 Srov. *tamtéž*, č. 10 a 18; *Presbyterorum ordinis*, č. 2; *Katechismus katolické církve*, č. 1547 a 1592.

*z nich za služebníky. Ti mají mít ve společenství věřících posvátnou moc, přijatou svěcením, přinášet svatou oběť a odpouštět hříchy a mají veřejně Kristovým jménem vykonávat pro lid kněžskou funkci.*⁵¹ To znamená, že kněží ve společenství s biskupským stavem jsou neoddělitelnou součástí církevního společenství a zároveň jsou z Kristovy vůle a v kontinuitě s dílem apoštolů ustanoveni k tomu, aby byli pastýři a vůdci. Proto „kněz stojí nejen v církvi, ale také vůči církvi“⁵².

33. Kněz, člen Božího lidu, je povolán k tomu, aby rozvíjel svou misijní dynamiku, pokorně vykonával svůj pastýřský úkol spolehlivého vůdce, učitele Slova a služebníka svátostí⁵³ a uskutečňoval plodné duchovní otcovství.

Budoucí kněží mají tedy být vychováváni tak, aby neupadali do „klerikalismu“ a ani nepodléhali pokušení založit svůj život na hledání podpory veřejnosti, což by je nevyhnutelně učinilo nevhodnými pro vykonávání jejich služby vést společenství a dovedlo by je to k chápání církve na úrovni obyčejné lidské instituce.

34. Na druhé straně nemá kněžské svěcení, jež vylitím Ducha Svatého skrze vkládání biskupových rukou učinilo z kněze vůdce lidu, vést k tomu, aby „byl pánem“ nad stádem (srov. 1 Petr 5,3): „Každou autoritu je totiž třeba vykonávat v duchu služby, jako amoris officium, a nezištné snahy prokazovat stádu dobrodiní.“⁵⁴

A konečně, zrod kněžského povolání je darem Boží milosti, který se pak konkretizuje svátostným svěcením. Takový dar se během času vyjadřuje prostřednictvím církve, která jménem Božím volá a posílá. Souběžně s tím se rozvíjí osobní odpověď v procesu, který začíná uvědoměním si obdrženého daru a postupně dozrává za pomoci kněžské spirituality, až se osvědčí jako stálý způsob života se souborem povinností a práv a jako specifické poslání, které svěcenec přijímá.

51 *Presbyterorum ordinis*, č. 2.

52 *Pastores dabo vobis*, č. 16.

53 Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Kněz jako učitel Slova, služebník svátostí a vůdce společenství na prahu třetího křesťanského tisíciletí* (19. března 1999): *Enchiridion Vaticanum* 18 (2002), 289–376.

54 *Direktář pro službu a život kněží*, č. 25; srov. také Mt 20,25-28 a Mk 10,42-45; FRANTIŠEK, *Generální audience* (26. března 2014): *L'Osservatore Romano* 70 (27. března 2014), 8.

c) Cesta formace jako připodobnění Kristu

35. Kněží, svým bytím připodobnění Kristu Hlavě, Pastýři, Služebníkovi a Snoubenci,⁵⁵ mají jako spolupracovníci biskupů účast na jeho jediném kněžství a spásonosném poslání. Tím jsou v církvi a ve světě viditelným znamením milosrdné Otcovy lásky. Tyto rysy Kristovy osoby napomáhají k lepšímu pochopení služebného kněžství v církvi, působením Ducha Svatého inspirují a usměrňují formaci seminaristů, aby se začleňovali do trojičního tajemství a dosahovali svého připodobnění Kristu.⁵⁶

36. List Židům představuje Kristovo kněžství jako výraz jeho poslání mezi lidmi.⁵⁷ Prvním rysem, který vystihuje Krista jako skutečného Nejvyššího kněze, je jeho jedinečná blízkost jak Bohu, tak i lidem.⁵⁸ Kristus plný milosrdenství je Knězem „svatým, nevinným, neposkvrněným“ (Žid 7,26), který obětoval sám sebe „s naléhavým voláním a se slzami“ (5,7), „je schopen cítit s chybuujícími a bloudícími“ (5,2) při každé naší slabosti a stává se „příčinou věčné spásy pro všechny, kteří ho poslouchají“ (5,9).

Kristus, pravý Bůh a pravý člověk, láskou dovedl ke svému završení předcházející skutečnosti: kněžství (srov. Žid 7,1-28), smlouvu (srov. 8,1–9,28), oběť (srov. 10,1-18). Obzvláště novou byla oběť přinesená Kristem Knězem. On neobětoval krev kozlů a telat, ale svou vlastní krev, aby konal Boží vůli. Ježíšova slova z večeřadla: „*To je mé tělo, které se za vás vydává. To konejte na mou památku. (...) Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá*“ (Lk 22,19-20) vysvětlují, že „*existuje zvláštní reciprocita mezi eucharistií a kněžstvím, která pochází z večeřadla: jedná se o dvě společně ustanovené svátosti, jejichž osudy jsou nerozlučitelné*

55 Srov. *Presbyterorum ordinis*, č. 2; *Pastores dabo vobis*, č. 3; *Direktář pro službu a život kněží*, č. 6.

56 Srov. *Presbyterorum ordinis*, č. 2.

57 Srov. BENEDIKT XVI., *Setkání s faráři římské diecéze* (18. února 2010): *Insegnamenti* VI/1 (2010), 243.

58 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 13.

*spojeny až do konce světa“.*⁵⁹ Život a služba kněze jsou tedy podstatně zakořeněny v eucharistii.

37. Ten, kdo dává svůj život jako oběť, se představuje jako Dobrý pastýř⁶⁰, který přišel, aby shromáždil rozptýlené ovce izraelského domu a přivedl je do ovčína Božího království (srov. Mt 9,36 a 15,24; Jan 10,14-16). Tímto obrazem, hojně přítomným v dějinách spásy, Kristus odhaluje, že Bůh je ten, kdo shromažďuje, doprovází, následuje a ošetřuje své stádo. Objevuje se zde obraz Boha-pastýře, který sdílí náš život natolik, že na sebe bere naše bolesti a naši smrt.⁶¹

38. Boží Syn Ježíš přijal stav služebníka až k smrti (srov. Flp 2,6-8). Než zemřel na kříži, umyl učedníkům nohy a žádal od nich, aby dělali totéž (srov. Jan 13,1-17). Na spojení kněžské služby a Kristova poslání zvláště sugestivně odkazuje takzvaný čtvrtý zpěv trpícího služebníka u proroka Izaiáše (srov. Iz 52,13 – 53,12). Trpící služebník je předobrazem toho, co on vykoná ve prospěch lidstva skrze soucitné sdílení bolesti a smrti až po dar vlastního života na kříži (srov. Iz 53,4-8).

39. Ten, kdo obdrží kněžské svěcení, se má zcela vydat službě Božímu lidu podle vzoru Krista Snoubence: „*Kristovo sebedarování církvi je plodem jeho lásky, má stejné znaky jako neodvolatelné sebeodevzdání ženicha nevěstě.*“⁶² Kněz je povolán k tomu, aby bral na sebe Kristovo cítění a postoje ohledně církve, kterou vykonáváním své služby něžně miluje. Proto se od něj vyžaduje, „*aby byl svědkem snoubenecké Kristovy lásky, a takto byl schopen milovat lid s novým, větším, čistým a vždy věrným srdcem – nezištně a současně s jistým druhem božské „žárливosti“, s něhou, která si osvojuje dokonce nuance mateřské lásky.*“⁶³

40. Kněz je tedy povolán k tomu, aby své srdce a svůj život utvářel podle Pána Ježíše, a tak se stával znamením Boží lásky ke každému člověku. Niterně sjednocen s Kristem bude moci hlásat evangelium

59 JAN PAVEL II., *Dopis kněžím k Zelenému čtvrtku* (28. března 2004): *Insegnamenti XXVII/1* (2004), 390.

60 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 22.

61 Srov. BENEDIKT XVI., encyklika *Spe Salvi* (30. listopadu 2007), č. 6.

62 *Pastores dabo vobis*, č. 22.

63 *Tamtéž.*

a stávat se nástrojem Božího milosrdenství; vést a napravovat; zastávat se a pečovat o duchovní život věřících jemu svěřených; naslouchat, přijímat a odpovídat na požadavky a zásadní otázky naší doby.⁶⁴

d) Za formaci k niternosti a ke společenství

41. Pastorační péče o věřící vyžaduje, aby kněz měl solidní formaci a byl vnitřně zralý, protože se nemůže omezovat na to, aby ukazoval „tradiční roli ctnostných návyků“, pouhou vnější a formální poslušnost abstraktním principům, ale je volán k tomu, aby jednal s velkou vnitřní svobodou. Vyžaduje se totiž od něho, aby díky trvalému a přátelskému vztahu s Kristem se den za dnem natolik vnitřně ztotožňoval s evangelijním duchem, že bude sdílet Kristovo cítění a postoje.

Budoucí kněz se má tedy tím, jak roste v lásce, snažit rozvíjet svou vyrovnanou a zralou schopnost navazovat vztahy s bližními. Je totiž především povolán k hluboké lidské a duchovní vyrovnanosti⁶⁵, která mu umožní, poté co překoná všechny formy sebezprosazování a afektivní závislosti, být člověkem společenství, poslání a dialogu.⁶⁶ Tak bude schopný darovat se Božímu lidu velkoryse a obětavě s myšlenkou na Pána, jenž za druhé dává svůj život.

42. Aby se niterný člověk formoval v duchu evangelia, potřebuje pozornou a věrnou péči o svůj duchovní život, která se má v první řadě zaměřit na prožívání společenství s Kristem podle tajemství slavených během liturgického roku a má být posilována osobní modlitbou a inspirovanou meditací Božího slova. Seminarista se v tiché modlitbě, která

64 FRANTIŠEK, *Projev k rektorům a žákům papežských kolejí a konviktů v Římě* (12. května 2014): *L'Osservatore Romano* 108 (14. května 2014), 5: „Někdy musí pastýř jít vepředu, aby ukazoval cestu; jindy uprostřed, aby věděl, co se děje; a mnohdy vzadu, aby pomáhal těm posledním, a také proto, aby sledoval čich ovcí, které vědí, kde je dobrá tráva.“ Srov. také tentýž, *Generální audience* (26. března 2014): *L'Osservatore Romano* 70 (27. března 2014), 8; *Projev ke kněžím římské diecéze* (6. března 2014): *L'Osservatore Romano* 54 (7. března 2014), 8.

65 Srov. tentýž., *Projev k účastníkům setkání organizovaného Kongregací pro klérus u příležitosti 50. výročí vydání koncilních dekretů „Optatam totius“ a „Presbyterorum ordinis“* (20. listopadu 2015): *L'Osservatore Romano* 267 (21. listopadu 2015), 8.

66 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 18.

ho otevírá autentickému vztahu s Kristem, stává vnímavým pro působení Ducha Svatého, jenž ho postupně utváří k Mistrovu obrazu. V takovémto důvěrném vztahu s Pánem a v bratrském společenství mají být seminaristé doprovázeni při poznávání a nápravě „duchovního zesvětštění“: posedlosti vnějškovým dojmem, domnělé doktrinní nebo disciplinární jistoty, narcismu a autoritářství, ambiciózního sebeprorazování, péče o pouhou vnějškovost a okázalost liturgických úkonů, vychloubačnosti, individualismu, neschopnosti naslouchat druhému a kariérismu každého druhu.⁶⁷ Oproti tomu mají být vychováni k jednoduchosti, střídmosti, pokojnému dialogu, autentičnosti a jako žáci v Mistrově škole se mají učit žít a konat onu pastorační lásku, která odpovídá tomu, že jsou „*Kristovi služebníci a správci Božích tajemství*“ (1 Kor 4,1).

43. Kněžská formace je cesta proměny, která obnovuje mysl a srdce člověka, aby dovedl „*rozeznat, co je vůle Boží, co je dobré, bohulibé a dokonalé*“ (Řím 12,2). Postupný vnitřní růst na formační cestě musí především směřovat k tomu, aby učinil z budoucího kněze „člověka rozlišování“, schopného objasňovat lidský život ve světle Ducha, a tak volit, rozhodovat se a konat podle Boží vůle.

Prvním okruhem rozlišování je osobní život. Spočívá v integraci osobní historie a své existence do duchovního života tak, aby povolání ke kněžství nezůstávalo uzavřeno v abstraktním ideálu, ani neriskovalo zredukování na prostou praktickou a organizační aktivitu vně vlastního svědomí. Rozpoznávat svůj život v evangelijním duchu znamená každodenně rozvíjet hluboký duchovní styl tak, abychom ho přijímali a interpretovali s plnou zodpovědností a rostoucí důvěrou v Boha a k němu každý den zaměřovali své srdce.⁶⁸

Jedná se o pokornou a trvalou práci na sobě – jež překračuje vnitřní sebezkoumání –, při níž se kněz čestně otevírá životní pravdě a reálným požadavkům služby a učí se naslouchat svědomí, které posuzuje vnitřní pohnutky a popudy motivující jeho činnost. Tak se kněz učí

67 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 93–97.

68 Toto je „základní otázka našeho kněžského života: kam je nasměrováno mé srdce? Je to otázka, kterou si my kněží musíme klást často, každý den, každý týden: Kam je nasměrováno mé srdce?“ FRANTIŠEK, *Homilie při jubileu kněží a seminaristů* (3. června 2016): *L'Osservatore Romano* 126 (4. června 2016), 8.

ovládat sám sebe, své duchovní i mentální síly, svého ducha i tělo; chápe smysl toho, co dělat může, a toho, co není vhodné nebo by se dělat nemělo; učí se vyrovnané sebedisciplíně a čestnému poznávání svých omezení i svých schopností. To ovšem nemůže dostatečným způsobem vykonávat tak, že se pouze spolehne na vlastní lidské síly; naopak, toto úsilí především spočívá v přijímání daru Boží milosti, která uschopňuje překonávat sebe samého, jít za hranice svých vlastních potřeb a vnějších podmínek, abychom žili ve svobodě Božích dětí. Znamená to „nahlédnout“, mít duchovní vizi, která řídí celý život i službu a díky níž se učíme obezřetně jednat a vážit důsledky své činnosti i přes některé okolnosti, jež ztěžují jasné posuzování věcí.

Autentická cesta k sobě samému vyžaduje pozornou starost o své nitro pomocí osobní modlitby, duchovního vedení, každodenního kontaktu s Božím slovem, interpretace kněžského života „ve znamení víry“ společně s dalšími kněžími a s biskupem, a pomocí všech užitečných nástrojů pro rozvíjení ctností moudrosti a úsudku. Na trvalé cestě rozlišování se kněz naučí dešifrovat a chápat své pohnutky, dary, potřeby i svou křehkost tak, aby „se osvobodil ode všech neuspořádaných afekcí, a poté, co je eliminoval, aby hledal a nacházel vůli Boží pro uspořádání svého života podle řádu spásy duše“⁶⁹.

e) Prostředky formace

*e.1. Osobní doprovázení*⁷⁰

44. Na různých etapách své cesty seminaristé potřebují, aby je odpovídajícím způsobem doprovázeli ti, kdo jsou pro výchovnou činnost ustanoveni, každý podle svých úkolů a kompetencí. Cílem osobního doprovázení je působit tak, aby se rozpoznávalo povolání a formoval se učedník misionář.

45. Při formačním procesu se vyžaduje, aby se seminarista poznával a nechal se poznávat prostřednictvím upřímného a transparentního

69 IGNÁC Z LOYOLY, Duchovní cvičení, 1.

70 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 169–173.

vztahu s vychovateli.⁷¹ Osobní doprovázení má za cíl „*docilitas*“ (poddajnost) Duchu Svatému a představuje nezbytný nástroj pro formaci.

46. Je třeba, aby rozhovory s vychovateli byly pravidelné a časté; tak se seminarista díky své poddajnosti vůči působení Ducha bude moci postupně připodobňovat Kristu. Doprovázení musí integrovat všechny stránky lidské osoby, vychovávat k naslouchání, k dialogu, ke skutečnému smyslu pro poslušnost a k vnitřní svobodě. Úkolem každého vychovatele, v závislosti na úrovni jeho pravomoci, je pomáhat seminaristovi, aby si uvědomoval svou situaci, obdržené talenty, ale také své slabosti a stále více se dával k dispozici pro působení milosti.

47. Nezbytným prvkem v procesu doprovázení je vzájemná důvěra.⁷² Ve formačním plánu se mají vyhledávat a rozvíjet konkrétní způsoby, jimiž lze takovéto důvěře napomáhat a chránit ji. Především je třeba nalézat a vymezovat všechny podmínky, které mohou vytvářet pokojné ovzduší jistoty a důvěry: bratrskou blízkost, empatii, porozumění, schopnost naslouchat a sdílet se a především důsledné svědectví života.

48. Kandidáta je třeba doprovázet hned od počátku formační cesty a pak po celý život, i když po vysvěcení jsou formy doprovázení jiné. Seriózní rozlišování okolností kandidátova povolání, vykonávané od samého počátku, zabrání zbytečně oddalovanému posouzení jeho vhodnosti ke kněžské službě a zamezí tomu, aby seminarista dospěl na práh svěcení, aniž by se u něho potvrdily požadované nezbytné podmínky.⁷³

49. Vychovatel je vybízen k tomu, aby ve věcech života seminaristů zachovával diskrétnost. Řádné doprovázení, jež je vyrovnané a respektuje svobodu a svědomí druhého a pomáhá mu v jeho lidském

71 Srov. FRANTIŠEK, *Projev k seminaristům, novicům a novickám pocházejícím z různých částí světa u příležitosti Roku víry* (6. července 2013): *Insegnamenti* I/2 (2013), 9.

72 Srov. *Usměrnění pro používání psychologických dovedností při přijímání a formaci kandidátů kněžství*, č. 12: *Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1273–1277.

73 Srov. *tamtéž*, č. 8 a 11: *Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1262–1267.

a duchovním růstu, vyžaduje od každého vychovatele vybavenost lidskou⁷⁴, duchovní⁷⁵, pastorační i odbornou způsobilostí. Od těch, kdo se věnují výchově, se rovněž vyžaduje specifická příprava⁷⁶ a velkorysá oddanost tomuto důležitému úkolu. Je zapotřebí takových vychovatelů, kteří jsou svým svěřencům k dispozici na plný úvazek a kteří především svědčí o tom, jak milovat a sloužit Božímu lidu, a bez výhrad se darují církvi.⁷⁷

e.2. Komunitní doprovázení

50. Zdravá formační pedagogika nemůže přehlížet pozornost věnovanou skupinovým zkušenostem a dynamikám, do nichž je seminariista zahrnut. Komunitní život během let počáteční formace musí mít na jednotlivce vliv, má očišťovat jeho úmysly a proměňovat chování s ohledem na jeho postupné připodobňování se Kristu. Formace se každodenně uskutečňuje prostřednictvím meziosobních vztahů, příležitostí ke sdílení a konfrontaci, které přispívají k růstu onoho „lidského humusu“, v němž povolání konkrétně dozrává.

51. Komunitní rámec napomůže vztahům s biskupem, se spolubratry z presbyteria i s věřícími. Zkušenost komunitního života je cennou a nevyhnutelnou součástí formace těch, kdo jednou budou povoláni, aby ve společenstvích jim svěřených žili skutečné duchovní otcovství⁷⁸.

74 Srov. *tamtéž*, č. 3–4.

75 Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, Oběžný list *O některých nejnaléhavějších aspektech duchovní formace v seminářích* (6. ledna 1980): *Enchiridion Vaticanum* 7 (2001), 45–90.

76 Srov. *táž*, *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích* (4. listopadu 1993): *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3151–3284; srov. také *Pastores dabo vobis*, č. 66: *AAS* 84 (1992), 772–774.

77 Srov. *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 4.19.29–32.66: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3155, 3184, 3200–3207, 3260–3262; *Apostolorum successores*, č. 89: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1777–1780.

78 Srov. FRANTIŠEK, *Projev k seminaristům, novicům a novickám pocházejícím z různých částí světa u příležitosti Roku víry* (6. července 2013): *Insegnamenti* I/2 (2013), 8.

Každý kandidát, který se připravuje na službu, je veden k tomu, aby stále více pociťoval silnou touhu po společenství.⁷⁹

Duch společenství se zakládá na skutečnosti, že církev jakožto lid shromážděný Kristem je povolána k tomu, aby prožívala – a od jejích počátků tomu tak bylo – silnou zkušenost komunitního života.⁸⁰ Dále je třeba vzít v úvahu, že kněží, kteří byli svěcením včleněni do kněžského stavu „*jsou mezi sebou spojeni hlubokým svátostným bratrstvím*“ a „*zvláště v diecézi, jejíž službě jsou přiděleni, vytvářejí jeden kněžský sbor*“.⁸¹ Z titulu svého svěcení je kněz součástí rodiny, jejímž otcem je biskup.⁸²

52. V církvi, která je „*domem a školou společenství*“⁸³ a která „*čerpá svoji jednotu z jednoty Otce, Syna a Ducha Svatého*“⁸⁴, je kněz povolán k tomu, aby byl „*mužem budujícím společenství*“⁸⁵. Proto pouta, jež se v semináři utvářejí mezi vychovateli a seminaristy i mezi samotnými seminaristy, se mají vyznačovat otcovstvím a bratrstvím.⁸⁶ Bratrství se ve skutečnosti vytváří prostřednictvím duchovního růstu, který vyžaduje trvalé úsilí o překonávání různých forem individualismu. Bratrský vztah „*nemůže být jen něčím, co je ponechané náhodě a příhodným okolnostem*“⁸⁷, ale spíše vědomou volbou a trvalou výzvou.

Seminární společenství je skutečnou rodinou vyznačující se ovzduším, jež napomáhá přátelství a bratrství. Taková zkušenost seminaristovi pomůže, aby v budoucnu lépe chápal potřeby, dynamiku

79 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 17, 22–23, 43, 59.

80 Srov. Sk 2,42.

81 *Presbyterorum ordinis*, č. 8.

82 Srov. *Christus Dominus*, č. 16 a 28; *Apostolorum successores*, č. 76 a 107; *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1740–1742 a 1827–1828.

83 JAN PAVEL II., apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 43.

84 CYPRIÁN, *De dominica Oratione* 23: CSEL III A, s. 285.

85 *Pastores dabo vobis*, č. 18.

86 Srov. *tamtéž*, č. 60; FRANTIŠEK, *Projev k seminaristům, novicům a novickám pocházejícím z různých částí světa u příležitosti Roku víry* (6. července 2013): *Insegnamenti* I/2 (2013), 11.

87 FRANTIŠEK, *Setkání s diecézními kněžími v katedrále*, Cassano all'Jonio (21. června 2014): *L'Osservatore Romano* 140 (22. června 2014), 7.

i problémy rodin, které budou svěřeny do jeho pastýřské péče.⁸⁸ Z tohoto pohledu bude seminárnímu společenství velice prospěšné, otevře-li se lidem z různých prostředí, jakými jsou například rodiny, zasvěcené osoby, mladí, studenti a chudí, a bude-li se s nimi sdílet.

f) Jednota formace

53. Na základě stálé zkušenosti učedníka má formace jednotící a integrální průběh, který začíná v semináři a pokračuje během kněžského života jako trvalá formace; vyžaduje pozornost a péči při každém kroku. I když „účinnost výchovy závisí ve velké míře na zralosti a síle osobnosti vychovatelů“⁸⁹, je třeba mít na paměti, že nejprve seminarista a pak kněz „je nutným a nezastupitelným činitelem při své vlastní výchově“⁹⁰.

88 Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Směrnice pro formaci seminaristů o problémech týkajících se manželství a rodiny* (19. března 1995), č. 33.

89 *Pastores dabo vobis*, č. 66.

90 *Tamtéž*, č. 69.

IV. Počáteční a trvalá formace

54. Poté, co bylo rozpoznáno povolání, což je nezbytné, se formace, chápáná jako jediná a nepřerušovaná cesta učedníka a misionáře⁹¹, může rozdělit do dvou velkých úseků: počáteční formace v semináři a trvalá formace během kněžského života.

55. *Počáteční* formace se týká doby předcházející kněžskému svěcení a začíná přípravným obdobím, které je její integrální součástí. Proto formace této doby musí mít takový obsah, který seminaristu připraví na kněžský život. To vyžaduje trpělivou a důslednou práci na člověku otevřeném působení Ducha Svatého; jejím cílem je vytvořit kněžské srdce.

56. *Trvalá* formace představuje nezbytnou potřebu pro život a výkon služby každého kněze; vnitřní postoj kněze se musí vyznačovat stálou připraveností pro vůli Boží a následováním Kristova příkladu. Zahrnuje neustálou konverzi srdce, schopnost interpretovat život a události ve světle víry a především pastýřské lásky s cílem úplného sebedarování církvi podle Božího záměru.

V tomto smyslu by bylo omezující a chybné považovat stálou formaci za pouhé „doškolení“ kulturního nebo pastoračního charakteru, které navazuje na počáteční formaci v semináři. Proto už „v kněžském semináři je třeba připravit základ pro trvalou formaci, je nutné povzbuzovat budoucí kněze, aby se na ni těšili, ukazovat její nutnost, užitečnost a ducha, s nímž by se měla provádět, a zároveň zajistit vhodné podmínky k jejímu uskutečnění“.⁹²

91 FRANTIŠEK, *Dopis účastníkům mimořádného generálního shromáždění italské biskupské konference* (8. listopadu 2014): *L'Osservatore Romano* 258 (12. listopadu 2014), 7: „Formace, o níž hovoříme, je zkušeností trvalého učednictví, jež přibližuje ke Kristu a umožňuje se stále více s ním ztotožňovat. Proto nemá konec, neboť kněží nikdy nepřestávají být Ježíšovými učedníky, nepřestávají ho následovat. Formace jakožto stav učednictví stále doprovází celý život vysvěceného služebníka a týká se celé jeho osoby a jeho služby. Počáteční i trvalá formace jsou dva momenty jedné a téže skutečnosti: cesty kněze jako učedníka zamilovaného do svého Pána při jeho trvalém následování.“

92 *Pastores dabo vobis*, č. 71.

a) Počáteční formace a její etapy

57. Počáteční formaci lze následně rozdělit do čtyřech velkých etap: „etapa přípravná“, „etapa studia filosofie“ neboli „učednická“, „etapa studia teologie“ neboli „konfigurační“, „etapa pastorační“ neboli „syn-tézy povolání“. Jejich charakteristiky budou dále detailně vyloženy. Během celého života stále zůstáváme „učedníky“ s trvalou touhou „připodobňovat se“ Kristu, abychom vykonávali pastýřskou službu. Jedná se totiž o dimenze trvale přítomné na cestě každého seminaristy a během formace se na každou z nich střídavě klade větší důraz, aniž by se ostatní zanedbávaly.

58. Na konci každé etapy je důležité ověřit, zda bylo dosaženo cílů daného výchovného období. Přitom se má dbát na pravidelné vyhodnocování, pokud možno semestrální nebo aspoň roční, jež vychovatelé připravují písemně. Dosažení cílů formace nemusí být výhradně vázáno na dobu strávenou v semináři a především na vykonaná studia. Ke kněžství se nemá dojít jen v důsledku chronologického sledu předem určených etap, jaksi „automaticky“ a nezávisle na skutečně dosaženém pokroku komplexního integrálního dozrávání. Svěcení totiž představuje cíl skutečně dosažené duchovní cesty, která postupně pomohla seminaristovi uvědomit si obdržené povolání i vlastní charakteristiky kněžské identity a umožnila mu dosáhnout potřebné lidské, křesťanské a kněžské zralosti.

Od sboru vychovatelů se vyžaduje důslednost a objektivita při periodickém celkovém hodnocení seminaristů, při němž se mají brát v úvahu čtyři rozměry formace, o nichž bude pojednávat V. kapitola. Od seminaristy se vyžaduje učenlivost, trvalá revize vlastního života a disponibilita pro korekci od bratří, aby stále lépe odpovídal na podněty milosti.

a.1. Přípravná etapa

59. Ve světle zkušeností nashromážděných během posledních desetiletí⁹³ se dospělo k poznání, že je potřeba věnovat jedno celé časové

93 *Propedeutické (přípravné) období* následuje po zaslechnutí povolání a po prvním doprovázení k povolání mimo seminář, srov. *Pastores*

období – obvykle ne kratší než jeden rok a ne delší než dva roky – přípravě, která má charakter uvedení, s perspektivou návazného zahájení kněžské formace, nebo naopak rozhodnutí nastoupit jinou životní cestu.

Přípravná etapa má nezbytně formační charakter s určitou speci-
fičností. Její hlavní cíl spočívá v položení pevných základů duchovnímu
životu a získání lepšího sebepoznání pro osobní růst. Pro iniciaci a do-
zrávání duchovního života je potřebné seminaristy zasvětit především
do modlitby prostřednictvím svátostného života, do liturgie hodin, do
důvěrného poznávání Božího slova, jež je podstatným prvkem a prů-
vodcem na cestě, dále do mlčení, do mentální modlitby, do duchovní
četby. Tato doba je rovněž vhodná pro první souhrnné poznání křesťan-
ské nauky studiem *Katechismu katolické církve* a pro rozvoj dynamiky
sebedarování skrze farní a charitativní zkušenost. Přípravná fáze může
být rovněž užitečná pro případné doplnění kulturní formace.

Studium během přípravné fáze zůstává jasně odlišeno od studia
filosofie.

60. Přípravná fáze může být různorodá podle kultury a zkušenosti
místních církví, ale v každém případě se musí během této doby sku-
tečně rozpoznávat povolání. Zároveň se má prožívat v komunitě a má
„zasvěcovat“ do etap následujících po *počáteční formaci*.

Je důležité, aby se ve formačním plánu zdůrazňoval aspekt spo-
lečenství s vlastním biskupem, s presbyteriem a s celou místní církví,
jelikož dnes nemálo povolání přichází z různých skupin a hnutí a je zde
potřeba rozvíjet hlubší svazky s celým prostředím diecéze.⁹⁴

Je vhodné, aby se přípravná fáze prožívala ve společenství oddě-
leném od velkého semináře, a pokud je to možné, v samostatném sídle.

dabo vobis, č. 62. Kongregace pro katolickou výchovu prosazovala už
od roku 1980 návrh této iniciační etapy: „*Zesílila potřeba zintenzivnit pří-
pravu aspirantů pro vstup do velkého semináře nejen z hlediska intelektu-
álního, ale především lidského a duchovního*“, KONGREGACE PRO KA-
TOLICKOU VÝCHOVU, informační dokument *Propedeutické období*
(10. května 1998), III, č. 1. Také Kongregace pro evangelizaci národů již
dříve v okružním listě z 25. dubna 1987 prosazovala „*delší období pro roz-
lišení povolání, pro dozrávání duchovního a komunitního života a také
pro případné zlepšení kulturní přípravy s ohledem na filosofii a teologii*“:
Enchiridion Vaticanum 10 (1989), 1214.

Přípravná fáze se má uspořádat tak, aby měla své vlastní vychovatele a byla zaměřena na lidskou a křesťanskou formaci a na seriózní výběr kandidátů do velkého semináře.⁹⁵

a.2. Etapa filosofických studií (neboli učednická)

61. *Pojem učednictví.* Učedník je ten, koho Pán volá, aby byl s ním (srov. Mk 3,14), aby ho následoval a stal se misionářem evangelia. Každodenně se učí vstupovat do tajemství Božího království a žít v hlubokém vztahu s Ježíšem. Přebývání s Kristem se stává pedagogicko-duchovní cestou, jež proměňuje jeho život a utváří ho jako svědka Kristovy lásky ve světě.

62. Prožívání a dynamika učednického stavu, který – jak již bylo řečeno – trvá po celý život a zahrnuje veškerou kněžskou formaci, si z pedagogického pohledu žádá specifickou etapu, při níž se veškerá možná energie věnuje tomu, aby byl seminarista zakořeňován v *následování Krista*, naslouchal jeho slovu, uchovával ho v srdci a uváděl do praxe. Toto specifické období je charakterizováno formací Ježíšova učedníka, určeného k tomu, aby se stal pastýřem. Zvláštní pozornost je pak zaměřena na lidskou dimenzi a její soulad s duchovním růstem. Toto období formace má seminaristovi pomáhat, aby v něm dozrávalo definitivní rozhodnutí následovat Pána ve služebném kněžství a v přijetí evangelijních rad, v souladu s podmínkami vlastními této etapě.

63. Tato fáze připravuje na etapu teologických studií (neboli konfigurační), zaměřenou na konečné rozhodnutí ke kněžství, a zároveň umožňuje systematickou práci na osobnosti seminaristů v otevřenosti k Duchu Svatému. Během formační cesty ke kněžství nebude důraz na lidskou formaci nikdy dostačující. Svatost kněze je totiž na ni naroubována a z velké části závisí na ryzosti a zralosti jeho lidství. Nedostatečně

95 FRANTIŠEK, *Projev na plenárním zasedání Kongregace pro klérus* (3. října 2014); *L'Osservatore Romano* 226 (4. října 2014), 8: „*Je třeba dobře prověřovat cestu povolání! Zkoumat, zda je od Pána, zda je ten člověk zdravý, zda je ten člověk vyrovnaný, zda je ten člověk schopen dávat život a evangelizovat, zda je ten člověk schopen založit rodinu a zřici se toho, aby následoval Ježíše.*“

strukturovaná a vyvážená osobnost představuje závažnou a objektivní zábranu pro pokračování ve formaci ke kněžství.

Proto si seminaristé mají zvykat na ukázněvání svého charakteru, mají růst v síle ducha a všeobecně se mají učit lidským ctnostem, jako je „*upřímnost, bdělý smysl pro spravedlnost, věrné dodržování daného slova, dobré společenské chování, při slovním projevu skromnost a laskavost*“⁹⁶, jež z nich učiní odraz Ježíšova lidství a most spojující lidi s Bohem. Pro dosažení solidní fyzické, psychicko-afektivní a sociální zralosti, vyžadované od pastýře, bude užitečná opora ve fyzickém a sportovním cvičení, jakož i výchova k vyrovnanému životnímu stylu. Kromě zásadního doprovázení vychovateli a spirituálem bude pro integraci základních aspektů osobnosti potřebná v některých případech specifická pomoc psychologického doprovázení.

Formační proces směřuje k výchově osoby k pravdě o sobě, ke svobodě a sebeovládání, k překonání různých forem individualismu, jakož i k upřímnému sebedarování, jež se otevírá k velkorysé odevzdání ostatním.

64. Lidské dozrávání je vyvoláváno a posilováno působením milosti, jež usměrňuje rozvoj duchovního života. Ten seminaristovi umožňuje, aby žil v Boží přítomnosti, v postoji modlitby a zakládá se na jeho osobním vztahu ke Kristu, který upevňuje jeho identitu učedníka.

65. Jedná se o cestu proměny, která zahrnuje celé společenství. Během ní se díky specifickému přínosu vychovatelů a zvláště spirituála nabízí pedagogický itinerář, který kandidátovi napomáhá v dynamice jeho růstu a umožňuje mu uvědomit si svou ubohost a současně i potřebu Boží milosti a korekce od bratří.

66. Tato etapa nemá trvat méně než dva roky a má zahrnovat dostatečnou dobu pro dosažení cílů jí vlastních a zároveň pro získání potřebných znalostí z filosofie a z humanitních věd. Je potřebné, aby se dostatečně doceňovala, aby se chápaly její specifické cíle a nepovažovala se pouze za „povinný přechod“ k zahájení teologických studií.

67. Na konci etapy filosofických studií (neboli učednické) by měl seminarista, který tak dosáhl patřičné vnitřní svobody a zralosti, disponovat potřebnými nástroji, aby mohl pokojně a radostně nastoupit cestu, jež ho vede k většímu připodobnění se Kristu v povolání vysvěceného služebníka. Přijetí seminaristy mezi kandidáty svěcení (*petitio* neboli kandidatura) bude po této etapě možné jen tehdy, pokud se prokáže, že jeho záměr, podepřený požadovanými schopnostmi, dosáhl dostatečného stupně dozrávání.⁹⁷ Církev přijme seminaristovu nabídku sebe samého a vybírá ho a povolává, aby se připravoval na budoucí přijetí posvátného svěcení. Za předpokladu zodpovědného rozhodnutí ze seminaristovy strany představuje připuštění mezi kandidáty svěcení pro něj výzvu, aby pokračoval ve své formaci a prostřednictvím formálního uznání ze strany církve se připodobňoval Kristu Pastýři.

a.3. Etapa teologických studií (neboli konfigurační)

68. *Pojem připodobnění.* Jak již bylo řečeno, od okamžiku povolání je celý život kněze trvalou formací: formací Ježíšova učedníka, poddajného pro působení Ducha Svatého během služby církvi. Pedagogika počáteční formace v prvních letech v semináři směřovala především k tomu, aby kandidátovi umožnila nastoupit cestu *následování Krista*. Po skončení této etapy, takzvané učednické, se formace soustřeďuje na připodobnění seminaristy Kristu Pastýři a Služebníkovu, aby ve spojení s ním učinil ze svého života dar sebe samého druhým.

Takové připodobnění vyžaduje opravdový vstup do kontemplanace osoby Ježíše Krista, milovaného Otcova Syna, který byl poslán jako Pastýř Božího lidu. Činí vztah s Kristem niternější a osobnější a zároveň napomáhá v poznávání a přijímání kněžské identity.

69. Etapa teologických studií (neboli konfigurační) je zaměřena zvláště na vlastní duchovní formaci kněze, při níž jeho postupné připodobňování se Kristu se stává zkušeností vzbuzující v životě učedníka cítění a způsoby chování vlastní Božímu Synu. Zároveň vede k osvojování kněžského života oživovaného přáním a vedeného schopností darovat sebe samého v pastýřské péči o Boží lid. Tato etapa umožňuje postupné

97 Srov. PAVEL VI., apoštolský list *Ad pascendum* (15. srpna 1972), I, a) a c); *AAS* 64 (1972), 538–539.

zakořeňování v podobě Dobrého pastýře, jenž zná své ovce, daruje za ně svůj život⁹⁸ a jde hledat ty, které se nacházejí mimo ovčín (srov. Jan 10,14-17).

Obsah této etapy je náročný a nesmírně zavazující. Vyžaduje se totiž stálá zodpovědnost za život kardinálních i teologálních ctností a evangelijních rad⁹⁹ a za poddajnost Božímu působení prostřednictvím darů Ducha Svatého s pohledem zásadně kněžským a misijním. Stejně tak se požaduje i postupná reinterpretace osobní životní historie, důsledně nazíraná z hlediska pastýřské lásky, jež oživuje, utváří a motivuje život kněze.¹⁰⁰

70. Speciální úsilí, které charakterizuje připodobňování se Kristu Služebníku a Pastýři, může odpovídat etapě teologické, aniž by teologie zcela vyčerpávala její dynamiku a obsah. Konkrétně by měla být zajištěna plodná a harmonická interakce mezi lidskou a duchovní zralostí a mezi životem modlitby a osvojováním teologie.

71. Z hlediska služby a s její perspektivou v určité místní církvi jsou seminaristé povoláni, aby získávali spiritualitu diecézního kněze, jež se vyznačuje nezištnou odevzdaností danému církevnímu území, k němuž náležejí, nebo tomu, kde budou skutečně vykonávat svou službu, a byli přitom pastýři a služebníky všech v určitém specifickém prostředí (srov. 1 Kor 9,19). Pokud jde o vazbu na místní církev, diecézní příslušnost se specificky týká sekulárního kléru, avšak platí pro všechny kněze bez rozdílu, kteří v jejím rámci vykonávají svou službu, i když oceňují charisma vlastní každému z nich. Znamená to rovněž utvářet

98 *Direktář pro službu a život kněží*, č. 8: „Můžeme tedy říci, že připodobnění Kristu svátostným svěcením definuje kněze v lůně Božího lidu tak, že ho činí vlastním způsobem účastným na posvěcující, učitelské a pastýřské moci samotného Ježíše Krista, Hlavy a Pastýře církve (32). Tím, že se kněz více připodobňuje Kristu, stává se – díky němu, nikoliv sám od sebe – spolupracovníkem na spáse bratří a sester: již nežije a neexistuje on, nýbrž Kristus v něm (srov. Gal 2,20).“

99 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 27.

100 Srov. *tamtéž*, č. 23.

svůj způsob vnímání a konání ve společenství s biskupem a se spolubratry kněžími pro dobro určité části Božího lidu.¹⁰¹

Takováto nezbytná láska k diecézi může být užitečně obohacována jinými charismaty, která uvádí do života Duch Svatý. Kněžský dar obdrženy při posvátném svěcení zároveň zahrnuje odevzdanost všeobecné církvi, a tudíž otevírá kněze pro spasitelné poslání určené všem lidem až do posledních končin země (srov. Sk 1,18).¹⁰²

72. Během této etapy se seminaristům – v závislosti na dozrávání každého jednotlivého kandidáta a na základě formační vhodnosti – udělí služby lektorátu a akolytátu, aby je mohli vykonávat po přiměřené dlouhou dobu a lépe se připravovat na budoucí službu slova a oltáře.¹⁰³ Lektorát je pro seminaristu „výzvou“, aby se nechal proměňovat Božím slovem, předmětem jeho modlitby a jeho studia. Udělení akolytátu v sobě zahrnuje hlubší účast na tajemství Krista, který se daruje a je přítomen v eucharistii, ve shromáždění a v bratru.

Obě služby spolu s vhodnou duchovní přípravou umožňují intenzivněji žít to, co vyžaduje *etapa konfigurační*, v jejímž rámci je pak účelné poskytovat lektorům a akolytům konkrétní možnosti k výkonu obdržných služeb, a to nejen v rámci liturgie, ale i při katechezi, při evangelizaci a při službě bližnímu.

V každém případě může vhodné doprovázení odhalit, že povolání, o němž se mladý muž domníval, že ho dostal, a které bylo během první etapy dokonce uznáno, není ve skutečnosti povoláním ke služebnému kněžství anebo se o něj patřičně nepečovalo. V takové situaci má seminarista buď z vlastní iniciativy, nebo na základě směřovacího zásahu vychovatelů přerušit formační cestu směřující ke kněžskému svěcení.

101 FRANTIŠEK, *Projev ke kněžím z diecéze Caserta* (26. července 2014): *L'Osservatore Romano* 171 (28.–29. července 2014), 5: „Kde však je centrum spirituality diecézního kněze? ... Je to schopnost otevírat se ‚diecéznosti‘ ... To znamená vztah s biskupem, který se musí trvale uskutečňovat a růst. Na druhém místě ‚diecéznost‘ v sobě zahrnuje vztah s dalšími kněžími a s celým presbyteriem. Bez těchto dvou vztahů neexistuje spiritualita diecézního kněze – bez vztahu s biskupem a bez vztahu s presbyteriem. Jsou potřebné.“

102 Srov. *Presbyterorum ordinis*, č. 10; *Pastores dabo vobis*, č. 17.

103 Srov. PAVEL VI., apoštolský list *Ministeria quaedam* (15. srpna 1972), V–VI: *AAS* 64 (1972), 532–533.

73. Etapa teologických studií (neboli konfigurační) je zaměřena na udělení kněžského svěcení. Na jejím konci anebo během etapy následující požádá seminarista o jáhenské svěcení, a uzná-li biskup na základě rozhovoru s vychovatelem jeho způsobilost, obdrží ho. Tím seminarista získá stav klerika s příslušnými právy a povinnostmi a bude inkardinován „do některé místní církve nebo osobní prelatury, anebo do některé společnosti zasvěceného života nebo společnosti“¹⁰⁴ nebo do asociace či ordinariátu, které mají takovou výsadu.

a.4. Etapa pastorační (neboli syntézy povolání)

74. Pastorační etapou (neboli etapou syntézy povolání) se rozumí období mezi pobytem v semináři a následným kněžským svěcením, během něhož je samozřejmě uděleno jáhenské svěcení. Cíl této etapy je dvojitý: na jedné straně znamená začlenit se do pastoračního života a postupně přijímat zodpovědnost v duchu služby, na druhé straně znamená vynaložit úsilí a díky specifickému doprovázení se patřičně připravovat na přijetí kněžství. Během této etapy je kandidát vyzván k tomu, aby po přijetí jáhenského svěcení svobodně, vědomě a definitivně vyjádřil svou vůli stát se knězem.¹⁰⁵

75. V místních církvích existují v tomto ohledu různé zkušenosti a přísluší biskupským konferencím, aby stanovily průběh formace směřující k jáhenskému a kněžskému svěcení. Nemalá část této etapy se obvykle realizuje mimo budovu semináře. Toto období, jež se zpravidla prožívá ve službě nějakému společenství, může značně ovlivnit kandidátovu osobnost. Doporučuje se tedy, aby farář nebo někdo jiný zodpovědný za pastorační práci, kdo přijímá seminaristu, si uvědomoval formační úlohu jemu svěřenou a doprovázel ho v jeho postupném začleňování.

76. Ordinář, obvykle po dohodě s rektorem semináře, kde je seminarista formován, přidělí každému seminaristovi společenství, v němž může vykonávat svou pastorační službu¹⁰⁶; bere přitom v úvahu požadavky presbyteria a nabízené formační možnosti. Trvání této formační

104 C.I.C., kán. 265.

105 Srov. *Optatam totius*, č. 12.

106 Srov. *tamtéž*, č. 21.

etapy je variabilní a závisí na skutečné zralosti a způsobilosti kandidáta. Je však třeba respektovat kanonickou dobu stanovenou jako mezidobí mezi přijetím diakonátu a kněžství.¹⁰⁷

77. *Jáhenské a kněžské svěcení.* Na konci formačního cyklu v semináři mají vychovatelé pomáhat kandidátovi, aby poslušně přijal rozhodnutí biskupa o jeho osobě.¹⁰⁸

Ti, kdo přijímají posvátné svěcení, potřebují vhodnou přípravu především duchovní povahy.¹⁰⁹ Duch modlitby založený na vztahu s Ježíšem a setkání s příkladnými kněžskými osobnostmi mají doprovázet ustavičnou meditaci o obřadech svěcení, jejichž orace a liturgické úkony shrnují a vyjadřují hluboký význam svátosti svěcení v církvi.

78. Také svěcencova rodina a celé farní společenství by měly prožívat intenzivní období přípravy. Je však třeba, aby se jasně odlišoval specifický průběh přípravy na jáhenství od přípravy zaměřené na kněžství, protože se jedná o dva velmi rozdílné významy. Pokud závažné důvody nevedou k jinému postupu, neměla by se do stejného obřadu spojovat svěcení jáhenská (přechodná nebo trvalá) a kněžská, aby se mohla každému z nich věnovat patřičná pozornost a usnadnit věřícím jejich pochopení.

79. *Spojení s trvalou formací.* Po kněžském svěcení pokračuje proces formace v rámci rodiny presbyteria. Biskup ze své pravomoci uvádí kněze za pomoci svých spolupracovníků do dynamiky charakterizující trvalou formaci.¹¹⁰

b) Trvalá formace

80. Výraz „trvalá formace“¹¹¹ navozuje myšlenku, že u těch, kdo jsou povoláni ke kněžství, se jednolitá zkušenost učedníka nikdy nepřeru-

107 Srov. C.I.C., kán. 1031, § 1 a 1032, § 2.

108 Srov. BENEDIKT XVI., posynodální apoštolská exhortace *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), č. 25.

109 Srov. C.I.C., kán. 1039.

110 Srov. *Apostolorum successores*, č. 83: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1764–1766.

111 Pojem trvalé formace byl v naší době zdůrazňován jak v oblasti společnosti, tak i církve; důležitou příležitostí pro toto zdůraznění byl „Dopis kněžím“

šuje. Kněz se nejen „učí poznávat Krista“, ale působením Ducha Svatého se nachází uvnitř procesu postupného a trvalého připodobňování se jemu ve svém bytí a konání, což představuje trvalou výzvu pro vnitřní růst jeho osoby.¹¹²

Je třeba trvalým způsobem živit „plamen“, který výkonu služby dává světlo a teplo, a mít na paměti, že „*duši a formou trvale kněžské formace je pastorační láska*“¹¹³.

81. Trvalá formace je určena k tomu, aby zajišťovala věrnost kněžské službě na cestě trvalé konverze k oživování daru přijatého při svěcení.¹¹⁴ Její průběh je přirozeným pokračováním procesu vytváření kněžské identity, který započal v semináři a svátostně byl dovršen kněžským svěcením, s ohledem na pastýřskou službu, jež umožňuje její dozrávání v čase.¹¹⁵

82. Je důležité, aby se věřící mohli setkávat s kněžími patřičně zralými a formovanými; této povinnosti odpovídá „*právo věřících, na které má dobrá formace a svatost kněze pozitivní účinek*“¹¹⁶. Trvalá formace musí být konkrétní, vtělená do reality kněžského života tak, aby ji všichni kněží dokázali přijímat a uvědomovat si, že prvním a hlavním zodpovědným za svou vlastní formaci je kněz sám.¹¹⁷

Prvním okruhem, kde se trvalá formace rozvíjí, je kněžské bratrství. Je žádoucí, aby takovou formaci v každé diecézi inicioval kněz

(zvláště č. 10), který zaslal JAN PAVEL II. 8 dubna 1979: *Insegnamenti II* (1979), 857–859: „*Všichni musíme každý den konvertovat. Víme, že je to základní požadavek evangelia určený všem lidem (srov. Mt 4,17; Mk 1,15), a tím spíše ho my musíme považovat za svůj. (...) Modlitbu musíme spojovat s trvalou prací na sobě: je to ‚formatio permanens‘ (...) Taková formace musí být jednak vnitřní, směřující k prohloubení duchovního života kněze, jednak pastorační a intelektuální (filosofie a teologie).*“ Pro celkový pohled i syntézu tohoto bodu, srov. *Direktář pro službu a život kněží*, č. 87–15.

112 Srov. FRANTIŠEK, *Projev na plenárním zasedání Kongregace pro klérus* (3. října 2014): *L'Osservatore Romano* 226 (4. října 2014), 8.

113 *Pastores dabo vobis*, č. 70.

114 Srov. *tamtéž*.

115 Srov. *tamtéž*, č. 71.

116 *Direktář pro službu a život kněží*, č. 87.

117 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 79.

nebo skupina kněží, kteří mají speciální průpravu a jsou oficiálně pověřeni tím, aby se zabývali službou trvalé formace; mají se přitom brát v úvahu věkové kategorie a specifická situace každého spolubratra.¹¹⁸

83. První fáze této cesty zahrnuje léta bezprostředně následující po kněžském svěcení. V tomto období získává kněz výkonem své služby věrnost osobnímu setkávání s Pánem i svému duchovnímu doprovázení a také připravenost konzultovat se zkušenějšími kněžími. Zvláště významná je schopnost navazovat vztahy spolupráce a sdílení s ostatními kněžími téže generace. Je žádoucí, aby se podporovalo doprovázení ze strany spolubratrů s příkladným životem a pastorační horlivostí, kteří by pomáhali mladým kněžím prožívat srdečnou a aktivní přináležitost k životu celého diecézního presbyteria.

Zodpovědností biskupa je „*nevystavovat novosvěcence příliš náročným či překérním situacím. Rovněž by neměli být posíláni na místa, kde by při vykonávání své služby byli daleko od svých spolubratrů. V rámci možností by dokonce bylo vhodné podporovat určitou formu společného života.*“¹¹⁹ Má se pečovat o to, aby mladí kněží byli osobně doprovázeni, aby se posilovaly a podporovaly jejich vlastnosti tak, aby se mohli s nadšením chopit prvních pastoračních výzev. Zodpovědnost za to má cítit v první řadě farář anebo jiný kněz, k němuž je mladý kněz zpočátku poslán.

84. Po několikaleté pastorační zkušenosti by se mohly snadno ukázat nové výzvy, jež se týkají zvláště služby a života kněze:

- a) *Zkušenost vlastní slabosti*: propuknutí rozporů, které možná ještě přetrvávají v jeho osobě a jimž musí nutně čelit. Zkušenost vlastní slabosti může vést kněze k větší pokoře a důvěře v Pánovo milosrdné působení – neboť „*síla se tím zřejměji projeví ve slabosti*“ (2 Kor 12,9) – jakož i k láskyplnému porozumění druhým. Kněz se nesmí izolovat, ale spíše potřebuje podporu a doprovázení v oblasti duchovní a/nebo psychologické. V každém případě bude užitečné zintenzivnit vztah s duchovním vůdcem s cílem získat pozitivní ponaučení z těžkostí, naučit

118 Srov. *Direktář pro službu a život kněží*, č. 108.

119 *Tamtéž*, č. 100.

se poznávat pravdu o vlastním životě a lépe ho chápat ve světle evangelia.

- b) *Riziko cítit se jako funkcionář posvátného*: během času u kněze může vzniknout pocit, že je něco jako zaměstnanec společenství nebo funkcionář posvátného¹²⁰ bez srdce pastýře. Od prvních chvil, kdy kněz u sebe něco takového zpozoruje, bude důležité, aby vnímal blízkost spolubratrů a nechal je přiblížit se k sobě. Jak připomněl papež František, „*nejdou nic platní ... kněží funkcionáři, kteří plní svou roli a přitom svou útechu hledají daleko od něho. Pouze ten, kdo má pohled pevně upřený na to, co je skutečně podstatné, může obnovovat své „ano“ onomu daru, který dostal, a v různých stadiích života nepřestávat se sám darovat druhým; pouze ten, kdo se připodobní Dobrému pastýři, najde jednotu, pokoj a sílu v poslušnosti své službě.*“¹²¹
- c) *Výzva současné kultury*: vhodné začlenění kněžské služby do dnešní kultury se všemi různými problematikami, jež zahrnuje a které vyžadují ze strany kněží otevřenost a přijímání aktuálních poznatků,¹²² ale především pevné ukotvení ve čtyřech rozměrech formace: lidské, duchovní, intelektuální a pastorační.
- d) *Přitažlivost moci a bohatství*: připoutanost k postavení, posedlost touhou vytvářet si výlučné prostory pro sebe, dychtivost po kariéře, objevující se žádostivost po moci nebo tužba po bohatství a následné oslabení připravenosti pro vůli Boží, pro potřeby svěřeného lidu a pro vykonávání mandátu od biskupa. V takovýchto případech bude vhodné bratrské napomenutí nebo výtku či jiný způsob diktovaný pastorační naléhavostí, ledaže by takovéto chování způsobovalo přečiny, jež vyžadují potrestání.
- e) *Výzva celibátu*: žít celibát pro Boží království v situaci, kdy nové stimuly a pnutí pastoračního života namísto toho, aby pomáhaly osobnímu růstu a dozrávání, vyvolávají afektiv-

120 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 72.

121 FRANTIŠEK, *Dopis účastníkům mimořádného generálního shromáždění Italské biskupské konference* (8. listopadu 2014): *L'Osservatore Romano* 258 (12. listopadu 2014), 7; srov. *Presbyterorum ordinis*, č. 14.

122 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 78.

ní regresi, která vlivem společensky rozšířené tendence vede k vytváření nepatřičného prostoru pro vlastní potřeby a pro vyhledávání kompenzací, čímž brání knězi ve vykonávání jeho duchovního otcovství a v jeho pastýřské lásce.

- f) *Úplná odevzdanost vlastní službě*: časem přicházející únava, přirozené fyzické slábnutí a nástup prvních zdravotních těžkostí, konflikty a zklamání vzhledem k pastoračnímu očekávání, *rutinní* zatížení, námaha způsobená změnou a jiné společensko-kulturní podmíněnosti by mohly oslabovat apoštolskou horlivost a velkorysost v oddanosti pastorační službě.

85. V každém věku může kněz potřebovat péči z důvodu nějaké choroby. Staří a nemocní kněží poskytují křesťanskému společenství i presbyteriu své vlastní svědectví a jsou účinným a výmluvným znamením života darovaného Pánu. Je důležité, aby se i nadále cítili být aktivní součástí presbyteria a života diecéze, a to i díky častým návštěvám ze strany spolubratrů a jejich starostlivé blízkosti.

86. Vzácnými příležitostmi jsou i iniciativy kněžské pomoci vzniklé pro péči o kněze, kteří vykonávají službu v téže zeměpisné oblasti, ve stejném pastoračním okruhu nebo v rámci stejného projektu.

87. Svátostné bratrství vytváří cennou pomoc pro trvalou formaci kněží. Cesta učedníka totiž vyžaduje stálý růst v lásce, souhrnu „*kněžské dokonalosti*“¹²³, což se však nemůže uskutečňovat izolovaně, protože kněží vytvářejí jediné presbyterium, jehož jednota je tvořena „*zvláštními svazky apoštolské lásky, služby a bratrství*“¹²⁴. Proto „*niterné svátostné bratrství*“¹²⁵ kněží je prvním projevem lásky, jakož i prvním prostorem, kde může růst. K tomu všemu má docházet za pomoci Ducha Svatého, a nikoli bez osobního duchovního zápasu, který má očišťovat od každé formy individualismu.

88. Ze způsobů, které dávají svátostnému bratrství konkrétní podobu, si některé zaslouží zvláštní místo už od počátku formace:

123 *Presbyterorum ordinis*, č. 14.

124 *Tamtéž*, č. 8.

125 *Tamtéž*.

- a) *Bratrská setkávání*: někteří kněží organizují *bratrská setkání*, aby se modlili, případně aby společně meditovali Boží slovo i v podobě *lectio divina*, hlouběji se seznamovali s některým teologickým nebo pastoračním tématem, sdíleli své nasazení pro službu, pomáhali si anebo prostě strávili spolu určitý čas. Tato setkání ve svých různých formách představují nejobvyklejší a nejrozšířenější výraz kněžského bratrství. V každém případě je velice žádoucí je podněcovat.
- b) *Duchovní vedení a zpověď*: svátostné bratrství se stává cennou pomocí, pokud nabývá podob *duchovního vedení a zpovědi*, o něž kněží vzájemně žádají jedni druhé. Pravidelnost setkání tohoto druhu umožňuje udržovat při životě „*směřování kněží k duchovní dokonalosti, od níž především závisí účinnost jejich služby*“¹²⁶. Především ve chvílích těžkostí mohou kněží v duchovním vůdci nacházet bratra, který jim pomáhá poznávat původ jejich problémů a uvádět do života vhodné prostředky, jak jim čelit.
- c) *Duchovní cvičení*: pro život kněze mají zásadní důležitost, neboť vedou k osobnímu setkání s Pánem v tichosti a usebrání, představují privilegovanou dobu pro osobní i apoštolské rozlišování směřující k postupnému a hlubokému přehodnocení života. Jsou-li organizována pro kněžské společenství, napomáhají širší účasti a posílení bratrského společenství.
- d) *Společné stolování*: společným stolováním se kněží učí vzájemně se poznávat, naslouchat si a vážit si jeden druhého a rovněž mají příležitost k prospěšnému a přátelskému sdílení.
- e) *Společný život*: někteří kněží vedou společný život, a to z osobní iniciativy, z pastorační potřeby či podle místních zvyklostí a dispozic.¹²⁷ Společné žití se stává opravdovým „životem ve společenství“ skrze společnou modlitbu, meditaci Božího slova a jiné příležitosti trvalé formace. Kromě toho umožňuje sdílení a konfrontaci v oblasti pastoračních úkolů. Společný život rovněž směřuje k podpoře afektivní a duchovní rovnováhy těch, kdo na něm mají účast, a napomáhá společenství s biskupem.

126 BENEDIKT XVI., *Projev k účastníkům generálního zasedání Kongregace pro klérus* (16. března 2009): *Insegnamenti* V/1 (2009), 392.

127 Srov. C.I.C., kán. 280; *Direktář pro službu a život kněží*, č. 38.

Je třeba dbát na to, aby tyto formy zůstávaly otevřené celému presbyteriu a pastoračním potřebám diecéze.

- f) *Kněžská sdružení*: v podstatě směřují k napomáhání jednotě kněží mezi sebou, s ostatním presbyteriem i s biskupem.¹²⁸ Členové různých církevně uznaných sdružení v nich nacházejí bratrskou podporu, jejíž potřebu si kněží uvědomují na své cestě ke svatosti a k plnění pastoračních úkolů.¹²⁹ Někteří kněží rovněž patří do nových *církevních hnutí*, v nichž nacházejí ovzduší společenství a dostávají impuls pro nový misijní rozlet. Jiní žijí své osobní zasvěcení v *sekulárních institutech*, „jejichž charakteristickou vlastností je, že jsou *diecézní*“,“¹³⁰ aniž by obvykle byli do nich inkardinováni.

128 Srov. C.I.C., kán. 278, §§ 1–2.

129 Srov. *Direktář pro službu a život kněží*, č. 106.

130 *Pastores dabo vobis*, č. 81.

V. Dimenze formace

a) Integrace formačních dimenzí

89. Podle dispozic posynodální apoštolské adhortace *Pastores dabo vobis*¹³¹ existují na cestě formace a života vysvěcených služebníků čtyři simultánně spolupůsobící dimenze: lidská dimenze, která představuje „potřebnou a dynamickou základnu“ celého kněžského života; duchovní dimenze, která přispívá ke kvalitativní charakteristice kněžské služby; intelektuální dimenze, která nabízí potřebné racionální nástroje pro to, aby kněz pochopil hodnoty vlastní pastýřské službě, aby usiloval o jejich vtělování do života a aby předával obsah víry vhodným způsobem; pastorační dimenze, která uschopňuje k zodpovědné a prospěšné službě církvi.

Každá z formačních dimenzí je zaměřena na „transformaci či asimilaci“ srdce podle obrazu srdce Kristova¹³², toho, jenž byl poslán Otcem, aby naplnil záměr jeho lásky, a proto se slitoval nad potřebami lidí (srov. Mt 9,36), šel hledat ztracené ovce (srov. Mt 18,12-14) až tak daleko, že za ně nabídl i svůj život (srov. Jan 10,11), neboť nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil (srov. Mt 20,28). Jak učil Druhý vatikánský koncil¹³³, celý výchovný proces přípravy ke služebnému kněžství má za cíl připravovat seminaristy „*k přijetí jejich podílu na milosrdné lásce Ježíše Krista, Dobrého pastýře*“¹³⁴.

90. Seminarista je povolán, aby po udělení svátosti svěcení shromažďoval Boží lid vjedno a předsedal mu jako vůdce, který podporuje a prosazuje spolupráci mezi všemi věřícími. Formace ke kněžství se tedy musí odvíjet v komunitním ovzduší, jež dokáže upřednostňovat takové postoje, které jsou vlastní kněžskému životu a službě a jsou účelné.¹³⁵

131 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 43–59.

132 Srov. *Optatam totius*, č. 4; *Pastores dabo vobis*, č. 57.

133 Srov. *Optatam totius*, č. 4 a 19.

134 *Pastores dabo vobis*, č. 57.

135 *Tamtéž*, č. 65: „*Církev jako taková je komunitní subjekt, který má milost a odpovědnost sledovat všechny ty, které Pán volá ke službě v kněžství.*“

Komunitní život v semináři je nejvhodnější pro utváření skutečného kněžského bratrství a představuje prostředí, kde se zmíněné dimenze sbíhají a spolupůsobí, navzájem se harmonizují a doplňují. Pokud jde o komunitní formaci i s ohledem na lepší poznání jednotlivých seminaristů, je třeba klást důraz na některé formační nástroje, jakými jsou například: upřímná a otevřená komunikace, sdílení, přezkoumávání života, korekce od bratří a společné plánování.

Živnou půdou pro kněžské povolání je společenství, neboť seminarista z něj vychází, aby mu byl po vysvěcení poslán sloužit. Nejprve jako seminarista a později jako kněz potřebuje životní pouto se společenstvím. Ono představuje vůdčí linii pro harmonizaci a sjednocení čtyřech formačních dimenzí.

91. Křesťanské společenství je shromažďováno Duchem Svatým, aby bylo vysíláno na misi; misijní touha a její konkrétní uskutečňování patří k bytí celého Božího lidu¹³⁶, jenž musí neustále být v pozici „vycházení“¹³⁷, neboť „*radost evangelia, která naplňuje život společenství učedníků, je radostí misijní*“¹³⁸. Takovýto misijní rozlet se ještě specifičtějším způsobem týká těch, kdo jsou povoláni ke kněžské službě, a představuje cíl a horizont veškeré formace. Misie se jeví jako další vůdčí linie (srov. Mk 3,14), která spojuje již zmíněné dimenze, animuje je a oživuje a umožňuje knězi, jenž je formován lidsky, duchovně, intelektuálně a pastoračně, aby žil svou službu v plnosti a „*aby měl misionářského ducha, tedy ducha vpravdě ‚katolického‘, který se zakládá na Kristu a směřuje k tomu, aby ‚se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy‘ (1 Tim 2,4-6)*“.¹³⁹

92. Pojem integrální formace nabývá maximální důležitosti, neboť sama lidská osoba ve své celistvosti, se vším, co je, a se vším, co má, musí být ve službě Pánu a celému křesťanskému společenství. Povoláný je „integrálním subjektem“ neboli osobou vyvolenou k tomu, aby dosáhl pevné niternosti bez rozdělení a dichotomie. K dosažení takového cíle je třeba přijmout integrovaný pedagogický model: cestu, jež

136 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 119–121.

137 *Tamtéž*, č. 20.

138 *Tamtéž*, č. 21.

139 *Direktář pro službu a život kněží*, č. 16.

umožňuje společenství vychovatelů spolupracovat s působením Ducha Svatého a zaručovat správnou rovnováhu mezi různými dimenzemi formace.

Je proto třeba bdít nad tím, aby se na cestu formace nevloučily omezené a pomýlené vize kněžství. Vychovatelé mají pozorně rozpoznávat, zda se u jejich svěřenců neprojevuje pouhý vnější a formální souhlas s výchovnými požadavky, které jim předkládají; podobný postoj by nepřispíval k jejich integrálnímu růstu, ale víceméně neuvědoměle by u nich vedl k návyku na poslušnost čistě „servilní a zjištnou“.

b) Lidská dimenze

93. Boží povolání interpeluje a zahrnuje „konkrétní“ lidskou bytost. Je třeba, aby formace ke kněžství poskytovala vhodné prostředky, které usnadní její dozrávání vzhledem k autentickému vykonávání kněžské služby. Z toho důvodu je seminarista povolán, aby rozvíjel svou osobnost a jako svůj vzor a pramen měl Krista, dokonalého člověka.

Rozsáhlá úvaha v Novém zákoně týkající se kritérií vhodnosti vysvěcených služebníků¹⁴⁰ ukazuje, s jakou pozorností se od počátků hledělo na aspekty vlastní lidské dimenzi. Církevní otcové vypracovali a praktikovali péči nebo „terapii“ věřícího člověka povolaneho k apoštolské službě, protože byli přesvědčeni o potřebě hlubokého dozrávání, jež přetrvává v každém člověku.¹⁴¹ Řádná a harmonická spiritualita vyžaduje dobře uzpůsobenou lidskou stránku, neboť jak připomíná svatý Tomáš Akvinský, „předpokladem milosti je přirozenost“¹⁴²; milost není náhražkou přirozenosti, ale jejím zdokonalením.¹⁴³ Proto je třeba rozvíjet pokoru, odvahu, smysl pro praktičnost, velkorysost srdce, správný úsudek a rozvahu, toleranci a pružnost, lásku k pravdě a poctivost.

140 Například srov. Mt 28,20; 1 Petr 5,1-4; Tit 1,5-9.

141 Například lze připomenout Řehoř Nazíánský, *Oratio II*: PG 35, 27.

142 TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa Theologiae*, I. q. 2, a. 2 ad 1.

143 Srov. *tamtéž*, I. q. 1, a. 8 ad 2.

94. Lidská formace, základ veškeré kněžské formace¹⁴⁴, napomáhá integrálnímu růstu osoby, a tak umožňuje vytvářet ze všech jejích dimenzí jeden celek. Z fyzického hlediska se zajímá o takové aspekty, jako je zdraví, strava, pohybová aktivita, odpočinek; v oblasti psychiky se zabývá utvářením stabilní osobnosti charakterizované rovnováhou její afektivnosti, sebeovládáním a řádně integrovanou sexualitou. Na morálním poli se váže na požadavek postupného dozrávání jedince k formovanému svědomí čili k tomu, aby se stával zodpovědnou osobou, schopnou přijímat správná rozhodnutí, vybavenou správným úsudkem a objektivním vnímáním lidí i událostí. Takové chápání má seminaristu vést k vyváženému sebevědomí, jež ho povzbuzuje k vědomí o vlastních schopnostech a k tomu, aby se učil dávat je do služby Božímu lidu. Při lidské formaci je třeba dbát na oblast estetiky a nabízet vzdělání, jež dává poznat různé umělecké projevy, rozvíjí „smysl pro krásu“ a společenskou oblast, která jedinci napomáhá zlepšovat jeho vztahovou kapacitu, aby tak mohla přispívat k posilování společenství, v němž žije.

Pro plodnost takovéto výchovné činnosti je důležité, aby každý seminarista vědomě umožňoval vychovatelům vstoupit do své osobní historie – jakým způsobem prožíval své dětství a dospívání, jaký vliv na něj měla rodina a osoby rodičů, zda má či nemá schopnost navazovat zralé a vyvážené meziosobní vztahy, jakož i pozitivně zvládat chvíle samoty. Takovéto informace jsou důležité pro volbu vhodných pedagogických nástrojů i pro hodnocení vykonané cesty a pro lepší pochopení okolností při případných krocích zpět nebo při těžkostech.

95. Znakem harmonického vývoje seminaristovy osobnosti je schopnost utvářet zralé vztahy s muži i ženami každého věku a společenského postavení. Je vhodné odvolat se na úvahy dokumentů magisteria, které pojednávají o vztahu mezi seminaristou a ženami, kde čteme, že to „*se týká seminaristy nejen v oblasti jeho osobního života, ale i v perspektivě jeho budoucí pastorační činnosti*“¹⁴⁵.

První oblastí, kde se každý člověk učí poznávat a oceňovat ženský svět, je pochopitelně rodina. Přítomnost ženy zde doprovází celý průběh jeho výchovy a už od dětství vytváří pozitivní přínos k jeho celkovému růstu. Značně k tomu přispívají i různé ženy, které svědectvím

144 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 43.

145 *Výchovná usměrnění pro formaci ke kněžskému celibátu*, č. 60.

svého života dávají příklad modlitby a pastorační služby, ducha obětí a odříkání, péče a něžné blízkosti člověku. Obdobnou úvahu lze udělat i o přítomnosti svědectví ženského zasvěceného života.

Takovéto blízké poznávání ženského světa, jenž je tolik přítomný ve farnostech a v mnoha církevních prostředích, se ukazuje jako vhodné a podstatné pro seminaristovu lidskou a duchovní formaci a je třeba ho stále chápat v pozitivním smyslu, jak připomněl Jan Pavel II.: „*Je mým přáním ... aby se přemýšlelo se zvláštní pozorností o tématu ‚ženského génia‘. To nejen proto, aby se v něm rozeznaly rysy jasného Božího plánu, který je nutno přijmout a respektovat, nýbrž také proto, aby se mu dostalo více prostoru v životě celé společnosti i v církevním životě.*“¹⁴⁶

96. Seminarista se stává schopný poznávat sám sebe a vést zodpovědný život i tím, že si uvědomuje svou slabost, která je v jeho osobnosti vždy přítomná. Vychovatelé, zpovědníci, spirituálové i samotní seminaristé si musí uvědomovat, že okamžiky krize, pokud se chápou a řeší s náležitou připraveností učit se ze života, se mohou a mají stávat příležitostí ke konverzi a k obnově. Vedou člověka ke kritickým otázkám o vykonané cestě, o jeho současném stavu, o jeho rozhodnutích i o jeho budoucnosti.

97. Lidská formace tvoří ústřední prvek pro evangelizaci, neboť hlásání evangelia přichází skrze člověka a je zprostředkováno jeho lidstvem: „*Budete mými svědky ... až na konec země*“ (Sk 1,8). Dnešní skutečnost nás nutí, abychom promysleli tato Ježíšova slova novým způsobem, protože „*poslední končiny země*“ se díky *sdělovacím prostředkům a sociálním sítím* rozšířily. Jedná se „*o novou ‚agoru‘, veřejné a otevřené prostranství, kde lidé sdílejí své myšlenky, informace a názory a kde rovněž mohou vstupovat do života nové vztahy a nové formy společenství*“¹⁴⁷, je to prostranství, z něhož budoucí

146 JAN PAVEL II., *Dopis ženám* (29. června 1995), č. 10: *Insegnamenti XVIII/1* (1995), 1879; Srov. *Výchovná usměrňení pro formaci ke kněžskému celibátu*, č. 59.

147 BENEDIKT XVI., *Poselství k 47. světovému dni sdělovacích prostředků* (12. května 2013): *AAS* 105 (2013), 181.

pastýři nemohou být vyloučeni ani na cestě své formace, ani při své budoucí službě.

Z tohoto hlediska tvoří používání médií a přístup k digitálnímu světu integrální součást rozvoje seminaristovy osobnosti, neboť „moderní komunikační prostředky knězi umožní, aby seznamoval dnešního člověka se životem církve a pomáhal mu odhalovat Kristovu tvář, když spojí vhodné a odborné využití těchto prostředků, kterému se naučil i během formace, s důkladnou teologickou přípravou a jasnou kněžskou spiritualitou, živěnou neustálým spojením s Pánem“.¹⁴⁸

98. Na základě poslání obdržení od Krista hledí církve s důvěrou na možnosti, které jí pro evangelizaci nabízí digitální svět¹⁴⁹; jedná se o nová „místa“, kde se každodenně pohybuje mnoho lidí, o „digitální periferie“, na nichž nemůže chybět nabídka autentické kultury setkání v Ježíšově jménu v zájmu utváření jediného Božího lidu: „Média nám mohou pomoci, abychom se cítili jedni druhým blíž; abychom znovu obnovili jednotu lidské rodiny, která nás vede k solidaritě a k vážnému úsilí o důstojnější život. Dobrá komunikace nám pomáhá být si blíž a lépe se poznávat mezi sebou, být více ve spojení.“¹⁵⁰

99. Ti, kdo začínají svou cestu v semináři, jsou ve většině případů už přirozeně ponořeni do digitálního světa a určitým způsobem zvyklí na jeho nástroje. Je potřebné dodržovat náležitou opatrnost vůči nezbytným rizikům, která kontakt s digitálním prostředím s sebou nese, včetně různých forem závislosti, jimž lze čelit vhodnou duchovní a psychologickou pomocí. Je vhodné, aby seminaristé v tomto směru rostli a uvědomovali si, že seminář je školou lidství a víry, dozrávání v podobnosti Kristu, jenž se přiblížil všem lidem, včetně těch nejvzdálenějších: „Obraz milosrdného Samaritána, který obvazuje zranění člověka a obmývá je olejem a vínem, ať je nám

148 Týž, *Poselství k 44. světovému dni sdělovacích prostředků* (16. května 2010): AAS 102 (2010), 115–116.

149 FRANTIŠEK, *Poselství k 48. světovému dni sdělovacích prostředků* (1. června 2014): AAS 106 (2014), 115: „Otevřít brány kostelů znamená také otevřít je digitálnímu světu. Jednak proto, aby lidé mohli vejít, ať už se nacházejí v jakékoli životní situaci, jednak proto, aby evangelium mohlo překročit práh chrámu a vyjít vstříc všem.“

150 Tamtéž: AAS 106 (2014), 113.

*vzorem. Ať je naše komunikace jako vonný olej na bolest a dobré víno pro radost. Ať naše světlo nepochází z triků a zvláštních efektů, ale z naší blízkosti zraněným, které s láskou a něhou potkáváme na své cestě.*¹⁵¹

100. Zvláště *sociální síť* mají být začleněny (pod bdělým, ale pozitivním a pokojným vedením) do nitra každodenního života seminárního společenství. Je vhodné, aby se vnímaly jako místa nových možností z hlediska meziosobních vztahů, setkávání s druhými, konfrontace s bližním, svědectví o víře, a to vše s perspektivou výchovného rozvoje, jenž pro navazování vztahů nemůže opomenout žádné místo, kde se ocitneme.

c) Duchovní dimenze

101. Duchovní formace se zaměřuje na posílení a podporu spojení s Bohem a s bratry, v přátelství s Ježíšem Dobrým pastýřem a v poddajnosti Duchu Svatému.¹⁵² Tento niterný vztah formuje seminaristovo srdce k velkorysé a obětující se lásce, která představuje počátek lásky pastorační.

102. Centrem duchovní formace je osobní sjednocení s Kristem, které se rodí a posiluje zvláště při tiché modlitbě, které je věnován dostatek času.¹⁵³ Seminarista skrze modlitbu, naslouchání Slovu, trvalou účast na svátostech, na liturgii a na komunitním životě upevňuje své sjednocující pouto s Bohem po příkladu Kristově, jehož životním programem bylo konat vůli svého Otce (srov. Jan 4,34). V průběhu formace nabízí liturgický rok pedagogickou mystagogii církve a umožňuje učit se její spiritualitě skrze niterné přijímání biblických textů a liturgických modliteb.¹⁵⁴

151 *Tamtéž: AAS 106 (2014), 116.*

152 Srov. *Presbyterorum ordinis*, č. 12.

153 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2709–2719.

154 „Ať je celý liturgický rok nejen pro slavení liturgie, ale pro samotný život, ať je duchovní cestou skrze niternou účast na Kristově tajemství“: POSVÁTNÁ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, instrukce o liturgické formaci v seminářích (3. června 1979), č. 32: *Enchiridion Vaticanum* 6 (2001), 1590.

103. Je třeba připomenout, že „*neznalost Písma je neznalostí Krista*“¹⁵⁵. Proto v procesu duchovního dozrávání náleží význačné místo vztahu s Božím slovem¹⁵⁶, z něhož se nemá stát kázání, ale má být přijímáno v hloubi srdce¹⁵⁷, „*zvláště vzhledem k ,nové evangelizaci‘, ke které je dnes církev vyzývána*“¹⁵⁸. Ono představuje trvalý odkaz na život učedníka a duchovní připodobňování Kristu Dobrému pastýři. Seminaristé mají být postupně uváděni do znalosti Božího slova prostřednictvím metody *lectio divina*¹⁵⁹. Každodenní důkladná meditace¹⁶⁰, uskutečňovaná věrně a svědomitě, spolu s plodným vzájemným vztahem mezi studiem a modlitbou jim může zaručovat integrální přístup¹⁶¹ jak ke Starému, tak i k Novému zákonu.

104. Z důvodu potřeby připodobňovat se Kristu „*mají kandidáti svěcení být především vedeni k živé víře v eucharistii*“¹⁶², vzhledem k svému životu po kněžském svěcení. Účast na každodenním slavení eucharistie, která nachází své přirozené pokračování v eucharistické adoraci,¹⁶³ má pronikat životem seminaristy tak, aby v něm dozrávalo trvalé spojení s Pánem.¹⁶⁴

155 JERONÝM, *Commentarii in Isaiam*, Prologus: CCL 73, 1.

156 BENEDIKT XVI., posynodální apoštolská exhortace *Verbum Domini* (30. září 2010), č. 82: *AAS* 102 (2010), 753: „*Kandidáti služebního kněžství jsou povoláni ke hlubokému osobnímu vztahu se slovem Božím, zejména v modlitbě lectio divina, protože tímto vztahem se živí samotné povolání: Ve světle a moci Božího slova může být objeveno, pochopeno, milováno a následováno vlastní povolání a splněno vlastní poslání, když sytí své srdce myšlenkami Božími, takže víra jakožto odpověď Slovu se stává novým kritériem posuzování a hodnocení lidí, věcí, událostí a problémů.*“

157 Srov. ORIGENES, *Homilia in Lucam*, XXXII, 2: PG 13, 1884.

158 *Pastores dabo vobis*, č. 47.

159 Srov. *tamtéž*, č. 47; *Verbum Domini*, č. 86–87: *AAS* 102 (2010), 757–760.

160 Srov. Druhý vatikánský koncil, dogmatická konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum* (18. listopadu 1965), č. 21.

161 Srov. *Verbum Domini*, č. 82: *AAS* 102 (2010), 753–754.

162 JAN PAVEL II., *Anděl Páně* (1. července 1990), č. 2: *Insegnamenti* XIII/2 (1990), 7; srov. C.I.C, kán. 246, § 1.

163 Srov. *Sacramentum caritatis*, č. 66–67; AUGUSTIN, *Enarrationes in Psalmos*, 98, 9: CCL 39, 1385.

164 *Pastores dabo vobis*, č. 48: „*Dále by měli být vedeni k tomu, aby eucharistickou slavnost považovali za nejdůležitější událost svého dne, aby se na ní naučili aktivně podílet a nikdy se nespokojili s pouhou rutinou.*“

105. V modlitebním životě kněze nesmí chybět liturgie hodin, která představuje skutečnou a pravou „školu modlitby“ i pro seminaristy¹⁶⁵; ti se postupně sblíží s modlitbou církve a skrze denní modlitbu breviáře se učí vychutnávat její bohatství a krásu.¹⁶⁶

106. Pravidelné a časté slavení svátosti pokání, připravované denním zpytováním svědomí, se pro seminaristu stává příležitostí, aby pokorně poznával svou zranitelnost i své hříchy a především aby chápal a zakoušel radost, že cítí Pánovu lásku a odpuštění; kromě toho „*odtud pramení smysl pro askezi a vnitřní kázeň, duch oběti a sebezáporu, přijetí usilovné práce a kříže*“¹⁶⁷.

107. Duchovní vedení je výsadním nástrojem pro integrální růst člověka. Seminaristé si mají v plné svobodě vybírat duchovního vůdce z kněží určených biskupem.¹⁶⁸ Tato svoboda je skutečně autentická jen tehdy, pokud se seminarista otevírá s upřímností, důvěrou a poddajností. Setkávání s duchovním vůdcem nemá být příležitostné, ale systematické a pravidelné. Kvalita duchovního doprovázení je totiž důležitá s ohledem na samotnou účinnost celého formačního procesu.

Seminaristé mají mít k dispozici řádné zpovědníky a také jiné zpovědníky, kteří pravidelně přicházejí do semináře. Vždy však mají možnost svobodně se obrátit na kteréhokoli zpovědníka uvnitř nebo vně semináře.¹⁶⁹ Kvůli integrální formaci je žádoucí, aby duchovní vůdce byl také stálým zpovědníkem.

108. Na každoroční duchovní cvičení¹⁷⁰, jež jsou chvílemi důkladné verifikace při dlouhodobém setkání s Pánem v modlitbě a prožívají se v ovzduší usebranosti a ticha, se má pak v průběhu celého roku kontinuálně navazovat pravidelnými duchovními obnovami a každodenní

165 Srov. instrukce *o liturgické formaci v seminářích*, č. 28–31: *Enchiridion Vaticanum* 6 (2001), 1583–1588; C.I.C., kán. 276, § 2, č. 3.

166 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 26; srov. také instrukce *o liturgické formaci v seminářích*, č. 31: *Enchiridion Vaticanum* 6 (2001), 1587–1588.

167 *Pastores dabo vobis*, č. 48.

168 Srov. C.I.C., kán. 239, § 2.

169 Srov. *tamtéž*, kán. 240, § 1.

170 Srov. *tamtéž*, kán. 246, § 5.

modlitbou. Když tomu tak bude, potom v seminaristově srdci, formovaném působením Ducha Svatého, se bude postupně projevat a upevňovat touha, aby svůj život velkoryse přivýkal pastýřské lásce.

109. Když se seminarista vydá na cestu následování Mistra s vírou a svobodou v srdci, naučí se podle Kristova příkladu přinášet dar „*vlastní vůle poslušností službě Bohu a bratrům*“¹⁷¹. Poslušnost ho sjednocuje s Boží moudrostí, která buduje církev a každému ukazuje jeho místo a poslání. Vychovatelům tedy přísluší, aby vedli seminaristy ke skutečné a zralé poslušnosti, uplatňovali svou autoritu uvážlivě, a tak je povzbuzovali k pokojnému a upřímnému i niternému vyslovení jejich souhlasu.

110. Evangelijní rada čistoty rozvíjí zralost člověka a činí ho schopným prožívat svou tělesnou a citovou stránku na způsob daru. Tato ctnost „*prosvětluje všechny lidské vztahy a vede ,k prožívání a projevování ... upřímné, lidské, bratrské a osobní lásky, schopné oběti, podle příkladu Kristova, vůči všem a každému jednotlivě*“¹⁷².

Na znamení úplné odevzdanosti Bohu a bližnímu považuje latinská církev dokonalou zdrženlivost v celibátu pro Boží království za zvláště vhodnou pro kněžství.¹⁷³ Kněží, zakořenění v Kristu Snoubenci a plně zasvěceni službě Božímu lidu v celibátu, „*snáze jdou (za Kristem) s nerozděleným srdcem, svobodněji ... se oddávají službě Bohu a lidem ... a tak se stávají schopnějšími ve větší šíři přijmout otcovství v Kristu*...“¹⁷⁴ Ti, kdo se připravují na kněžství, tedy mají poznávat a přijímat celibát jako zvláštní Boží dar. Při správné výchově k citovosti, chápáné jako cesta k plnosti lásky, „*celibátní čistota není ani tak daní, která se platí Pánovi, jako spíše darem, který se dostává z jeho milosrdenství. Člověk, jenž vstupuje do tohoto životního stavu, si má být vědom toho, že nepřijímá na sebe jen nějaké břemeno, ale především dostává osvobozující milost*.“¹⁷⁵

171 *Presbyterorum ordinis*, č. 15.

172 *Pastores dabo vobis*, č. 50.

173 *Srov. Presbyterorum ordinis*, č. 16; C.I.C., kán. 247, § 1.

174 *Presbyterorum ordinis*, č. 16.

175 *Výchovná usměrňení pro formaci ke kněžskému celibátu*, č. 16; č. 58: „*Seminaristé mají být vedeni k tomu, aby objevovali teologii čistoty tím, že se poukazuje na vztahy existující mezi uplatňováním této ctnosti a všemi*

Aby rozhodnutí pro celibát bylo skutečně svobodné, je důležité, aby seminaristé ve světle víry pochopili evangelijní sílu tohoto daru¹⁷⁶ a zároveň si správně cenili hodnotu manželského stavu: „*Manželství a celibát jsou dva autenticky křesťanské životní stavy. Oba jsou způsoby specifického uskutečňování křesťanského povolání.*“¹⁷⁷

Bylo by vysoce nerozumné připustit ke svátostnému svěcení seminaristu, u něhož nedozrála jeho pokojná a svobodná afektivita, věrná celibátní čistotě díky uplatňování lidských a kněžských ctností, které se chápou jako otevřenost vůči milosti, a nikoli jako pouhá zdrženlivost vnucovaná vůlí.

Jsou-li do latinských seminářů přijímáni seminaristé východních katolických církví, mají se ve věci jejich formace k celibátu nebo k manželství dodržovat oprávněné normy a zvyklosti příslušných východních církví.¹⁷⁸

111. Seminaristé mají konkrétně pěstovat ducha chudoby.¹⁷⁹ Mají být formováni k následování srdce Kristova, který „*ačkoli bohatý, stal se pro nás chudým*“ (2 Kor 8,9), aby nás obohatil. Mají usilovat o získávání pravé svobody a poddajnosti Božích dětí a dosáhnout takové duchovní sebevlády, jež je potřebná pro získání správného poměru ke světu

velkými křesťanskými pravdami. Má se ukazovat apoštolská plodnost zasvěceného panenství poukazem na to, že každý prožitek dobra nebo zla pozitivně nebo negativně ovlivňuje naše bytí, naši osobnost a v důsledku toho i naši apoštolskou činnost.“

176 *Pastores dabo vobis*, č. 29: „Obzvlášť důležité je to, aby kněz pochopil teologické odůvodnění církevního zákona o celibátu. Zákon totiž vyjadřuje vůli církve, která časově předchází vůli jednotlivce, vůli vyjadřující jeho disponibilitu. Avšak vůle církve nachází své poslední zdůvodnění v poutu, které celibát spojuje se svátostí kněžství, připodobňující kněze Ježíši Kristu, Hlavě a Ženichu církve. Církev jako nevěsta Ježíše Krista chce být knězem milována úplně a bezvýhradně, tak, jak ji miluje Ježíš Kristus. Kněžský celibát je tedy darování sebe samého v Kristu a s Kristem, obětované pro jeho církev. Je to výraz kněžské služby církvi v Pánu a s Pánem.

177 *Výchovná usměrnění pro formaci ke kněžskému celibátu*, č. 6.

178 Srov. C.C.E.O., kán. 343 a 373–375.

179 Srov. *Presbyterorum ordinis*, č. 17; srov. také *Evangelii gaudium*, č. 198; FRANTIŠEK, *Projev k seminaristům, novicům a novicám pocházejícím z různých částí světa u příležitosti Roku víry* (6. července 2013): *Insegnamenti* I/2 (2013), 9.

a k pozemským statkům¹⁸⁰, mají tak nabýt způsobu chování apoštolů vysílaných Kristem s důvěrou v Boží prozřetelnost, „aniž by si cokoli brali na cestu“ (srov. Mk 6,8-9). Zvláště mají mít na srdci ty nejchudší a nejslabší a díky získanému návyku velkoryse a svobodně se zříkat všeho nepotřebného mají být svědky chudoby skrze žitou jednoduchost a střídmost¹⁸¹, aby se stávali upřímnými a důvěryhodnými podporovateli sociální spravedlnosti.¹⁸²

112. Seminaristé jsou zváni k tomu, aby pěstovali autentickou a synovskou oddanost Panně Marii¹⁸³ jednak jejím připomínáním při liturgii, tak i lidovou zbožností, zvláště modlitbami růžence a Anděl Páně. To vše s vědomím, že „každý aspekt kněžské formace může být svázán s Marií, která odpověděla lépe než kdokoli z lidí na Boží volání. Stala se jak služebnicí, tak učednicí Slova natolik, že ve svém srdci a těle počala Slovo, které se stalo člověkem, a odevzdala je lidstvu.“¹⁸⁴

Rovněž se nemá zapomínat na důležitost upřímné úcty ke svatým, mezi nimiž především Mariina Snoubence a patrona všeobecné církve sv. Josefa, „jehož Bůh vyzval, aby přímo sloužil osobě i poslání Ježíše vykonáváním svého otcovství“,¹⁸⁵ mají seminaristé blíže poznávat, aby vždy měli „před očima jeho pokornou a vyzrálou službu i jeho ‚úděl‘ v ekonomii spásy“¹⁸⁶.

113. Součástí duchovní dimenze¹⁸⁷ má být poznávání a rozjímání církevních otců, svědků tisíciletého života církve. U Otců „se smysl pro novost křesťanského života spojoval s jistotou ve víře. Z toho se v křesťanských společenstvích jejich doby uvolňovala ‚explozivní vitalita‘,

180 *Pastores dabo vobis*, č. 30: „Jedině chudoba zaručuje knězi jeho připravenost dát se poslat i za cenu osobních obětí tam, kde je jeho práce nutnější a potřebnější.“

181 Srov. AMBROŽ, *De officiis ministrorum*, II, 28: PL 16, 139–142.

182 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 30.

183 Srov. C.I.C., kán. 246, § 3.

184 *Pastores dabo vobis*, č. 82.

185 JAN PAVEL II., apoštolská exhortace *Redemptoris custos* (15. srpna 1989), č. 8: AAS 82 (1990), 14.

186 *Tamtéž*, č. 1: AAS 82 (1990), 6.

187 Srov. *Optatam totius*, č. 16; KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Instrukce o studiu církevních otců při kněžské formaci* (10. listopadu 1989), č. 45.

*zanícení pro misie a ovzduší lásky, jež duše lidí inspirovalo k hrdinství v jejich každodenním životě.*¹⁸⁸

114. Rovněž se mají podporovat a uplatňovat jak úkony zbožnosti, tak i určité projevy spojené s lidovou zbožností a úctou, především v podobách schválených učitelským úřadem církve.¹⁸⁹ Jejich prostřednictvím získají budoucí kněží důvěrný vztah s „lidovou spiritualitou“, kterou budou muset rozlišovat, usměrňovat a přijímat v duchu potřebné lásky a účinnosti pastorače.¹⁹⁰

115. Pro ty, kdo jsou povoláni ke kněžství a k pastýřské službě, je důležité, aby postupně rozvíjeli některé specifické ctnosti¹⁹¹: „*věrnost, důslednost, moudrost, otevřenost vůči všem, laskavost a dobrota, pevná autorita v zásadních věcech, nepodléhání příliš subjektivním hlediskům, osobní nezištnost, trpělivost, ocenění denní práce, důvěra ve skryté působení milosti, jež se projevuje u prostých a chudobných*“.¹⁹² Kromě toho, aby se kněz stal pastýřem podle Kristova srdce, „*u vědomí nezaslouženého Božího milosrdenství ve vlastním životě i v životě jeho bratří a sester má rovněž pěstovat ctnosti pokory a milosrdenství ve vztahu k celému Božímu lidu, zejména vůči těm, kdo se cítí být církví odcizeni*“.¹⁹³

d) Intelektuální dimenze

116. Intelektuální formace je zaměřena na to, aby seminaristé dosáhli solidních schopností v oblasti filosofie a teologie a získali všeobecnou průpravu kulturního charakteru, která by jim umožňovala důvěryhodným a srozumitelným způsobem hlásat evangelijní poselství dnešnímu člověku, vstupovat do prospěšného dialogu se současným světem, podporovat pravdu víry světlem rozumu a ukazovat její krásu.

188 *Instrukce o studiu církevních otců při kněžské formaci*, č. 44.

189 Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii. Principy a usměrnění* (17. prosince 2001), č. 61–64.

190 Srov. PAVEL VI., apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975), č. 48; *Evangelii gaudium*, č. 122–126.

191 Srov. C.I.C., kán. 244–245, § 1.

192 *Pastores dabo vobis*, č. 26.

193 *Direktář pro službu a život kněží*, č. 46.

Kandidáti kněžství se mají svědomitě připravovat na to, aby prohloubeným poznáváním filosofických a teologických věd, dobrým uvedením do kanonického práva a do věd sociálních a historických dokázali „obhájit důvody své naděje“ (srov. 1 Petr 3,15) s cílem napomáhat k poznávání Božího zjevení a přivádět všechny národy k jeho poslušnému přijetí ve víře (srov. Řím 16,26).

Rozum otevřený Božímu tajemství a zaměřený na Boha umožňuje pevně přijmout Zjevení, napomáhá hlubšímu poznání jeho obsahu a nabízí nástroje a slovník pro jeho hlásání světu. Jak již prohlašoval Druhý vatikánský koncil, filosofické a teologické poznání slouží k tomu, abychom uměli „*poslouchat, chápat a vykládat, co všechno naše doba říká, a ve světle Božího slova to posuzovat, aby se mohla zjevená pravda stále hlouběji chápat, lépe poznávat a přiměřeněji podávat*“.¹⁹⁴

117. Intelektuální formace je integrální součástí formace kněze; dokonce je ve službě jeho pastýřského úřadu a ovlivňuje i jeho lidskou a duchovní formaci, které z ní čerpají užitečnou posilu. To znamená, že rozvoj všech schopností a dimenzí osoby, včetně dimenze racionální a širokého pole získaných znalostí, přispívá k růstu kněze jakožto služebníka a svědka Slova v církvi a ve světě. Je vzdálena tomu, aby byla spojována pouze s oblastí znalostí anebo aby byla chápána jen jako nástroj pro získávání více informací z jednotlivých oborů, ale vede kněze, aby se naladili na hlubší naslouchání Slovu i křesťanskému společenství a tak se naučili rozpoznávat znamení doby.

118. Důkladné a organické studium filosofie a teologie je nejvhodnějším nástrojem pro získání oné *formy mentis*, jež umožňuje čelit otázkám a výzvám, které výkon služby přináší, a interpretovat je z pohledu víry. Na jedné straně je třeba nezanedbávat solidní a odpovídající kvalitu intelektuální formace, ale na druhé straně je třeba připomínat, že plnění povinností souvisejících se studiem nemůže být jediným kritériem pro stanovení délky formační doby kandidáta kněžství, neboť studium, jakkoli je důležité, představuje pouze jeden aspekt, nikoli druhotný, integrální formace s perspektivou kněžství. Bude povinností každé národní *Ratio*, aby s ohledem na historická a kulturní specifika

každé země rozšířila základní prvky stanovené pro intelektuální formaci v této *Ratio Fundamentalis*.

e) Pastorační dimenze

119. Jelikož cílem semináře je připravit seminaristy na to, aby se stali obrazem Kristovým, musí kněžská formace vést k tomu, aby byli proniknuti pastoračním duchem, který jim umožní zakoušet stejný soucit, velkorysost, lásku ke všem, zvláště k chudým, a také pastorační nasazení pro Království, tedy vše, co bylo charakteristické pro veřejné působení Božího Syna a co lze shrnout do pastýřské lásky.

Samozřejmě je nutné nabídnout formaci specificky pastoračního charakteru,¹⁹⁵ která seminaristovi napomůže získat vnitřní svobodu potřebnou pro žití apoštolátu jako služby a schopnou odhalovat Boží působení v srdcích a v životech lidí. Je-li pastorační činnost takto prožívána, přetváří se i pro samotného vysvěceného služebníka v trvalou školu evangelizace. V této době začne seminarista zastávat úlohu vedoucího nějaké skupiny a stává se člověkem společenství díky naslouchání a pozornému rozlišování situací a zároveň začíná spolupracovat s ostatními a učit se službě. Zvláště je třeba, aby seminaristé byli náležitě vedeni ke spolupráci s trvalými jáhny a s laickým světem a doceňovali tak jejich specifický přínos. Vhodná formace kandidátů kněžské služby se má týkat i povahy a různých výrazů zasvěceného života, charismat jim vlastních, i kanonických aspektů, což poslouží pro plodnou spolupráci.

120. Povolání stát se pastýři Božího lidu vyžaduje takovou formaci, která z budoucích kněží učiní odborníky na pastorační rozlišování, což znamená, že budou schopni do hloubky naslouchat reálným situacím a dobře posuzovat různé volby a rozhodování. Pro dobré rozlišování při pastorači je třeba se soustředit na evangelijní styl naslouchání, který osvobozuje pastýře od pokušení být příliš abstraktní, stavět se do role protagonisty, od přílišné sebejistoty a od chladu, jenž by z něj dělal

195 *Pastores dabo vobis*, č. 58: „Výchovný program semináře se musí snažit skutečně a správně podnitit kandidáta k citlivosti pro pastorační službu, ke svědomitému a zralému přijetí vlastní odpovědnosti, k vnitřnímu návyku hodnocení problémů, určování priorit a hledání řešení ve světle jednoznačných zásad víry a podle teologických požadavků pastorační služby.“; srov. C.I.C., kán. 258.

„duchovního účetního“ místo toho, aby byl „dobrým samaritánem“.¹⁹⁶ Ten, kdo naslouchá Bohu a bratřím, ví, že Duch Svatý vede církev k celé pravdě (srov. Jan 16,13) a že ona v souladu s tajemstvím vtělení pomalu raší ve skutečném životě lidí a v dějinných znameních.

Pastýř se tak naučí opouštět své předem vytvořené jistoty a nebude chápat svou službu jako sled věcí, jež má vykonat, nebo předpisů, které má dodržet, ale učiní ze svého života „prostor“ příhodný pro naslouchání Bohu a bratřím.¹⁹⁷

Pastýř, který bez předsudků, pozorně a s respektem naslouchá, postupně bude schopný interpretovat život druhých bez povrchnosti a posuzování a vstoupí do srdce lidí a do jejich životních situací a především pozná vnitřní a vnější překážky, jež jejich jednání někdy problematizují. Bude schopen moudře a s porozuměním interpretovat cokoli, čím je jejich život podmiňován, a naučí se navrhovat uskutečnitelná duchovní a pastorační rozhodnutí s ohledem na život věřících a jejich sociálně-kulturní prostředí.

Pohled Dobrého pastýře, který hledá, doprovází a vede své ovce, mu umožní jasné, moudré a láskyplné vidění. Svou službu bude ve všech situacích, i v těch nejspletitějších, vykonávat formou pokojného přijímání a bdělého doprovázení, bude ukazovat krásu i nároky evangelijní pravdy, aniž by upadal do posedlosti právním fundamentalismem a strohostí. Tak dokáže předkládat cestu víry vykonávanou po malých krocích, jež lze lépe oceňovat a přijímat. Stane se znamením milosrdenství a soucitu, svědectvím o mateřské tváři církve, která se nezříká požadavků na evangelijní pravdu, ale vyhýbá se jejich proměně v nepřekonatelne překážky a dává přednost láskyplnému vedení zahrnujícímu všechny.

196 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 33; *Amoris laetitia*, č. 300; FRANTIŠEK, *Homi-
lie při jubileu kněží a seminaristů* (3. června 2016): *L'Osservatore Romano*
126 (4. června 2016), 8.

197 Týž, *Anděl Páně* (17. července 2016): *L'Osservatore Romano* 163
(18.–19. července 2016), 1: „*O hosta se nestaráme, neživíme ho a nepe-
čujeme o něj prostě jakýmkoli způsobem. Především je třeba, abychom mu
naslouchali. ... Protože hosta je třeba přijímat jako člověka s jeho historií,
s jeho srdcem bohatým na city a myšlenky, tedy tak, aby se cítil skutečně
jako v rodině.*“

121. Adresáty pastýřské péče jsou všichni včetně nepraktikujících, nevěřících i lidí vyznávajících jiné náboženství. Z toho důvodu jsou seminaristé voláni k tomu, aby se učili navazovat dialog se všemi lidmi a hlásat jim evangelium, aby chápali jejich nejhlubší očekávání a přitom respektovali svobodu každého. Vychovatelé mají proto učit budoucí pastýře vytvářet nové „prostory“ a nové pastorační příležitosti, aby vycházeli vstříc těm, kdo plně nesdílejí katolickou víru, ale v dobré vůli hledají přesvědčivou a autentickou odpověď na své nejhlubší otázky.

122. Solidní pastorační formace vyžaduje nejen vykonávání aktivit apoštolského charakteru, ale také studium pastorální teologie, která v případě potřeby využívá prospěšného přínosu humanitních věd, zvláště psychologie, pedagogiky a sociologie.

123. V úsilí dosáhnout patřičného „formátu“ a pečeti pro pastorační poslání je velkou pomocí a stimulem příklad kněží, kteří předcházeli kandidáty v této službě, včetně již starších, a pastýřů, kteří vedou diecéze, jakož i emeritních biskupů. Jde tedy o to, aby se poznávala a doceňovala „pastorační tradice“ místní církve, do níž budou inkardinováni nebo kde budou vykonávat svou službu, s cílem usnadnit jejich pozdější začlenění do pastoračního života.

Seminaristy má vést autenticky katolický duch. S upřímnou láskou k vlastní diecézi mají být v budoucnu připraveni, pokud se to od nich bude žádat, nebo si to budou přát oni sami, dát se oddaně a velkoryse do specifických služeb všeobecné církvi nebo jiným místním církvím.¹⁹⁸

124. Podle moudrého uvážení biskupů mají po celý čas formace – v nejvhodnější době a nejvhodnějšími způsoby, zvláště s využitím dní a období bez akademické výuky – být vkládány některé zkušenosti s apoštolátem, nezbytné pro integrální formaci každého jedince a nastavené podle věku seminaristů a jejich různých dispozic. Každý seminář ve spolupráci a v úzkém kontaktu s ostatními diecézními institucemi má stanovit období pastorační praxe a zařadit ji během roku tak, aby nebránila ostatním povinnostem při formaci. Velkou pozornost je třeba věnovat prostředí, v němž budou

seminaristé svou pastorační praxi vykonávat; zvláště „ve výběru míst a služeb, v nichž kandidáti mohou získat svou pastorační zkušenost, mají mít první místo farnosti jako živé buňky, ve kterých se budoucí kněží setkávají se specifickými problémy své budoucí pastorační služby“¹⁹⁹.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat přípravě seminaristů s ohledem na způsoby specifického pastoračního doprovázení dětí, mladých, nemocných, starých, lidí s postižením, vězňů a těch, kdo jsou osamoceni nebo chudí²⁰⁰, což je možná zapříčiněno tím, že žijí jako migranti²⁰¹. Zvláštní ohled se má brát na zásadně důležitou oblast pastorace rodin.²⁰²

Tyto praktické úkony musí být vedeny kněžími, zasvěcenými osobami nebo laiky, skutečnými odborníky, kteří s moudrostí svěří každému seminaristovi stanovený úkol a poučí ho o konkrétním způsobu jeho provádění; pokud možno mají být přítomni při vykonávání samotných aktivit tak, aby mohli seminaristovi vhodně poradit, podpořit ho a pomoci mu při zhodnocení vykonané služby.

199 *Pastores dabo vobis*, č. 58.

200 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 270.

201 Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Pastorace lidské mobility při formaci budoucích kněží* (25. ledna 1986).

202 Srov. táž, *Směrnice pro formaci seminaristů o problémech týkajících se manželství a rodiny* (19. března 1995).

VI. Aktéři formace

125. Hlavním aktérem kněžské formace je Nejsvětější Trojice, která utváří každého seminaristu podle Otcova záměru, a to jednak skrze Kristovu přítomnost v jeho slově, ve svátostech a v bratřích ze společenství, tak i skrze mnohotvárné působení Ducha Svatého.²⁰³ Během formace těch, které Kristus povolává, i během rozpoznávání jejich povolání se při prvořadém působení Ducha Svatého vyžaduje vzájemné naslouchání a spolupráce mezi členy církevního společenství, kněžími, jáhny, zasvěcenými osobami a laiky.

126. V místních církvích subsistuje jedna a jediná církev katolická.²⁰⁴ I když se formace ke kněžství obvykle uskutečňuje v církevním prostředí jedné diecéze nebo institucí příslušejících, je kněžský úřad otevřen pro univerzalitu církve,²⁰⁵ a proto zahrnuje i případnou připravenost pro naléhavější potřeby jiných diecézí.

Souvztáznost s místní církví, k níž někdo přináleží, však tvoří nezbytné prostředí formačního procesu. Místní církve zároveň představuje jednak místo, kde se uplatňují pravidla pro rozpoznávání povolání jednotlivce, a taktéž je svědkem jeho pokroků v lidské a křesťanské zralosti, jak vyžaduje perspektiva kněžského svěcení.

127. Členové místně příslušného církevního společenství jsou spoluodpovědní za kněžskou formaci podle různých úrovní, způsobů a kompetencí: biskup jakožto pastýř zodpovědný za diecézní společenství; presbyterium jakožto místo bratrského společenství při výkonu služby vysvěceného služebníka; společenství vychovatelů v semináři jakožto duchovní a pedagogický zprostředkovatel; vyučující, kteří poskytují intelektuální podporu umožňující integrální formaci; administrativní personál, odborníci a specialisté, kteří přispívají svým svědectvím víry a života a svými schopnostmi; a konečně samotní seminaristé jakožto hlavní tvůrci procesu integrálního dozrávání, spolu s rodinou, s farností

203 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 65.

204 C.I.C., kán. 368: „*Místními církvemi, v nichž a z nichž je jedna a jediná katolická, jsou především diecéze.*“

205 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 18.

jejich původu a případně se sdruženími, hnutími a jinými církevními institucemi.

a) Diecézní biskup

128. Prvním zodpovědným za přijetí do semináře a za formaci ke kněžství je biskup.²⁰⁶ Tato zodpovědnost se projevuje volbou rektora a členů tvořících kolektivů vychovatelů,²⁰⁷ vypracováním a schválením stanov, výchovného plánu a pravidel semináře.²⁰⁸

Je potřebné, aby biskup dokázal nastolit důvěryplný dialog se seminaristy, který usnadní jejich otevřenost; neboť „*diecézní biskup nebo biskupové, kterých se to týká, jedná-li se o mezidiecézní seminář, ať často navštěvují seminář, dozírají na vzdělání svých studentů a na filosofickou a teologickou výuku, která se v něm provádí, získávají si poznatky o jejich povolání, povaze, zbožnosti a pokroku, především pro účely udělení svátosti svěcení*“²⁰⁹. Diecézní biskup musí pečlivě dbát na to, aby vykonával svou autoritu způsobem, jenž fakticky nebrání rektorovi a ostatním vychovatelům v jejich úloze poznávat povolání kandidátů a vhodně je připravovat; spíše platí, že „*biskup má udržovat se zodpovědnými za seminář časté osobní kontakty na znamení důvěry, aby je v jejich konání podněcoval a napomáhal ovzduší úplné harmonie, společenství a spolupráce*“²¹⁰. Pro dobro církve je třeba mít na paměti, že pastorační láska na všech úrovních zodpovědnosti neznamená přijmout do semináře kohokoli, ale spočívá v uvážlivém nasměrování v oblasti povolání a v hodnotném formačním procesu.

Jedná-li se o interdiecézní seminář anebo o případ, že jsou seminaristé nějaké diecéze svěřeni jiné místní církvi,²¹¹ představuje dialog mezi zainteresovanými biskupy, vzájemná dohoda o přijaté metodě formace a důvěra prokázaná zodpovědným za seminář potřebný předpoklad pro dobrý výsledek výchovné činnosti.

206 Srov. *tamtéž*, č. 65; srov. také *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 1: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3151–3152; *Apostolorum successores*, č. 88: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1774–1776.

207 Srov. C.I.C., kán. 239.

208 Srov. *tamtéž*, kán. 242–243.

209 *Tamtéž*, kán. 259, § 2.

210 *Apostolorum successores*, č. 89: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1780.

211 Srov. C.I.C., kán. 237.

Liturgická slavení, jimž biskup předsedá v katedrále, ukazují tajemství církve a zviditelňují jednotu Božího lidu²¹²; je vhodné, aby – po zohlednění úkolů formace v semináři – se jich seminaristé zúčastňovali v nejdůležitějších dnech liturgického roku a života diecéze.

b) Presbyterium

129. Klérus místní církve má být v hlubokém souladu s diecézním biskupem a prostřednictvím modlitby, upřímného spolucítění, podpory a návštěv v semináři sdílet jeho péči o formaci kandidátů. Každý kněz si má být vědom své vlastní formační zodpovědnosti ve vztahu k seminaristům; zvláště faráři a obecně všichni kněží, kteří přijímají seminaristy na pastorační praxi, mají díky upřímnému a konkrétnímu dialogu velkoryse spolupracovat s kolektivem vychovatelů v semináři. Praktické způsoby, jimiž se uskutečňuje spolupráce kněží se seminářem, se mohou lišit podle různých etap formačního procesu.

c) Seminaristé

130. Jak jsme již připomněli, každý seminarista je hlavním tvůrcem své formace a je povolán na cestu trvalého růstu v oblasti lidské, duchovní, intelektuální a pastorační s vědomím své osobní a rodinné historie. Seminaristé jsou rovněž zodpovědní za vytvoření a udržení takového klimatu pro formaci, které bude v souladu s hodnotami evangelia.

131. Seminaristé jsou jako jednotlivci i jako skupina vedeni k tomu, aby prokazovali – nejen svým chováním navenek –, že do svého nitra autenticky přijali kněžský životní styl pokory a služby bratřím jako znamení dozrálého rozhodnutí vydat se na cestu specifického následování Krista.²¹³

212 Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU, *Caerimoniale Episcoporum*, typizované vydání, 1984, č. 11–13, zveřejněno dekretem *Recognitis ex decreto*, ze 14. září 1984: *AAS* 76 (1984), 1086–1087.

213 Srov. BENEDIKT XVI., *Homilie při svěcení 15 jáhnů římské diecéze* (7. května 2006): *Insegnamenti* II /1 (2006), 550–555.

d) Kolektiv vychovatelů

132. Kolektiv vychovatelů je tvořen vybranými kněžími a pověřenými osobami dobře připravenými²¹⁴ spolupracovat na citlivém poslání kněžské formace. Je třeba, aby zde byli vychovatelé výlučně stanovení pro tento úkol a mohli se mu věnovat naplno; proto je nutné, aby bydleli v semináři. Kolektiv vychovatelů se pravidelně setkává s rektorem, aby se modlili, plánovali život semináře a pravidelně ověřovali pokrok u seminaristů.

Skupina vychovatelů nepředstavuje pouze institucionální potřebu, ale je především skutečným a pravým vychovatelským společenstvím, jež nabízí soustavné a přesvědčivé svědectví o hodnotách vlastních kněžské službě. Budou-li seminaristé povzbuzováni a posilováni takovýmto svědectvím, budou s pochopením a s přesvědčením přijímat jim adresované formační nabídky.

133. Podle Kodexu kanonického práva²¹⁵ minimální společenství vychovatelů pro vedení každého semináře tvoří rektor a spirituál. Avšak velikost skupiny vychovatelů musí nutně korespondovat a být v poměru s počtem seminaristů a zahrnovat i více spirituálů, vice-rektora, ekonoma a další vychovatele jako koordinátory pro různé dimenze, pokud to okolnosti vyžadují.

134. Rektor²¹⁶ je kněz, který se vyznačuje rozvahou, moudrostí a vyvážeností, je vysoce kvalifikovaný²¹⁷ a koordinuje výchovnou činnost seminárního vedení.²¹⁸ V bratrské lásce navazuje s ostatními vychovateli vztah opravdové a oddané spolupráce; je statutárním zástupcem semináře jak před církevními, tak i občanskými orgány.²¹⁹ Ve spolupráci s vychovateli stanovenými pro každou etapu formace a se spirituálem

214 Srov. *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 1: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3151–3152.

215 Srov. C.I.C., kán. 239.

216 Srov. *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 43: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3224–3226.

217 Srov. *tamtéž*, č. 60: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3252–3253.

218 Srov. C.I.C., kán. 260.

219 Srov. *tamtéž*, kán. 238, § 2.

se stará o poskytování prostředků potřebných pro rozlišování a dozrávání jednotlivých povolání.

135. Vicerektor musí být náležitě způsobilý v oblasti formace a jeho úkolem je s patřičnou diskrétností pomáhat rektorovi v jeho výchovné službě a v případě jeho nepřítomnosti ho zastupovat. Vicerektor má obecně „*vykazovat výrazné pedagogické nadání, radostiplnou lásku ke své službě a ducha spolupráce*“²²⁰.

136. Biskup má dbát na výběr schopných a zkušených kněží do služby duchovního vedení, která představuje jeden z upřednostňovaných prostředků v doprovázení každého seminaristy při poznávání jeho povolání. Duchovní vůdce neboli spirituál musí být skutečným učitelem vnitřního života a modlitby, který pomáhá seminaristovi, aby přijal povolání od Boha a aby dozrávala jeho svobodná a velkorysá odpověď.

Na něm „*leží zodpovědnost za duchovní cestu seminaristů ve vnitřním fóru a za vedení a koordinaci různých úkonů zbožnosti a liturgického života v semináři*“²²¹. V seminářích, kde je více než jeden spirituál, se jeden z nich stane „koordinátorem duchovní dimenze“. Ten moderuje liturgický život, koordinuje činnost ostatních spirituálů a případných externích zpovědníků;²²² připravuje program každoročních duchovních cvičení a měsíčních duchovních obnov, jakož i slavení během liturgického roku a spolu s rektorem se stará o stálou formaci spirituálů.

137. Kde to okolnosti vyžadují, je jeden z vychovatelů ustanoven jako „koordinátor lidské dimenze“. Ve spolupráci s ostatními zodpovědnými osobami (za oblast psychologickou, sportovní, lékařskou atd.) působí tak, aby se vytvářelo komunitní ovzduší příhodné pro proces lidského dozrávání seminaristů.

Pokud jsou studijní kursy organizovány seminářem, má být jeden z vychovatelů „koordinátorem intelektuální dimenze“. Jeho úkolem je plánovat studium schválené příslušnou církevní autoritou, doprovázet a podporovat vyučující a věnovat zvláštní pozornost jejich akademické

220 *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 45: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3228.

221 *Tamtéž*, č. 44: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3227.

222 Srov. C.I.C., kán. 240, § 1.

průpravě, jejich věrnosti učitelskému úřadu církve a pravidelnému doškolování. Koordinuje rovněž studijní sekretariát a je zodpovědný za knihovnu.

Pokud seminaristé navštěvují akademické kursy na nějaké univerzitě nebo fakultě, je úkolem „koordinátora intelektuální dimenze“ zajímat se o ně a sledovat je, prověřovat intelektuální celistvost studovaných předmětů a připravovat doplňkový studijní plán týkající se oblastí, jež se na univerzitě nebo fakultě neprobírají.

„Koordinátor pastorační dimenze“ je vychovatel, který se věnuje teoretické i praktické pastorační dimenzi. Určuje místa vhodná pro teoretickou i praktickou stránku pastorační praxe a v dialogu s kněžími, řeholníky a/nebo věřícími laiky pomáhá k získání zkušeností v oblasti apoštolátu.

138. Ekonom²²³ při vyřizování administrativních záležitostí rovněž plní výchovnou úlohu v rámci seminárního společenství. Vzhledem k výchově seminaristů v duchu kněžské chudoby si má být vědom, jak mohou různé oblasti života ovlivnit seminaristovu formaci a jakou hodnotu představuje čestné a evangelijní užívání hmotných statků.

139. Kolektiv vychovatelů pracuje v rámci širšího „formačního společenství“ a při plnění svého poslání ho respektuje. „Formačním společenstvím“ se myslí celek aktérů zaangažovaných v kněžské formaci: biskup, vychovatelé, vyučující, administrativní personál, pracovníci, rodiny, farnosti, zasvěcené osoby, specializovaný personál a kromě nich samozřejmě samotní seminaristé, neboť bez jejich plné spolupráce nepřinese formace dobrý výsledek.²²⁴ Ti všichni si mají být vědomi výchovné funkce, kterou plní, a důležitosti toho, aby jejich život tomu odpovídal.

e) Vyučující

140. Vyučující v seminářích má jmenovat biskup a v případě interdiecézních seminářů zainteresovaní biskupové po konzultaci s rektorem

223 Srov. *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 45: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3228.

224 Srov. C.I.C., kán. 233, § 1.

a s kolektivem vyučujících, pokud ji považují za vhodnou. Z důvodu zodpovědnosti za formaci, kterou toto pověření zahrnuje,²²⁵ vyžaduje se pro něj skutečný a opravdový mandát. Vyučující i seminaristé mají s naprostou věrností přijímat Boží slovo odevzdávané Písmem, předávané církevní tradicí a interpretované učitelským úřadem církve. Živý smysl pro tradici čerpají z děl svatých otců a jiných učitelů, které církev považuje za směrodatné.

141. Intelektuální formace kandidátů je svěřena do zodpovědnosti rektora a kolektivu vychovatelů. Za případné přítomnosti „koordinátora intelektuální dimenze“ mají vychovatelé zabezpečovat spolupráci a pravidelná setkání s vyučujícími a s dalšími odborníky, aby projednávali otázky týkající se výuky s cílem účinněji napomáhat integrální formaci seminaristů. Vyučující se mají zabývat průběhem studia každého seminaristy. Úsilí seminaristů intelektuálně na sobě pracovat ve všech předmětech má být považováno za kritérium pro rozlišení povolání a za podmínku pro jejich postupný růst v úsilí o věrnost při budoucí službě.

142. Při plnění své úlohy se mají vyučující považovat za součást jednoho jediného výukového společenství²²⁶ a také i za skutečné vychovatele;²²⁷ mají se snažit vést seminaristy k jednotě vědění, jež nachází své završení v Kristu, který je Cesta, Pravda a Život.²²⁸

Souhrn vědění, který se od seminaristy vyžaduje, má obsáhnout všechny ostatní oblasti týkající se kněžského života, a ne pouze oblast vědeckou. Vyučující, kteří rozvíjejí formační plán semináře a starají se o něj, mají podle svých možností stimulovat seminaristy a pomáhat jim, aby se rozvíjeli jak v oblasti poznávání a vědeckého bádání, tak i v duchovním životě.

143. Počet vyučujících musí být přiměřený a dostačující vzhledem k didaktickým potřebám a k počtu seminaristů. Dává se přednost tomu, aby většinu vyučujícího sboru tvořili kněží, kteří mohou při výuce svého

225 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 67.

226 Srov. *tamtéž*.

227 Srov. *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 46: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3229–3232.

228 Srov. *tamtéž*.

předmětu poskytovat i pastorační přístup a čerpat přímo z osobní zkušenosti. Toto usměrnění nachází svůj důvod ve skutečnosti, že vyučující nepředávají pouze znalosti, ale přispívají i ke „zrození“ a formování nových kněží.²²⁹

V některých situacích se může ukázat jako vhodné, když do výuky přispějí členové institutů zasvěceného života, společeností apoštolského života nebo laici. I při různosti povolání má každý vyučující přinášet seminaristům poznání svého vlastního charismatu, ubezpečovat je o významu vlastní příslušnosti k církvi a nabízet platné svědectví života podle evangelia.

144. Vyučující musí mít příslušný akademický titul²³⁰; pro posvátné vědy a pro filosofii se vyžaduje alespoň licenciát nebo titul rovnocenný; pro ostatní disciplíny odpovídající akademický stupeň. Vyučující musí mít schopnosti a zkušenosti v pedagogické oblasti a mají disponovat přiměřenými znalostmi disciplín blízkých té, kterou vyučují.²³¹

f) Specialisté

145. Mohou být přizváni různí specialisté, aby nabídli svůj příspěvek například v oblasti lékařské, pedagogické, umělecké, ekologické, správní a v užívání sdělovacích prostředků.

146. Na cestě formace ke kněžství se přítomnost a přínos specialistů v daných oborech ukazují jako užitečné díky jejich profesionálním kvalitám a podpoře, kterou mohou poskytovat, pokud to vyžadují zvláštní situace. Při výběru specialistů se kromě jejich lidských kvalit a specifické odbornosti má přihlížet i k jejich profilu jako věřících.²³² Seminaristé nemají jejich přítomnost chápat a považovat ji jako vnucenou, ale jako nabídku cenné a kvalifikované pomoci při svých případných potřebách. Každý specialista se musí omezovat na vstupy pouze do oblastí,

229 Srov. *Optatam totius*, č. 5; *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 27: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3196–3197.

230 Srov. C.I.C., kán. 253, § 1.

231 Srov. *Směrnice pro přípravu vychovatelů v seminářích*, č. 62: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3256.

232 Srov. *tamtéž*, č. 64: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1996), 3258.

které mu jsou vlastní, aniž by se vyslovoval k otázce způsobilosti seminaristů ke kněžství.

147. V psychologické oblasti je takový přínos cenný jak pro vychovatele, tak i pro seminaristy, a sice ze dvou důvodů: jednak při hodnocení osobnosti a vyjádření názoru na psychické zdraví kandidáta, jednak při terapeutickém doprovázení, aby se ukázaly případné problémy a pomáhalo se růstu jeho lidské zralosti.²³³ Některé normy, jež je třeba respektovat při užívání této vědy, budou předloženy v VIII. kapitole

g) Rodina, farnost a další církevní uskupení

148. Povolání obvykle vzniká v rámci komunitního prostředí, v němž seminarista prožil významnou zkušenost víry. Z takového důvodu musí počáteční kněžská formace brát v úvahu tohoto zprostředkovatele, ať už je to rodina nebo farnost, z níž vyšel, nebo ta, kam dochází, a někdy v neméně míře i jiná církevní společenství,²³⁴ jež přispívají k podpoře a významné posile těch, kdo jsou povoláni ke kněžství. A stejně tak tomu má být i v období formace a během samotného života kněze.²³⁵

Vždyť „*rodinné vazby jsou podstatné pro posilování zdravého sebevědomí seminaristů. Proto je důležité, aby je rodiny provázely během života v semináři i během kněžství, protože poskytují reálnou oporu.*“²³⁶

Formace má však zároveň už od počátku vychovávat k takové vnitřní svobodě, jež umožňuje správnou samostatnost při výkonu služby a zdravý odstup od případných očekávání ze strany rodiny, neboť povolání od Pána vyžaduje „položít ruku na pluh a neotáčet se nazpět“ (srov. Lk 9,62).

233 Srov. *Usměrnění pro používání psychologických dovedností při přijímání a formaci kandidátů kněžství: Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1239–1289.

234 Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, list *Iuvenescit Ecclesia* biskupům katolické církve o vztahu mezi hierarchickými a charismatickými dary pro život a poslání církve (15. května 2016): *L'Osservatore Romano* 135 (15. června 2016), 1, 4–5; *tamtéž* 136 (16. června 2016), 7.

235 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 68.

236 *Amoris laetitia*, č. 203.

149. Posláním semináře je nejen vychovávat seminaristy, ale také vykonávat skutečnou pastorační činnost zaměřenou na jejich rodiny. Je třeba, aby seminaristé dokázali realisticky a s lidskou a křesťanskou zralostí rozpoznávat a přijímat svou rodinnou situaci, jakož i čelit případným problémům a sdílet s rodinou záměr svého povolání. Pastorační práce semináře ve vztahu k rodině seminaristy přispívá jak k samotnému jejímu křesťanskému dozrávání, tak i k tomu, aby rodina přijala jako požehnání, že jeden její člen byl povolán ke kněžství, doceňovala to a podporovala ho po celý život.

h) Zasvěcený život a laici při formaci

150. Přítomnost laiků a osob z okruhu zasvěceného života v semináři představuje pro formační cestu kandidátů důležitý mezník. Seminaristé mají být vedeni k tomu, aby řádně oceňovali různá charismata přítomná v diecézním společenství, neboť kněz je povolán k tomu, aby byl v rámci církve animátorem různých charismat. Zasvěcený život představuje výmluvné a přitažlivé znamení evangelijní radikality a připravenosti ke službě. Pokud jde o věřící laiky, ti spolupracují na Kristově evangelizačním poslání a poskytují povzbuzující svědectví svou důsledností a životními rozhodnutími podle evangelia.²³⁷

151. Přítomnost žen během formace v semináři nebo mezi specialisty v rámci výuky nebo apoštolátu, v rodinách a při službě společenství má svůj vlastní formační význam i z důvodu uznání komplementarity mezi mužem a ženou. Ženy jsou často v početní většině mezi adresáty pastorační práce kněze i mezi jeho spolupracovníky a nabízejí povzbuzující svědectví pokorné, velkorysé a nezištné služby.²³⁸

237 *Amoris laetitia*, č. 162: „Ti kdo jsou povoláni k panenství/panictví, mohou nalézt v některých manželských párech jasné znamení velkodušné a nezlomné věrnosti Boha svojí smlouvě, což může podněcovat jejich srdce ke konkrétnější a obětavější dostupnosti.“

238 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 66; JAN PAVEL II., posynodální apoštolská exhortace *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 49 a 51.

i) Trvalá formace všech aktérů

152. Úkol aktérů formace lze označit jako vnitřní připravenost, která je zakořeněna v intenzivní duchovní zkušenosti a zaměřena na trvalou schopnost rozpoznávat. Ta pak umožňuje učit se ze života a z různých situací a objevovat v nich prozřetelné Boží působení na průběh vlastního křesťanského i kněžského života. Hloubkou takovéto připravenosti se poměřuje kvalita služby poskytované seminaristům a od ní zároveň závisí pokojné ovzduší pro formaci v semináři.

Zatímco vychovatel vykonává takovéto poslání, dostává se mu příležitosti k růstu a může jako svou osobní charakteristiku objevit specifické charisma doprovázení při povolání a kněžském životě. V tomto smyslu se seminář může stát školou, která připravuje osoby pověřené trvalou formací. Ten, kdo byl vychovatelem v semináři, získává specifickou citlivost a bohatou zkušenost, aby následně mohl vést trvalou formaci kléru.²³⁹

VII. Organizace studia

153. „*Intelektuální formace kandidátů kněžství má své specifické zdůvodnění v samé povaze kněžské služby a ve výzvě k ‚nové evangelizaci‘, k níž náš Pán vyzývá církev.*“²⁴⁰ Aby se budoucím kněžím zaručila patřičná intelektuální formace, mají se všechny předměty vyučovat tak, aby jasně vystupovalo jejich vnitřní propojení a zamezovalo se jejich fragmentaci. Jedná se o jednotný a integrální²⁴¹ průběh studia, jehož důležitými „kamínky“ jsou jednotlivé předměty, představující tajemství Krista a církve a nechávající dozrávat autenticky křesťanskou vizi člověka a světa.

„*Současná situace je těžce poznamenána náboženskou lhostejností, dalekosáhlou nedůvěrou ohledně skutečné schopnosti rozumu dospět k objektivní a univerzální pravdě a také dosud neznámými problémy a otázkami nastolenými vědeckými a technologickými objevy. Nutně to vyžaduje vysokou úroveň intelektuální formace, aby umožnila knězi v takovém prostředí hlásat nezměnitelnost evangelia Kristova a ukázat je jako věrohodné vůči legitimním požadavkům lidského rozumu. Dnešní jev pluralismu, který se významně projevuje nejen v občanské společnosti, ale také v samotném společenství církve, vyžaduje zvláštní pozornost při kritickém rozlišování; tato náročnost je dalším motivem pro nutnost mimořádně hluboké intelektuální formace.*“²⁴²

154. V následující části budou představeny různé předměty, které tvoří všeobecný plán studia. V *Ratio Nationalis* se musí objevit přehled předmětů, které se týkají intelektuální formace v každé formační etapě, se stručným odkazem na cíle každého předmětu, jeho začlenění do celé formace, plán a přehled pro jednotlivé ročníky a semestry, včetně počtu kreditů přidělených každému kursu.

Je třeba brát v úvahu, že studium přípravných předmětů musí trvat alespoň jeden rok. Studium filosofie má být alespoň dvouleté nebo musí odpovídat adekvátnímu počtu hodin za semestr podle školských systémů platných v jednotlivých zemích. Studium teologie má trvat alespoň

240 *Pastores dabo vobis*, č. 51.

241 Srov. C.I.C., kán. 254, § 1.

242 *Pastores dabo vobis*, č. 51.

čtyři roky (nebo má mít odpovídající počet hodin za semestr) a celkový rozsah studia teologie a filosofie má být alespoň šest let²⁴³ (anebo při jiném uspořádání studia má mít takové množství vyučovacích předmětů, jaké se obvykle probere za šest let).

Předměty, jež budou následně stanoveny pro přípravné studium, pro studium filosofie i teologie, společně s předměty „ministeriálními“, tvoří základní strukturu studia v seminářích a ve všech formačních domech a biskupské konference je mohou doplnit a upravit s ohledem na vlastní formační tradici a na specifické pastorační potřeby.

a) Studium přípravných předmětů

155. Jelikož se jedná o předcházející a přípravnou etapu ke studiu filosofie a teologie, neklade přípravná fáze důraz jen na intelektuální aspekt, „*ale také a především na aspekt lidský a duchovní*“²⁴⁴; „*je zvláště naléhavé zabezpečit správnou rovnováhu mezi stránkou lidskou a duchovní a stránkou kulturní, aby se zabránilo nadměrnému nárůstu studijních předmětů na úkor formace ve vlastním smyslu náboženské a kněžské*“²⁴⁵.

156. Pokud jde o předměty, jimiž je třeba se zabývat v přípravném období, má se přihlížet k situaci ve společnosti a v místní církvi, kde se vzdělávací proces realizuje. Je třeba zaručit solidnost základních prvků intelektuální formace, které budou přínosem pro následný průběh formace.

Má být zabezpečena „*dostatečně obsáhlá znalost učení víry*“²⁴⁶ a základů pro porozumění kněžské službě a je nutno vyplnit případné mezery v potřebných oblastech středoškolských studií, jež by se u kandidátů kněžství mohly projevovat.

157. Následuje ilustrativní seznam některých předmětů, jež by mohly být obsahem přípravného studia:

243 Srov. C.I.C., kán. 250.

244 *Propedeutické období*, III, č. 1.

245 *Tamtéž*, III, č. 6.

246 *Pastores dabo vobis*, č. 62.

- a) uvedení do četby Písma svatého, které umožní první seznámení s Biblí a všemi jejími částmi;
- b) uvedení do tajemství Krista²⁴⁷ a církve, do teologie kněžství a do liturgie prostřednictvím studia *Katechismu katolické církve* a liturgických knih;
- c) uvedení do dokumentů Druhého vatikánského koncilu a do církevního, především papežského učitelského úřadu;
- d) prvky kněžské spirituality se zvláštní pozorností věnovanou hlavním duchovním „školám“ a těm světcům, kteří vydali svědectví příkladného kněžského života;
- e) části ze všeobecných i místních církevních dějin, zvláště jejich misijního aspektu;
- f) hagiografie ve vztahu ke svatým a blahoslaveným dané diecéze nebo regionu;
- g) prvky z humanistické kultury skrze poznávání děl národních autorů a nekřesťanských náboženství dané země nebo regionu;
- h) prvky z psychologie, které mohou seminaristům napomáhat v jejich sebepoznávání.

b) Filosofická studia

158. Studium filosofie „vede k hlubšímu pochopení a interpretaci osoby, její svobody a vztahu se světem a s Bohem. Vlastní filosofické studium je životně důležité nejen jako spojující článek mezi velkými filosofickými otázkami a tajemstvími spásy, která studuje teologie ve vyšším světle víry, ale také tváří v tvář neobyčejně rozšířené kulturní situaci, kdy se zdůrazňuje subjektivismus jako kritérium a měřítko pravdy. (...) Nikdy nesmíme podcenit význam filosofie jako záruky oné ‚jistoty pravdy‘, která jedině může být základem úplného sebeodevzdání Ježíšovi a církvi.“²⁴⁸

247 Srov. *Propedeutické období*, III, č. 2. Uvedení do Kristova tajemství všeobecně směřuje k tomu, aby dalo seminaristům pochopit význam církevních studií, jejich strukturu a jejich pastorační cíl; zároveň spolu s pozornou četbou Božího slova směřuje také k tomu, aby pomáhalo seminaristům položit pevný základ jejich víře, do větší hloubky pochopit a přijmout s větší zralostí kněžské povolání.

248 *Pastores dabo vobis*, č. 52.

159. Pokud jde o studijní předměty z oblasti filosofie, zvláštní důležitost se má věnovat systematické filosofii, která vede k solidní a ucelené znalosti člověka, světa i Boha a zaručuje širokou syntézu myšlení a jeho perspektiv. Taková formace má být založena na trvale platném filosofickém dědictví, jehož svědky jsou velcí křesťanští filosofové.

Zároveň je třeba brát v úvahu soudobé filosofické výzkumy – především ty, jež mají v dané zemi největší vliv –, jakož i pokrok moderních věd, aby si seminaristé řádně uvědomovali významné rysy ve společnosti a byli vhodně připraveni na dialog s lidmi. Pro usnadnění studia filosofických oborů mají být seminaristé připravováni tím, že si osvojují specifickou „filosofickou metodologii“.

160. V tomto období formace má být patřičný prostor vyhrazen metafyzice, neboť „*charakter filosofie jako vědy o moudrosti vyžaduje její ‚autenticky metafyzický dosah, schopný transcendovat empirické údaje, aby ve svém hledání pravdy dospěla k čemusi absolutnímu, koncovému, zakládajícímu‘, byť i během dějin poznávanému postupně*“²⁴⁹, podle „*původního povolání filosofie: hledání pravdy v její dimenzi moudrosti a metafyziky*“²⁵⁰. Rovněž se má věnovat pozornost teodiceji a kosmologii, které jsou uvedením do křesťanského vidění skutečnosti.

161. Pečlivě se mají vyučovat „dějiny filosofie“, aby se jasně ukázal zrod a vývoj nejdůležitějších témat. Cílem „dějin filosofie“ je zachytit kontinuitu lidského uvažování a myšlení o absolutnu, o pravdě a o možnosti jejího poznání. Studium filosofie rovněž vytváří půdu vhodnou pro dialog a pro konfrontaci s nevěřícími.

162. K předmětům, na něž se má soustředit pozornost během této fáze studia, náleží filosofická antropologie, logika, estetika, epistemologie, etika, politická filosofie a filosofie náboženství.

249 KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Dekret o reformě církevních studií filosofie* (28. ledna 2011), č. 4: AAS 104 (2012), 219; srov. také POSVÁTNÁ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, oběžný list *Výuka filosofie v seminářích* (20. ledna 1972): *Enchiridion Vaticanum* 4 (1971–1973), č. 1516–1556.

250 *Dekret o reformě církevních studií filosofie*, č. 3: AAS 104 (2012), 219.

163. Patříčná péče se má věnovat humanitním vědám, jako je sociologie, pedagogika a psychologie, a sice těm jejich aspektům, jež nejvíce odpovídají formaci ke kněžské službě. Cílem toho je, aby u seminaristů vzrostla schopnost poznávat lidského ducha, jeho bohatství i zranitelnosti, a také aby se usnadnila formulace jasných a vyvážených úsudků o lidech a různých situacích.

164. Takovýmto průběhem studia se umožní stimulovat u seminaristů „zájem o metodické hledání, zkoumání a dokazování; zároveň je má vést k tomu, aby poctivě uznali meze lidského poznání“; stejně tak je třeba z pastoračního pohledu věnovat „bedlivou pozornost vztahu filosofie ke skutečným životním problémům“.²⁵¹

c) Teologická studia

165. Teologická formace „má vést kandidáta kněžství k úplnému a integrálnímu vidění pravd, které Bůh zjevil v Ježíši Kristu a které dosvědčuje víra církve. Z toho vyplývá dvojitý požadavek: znát všechny křesťanské pravdy bez libovolného výběru mezi nimi a znát je důkladně.“²⁵² Jedná se tedy o určující a základní fázi intelektuální formace, protože „studium – zvláště studium teologie – vniká budoucí kněz hluboce do Božího slova, roste ve svém duchovním životě a připravuje se plnit svou pastorační službu“²⁵³.

166. Studium Písma svatého je duší teologie²⁵⁴ a musí inspirovat všechny teologické obory. Patřícnou pozornost je proto třeba věnovat biblické formaci na všech úrovních od *lectio divina* po exegezi.²⁵⁵ Po předcháze-

251 *Optatam totius*, č. 15.

252 *Pastores dabo vobis*, č. 54.

253 *Tamtéž*, č. 51.

254 *Srov. Dei Verbum*, č. 24.

255 BENEDIKT XVI., posynodální apoštolská exhortace *Verbum Domini*, č. 35: *AAS* 102 (2010), 714–715: „Vytvořila se hluboká propast mezi vědeckou exegezí a *lectio divina*. Právě odtud někdy pramení určitá forma rozpačitosti při přípravě homilií. Je třeba také poznamenat, že tento dualismus občas způsobuje nejistotu a nedostatečnou solidnost intelektuální formace také u některých kandidátů služebného kněžství. ‚Tam, kde exegeze není teologií, nemůže být Písmo duší teologie, a naopak tam, kde teologie není výkladem Písma v církvi, chybí teologii základy.‘ Proto

jejím vhodném uvedení mají být seminaristé důkladně zasvěcováni do exegetických metod, a to i za podpory pomocných oborů a speciálních kursů. Vyučujícími mají být vhodně poučeni o povaze a řešení hlavních hermeneutických problémů a má se jim účinně pomáhat, aby získávali celostní pohled na Písmo svaté a do hloubky chápali význačné okamžiky dějin spásy a charakteristiky jednotlivých biblických knih. Vyučující se mají snažit poskytovat seminaristům teologickou syntézu Božího zjevení v souladu s církevním magisteriem, aby zaručili pevné základy jejich duchovnímu životu i jejich budoucímu kázání.

Seminaristé mají dostat příležitost, aby se naučili základním pojmům hebrejštiny a biblické řečtiny, jejichž pomocí mohou přistupovat k originálním biblickým textům; zvláštní pozornost se má věnovat i poznávání biblické kultury a prostředí, zvláště židovské historii, aby lépe porozuměli Písmu svatému a dosáhli správného vnitřního vztahu s bratry vyznávající Starý zákon.

167. Posvátnou liturgii je třeba považovat za základní obor; má být předkládána z pohledu teologického, duchovního, kanonického a pastoračního ve spojitosti s ostatními obory, aby seminaristé poznávali, jak jsou tajemství spásy přítomná a jak působí v liturgických úkonech. Kromě toho je třeba, aby se posvátná liturgie, ilustrovaná východními i západními texty a obřady, považovala za výraz víry a duchovního života církve. Seminaristé mají poznat základní a neměnné jádro liturgie i to, co je součástí historických nánosů, a je tedy přípustné to aktualizovat, ovšem při pečlivém dodržování liturgické a kanonické legislativy dané materie.²⁵⁶

168. Dogmatickou teologii, která zahrnuje i svátosti, je třeba vyučovat systematicky a uspořádaně, aby byly především vyloženy biblické texty. Seminaristům se mají předkládat přínosy východních i západních církevních otců a objasňovat historický vývoj dogmat, aby přijali zjevené pravdy a porozuměli tomu, jak se vyvíjelo jejich chápání. Nakonec se mají za pomoci spekulativního myšlení naučit hlouběji pronikat do tajemství spásy a zachycovat spojitosti, jež mezi nimi existují. Kromě

je nezbytné rozhodně začít znovu brát pozorněji v potaz indikace, které v této souvislosti podává dogmatická konstituce Dei Verbum.“

toho se mají naučit, jak interpretovat a řešit životní situace ve světle Zjevení, vnímat věčné pravdy v proměnlivých podmínkách lidského života a vhodně je předávat Božímu lidu.

Od samého počátku teologické formace je zapotřebí vhodnými metodami předkládat nauku o teologických pramenech a fundamentální teologii; v duchu ekumenismu a ve formě odpovídající dnešním podmínkám se nemá zapomínat ani na vše, co se týká uvedení do víry, jejích racionálních a existenčních základů, a rovněž je třeba mít na paměti prvky historického a sociologického charakteru, které zvláště ovlivňují křesťanský život.

169. I morální teologie musí být ve všech svých odvětvích zakořeněna v Písmu svatém, aby se ukázala její vnitřní sounáležitost s jediným tajemstvím spásy. Má objasňovat křesťanské jednání věřících založené na víře, naději a lásce, jímž odpovídají na Boží povolání, a systematickým způsobem vyjadřovat jejich povolání ke svatosti a ke svobodě. Jejím úkolem je rovněž probouzet hodnotu ctností a vnímání hříchu, aniž by se přehlížely soudobé poznatky antropologie, a má přivádět k úmyslu jít po často náročné cestě, která však vždy směřuje k radosti z křesťanského života.

Tato morální nauka, chápáná jako „zákon svobody“ a „život podle Ducha“, má své završení ve *spirituální teologii*, která musí také zahrnovat studium kněžské teologie a spirituality, jakož i spirituality zasvěceného života, žité prostřednictvím evangelijních rad, i spirituality laiků. Úkolem křesťanské etiky je formovat učedníky k životu svatosti, každého podle znaků jeho povolání. V této souvislosti je třeba zařadit do studijního plánu kurs *teologie zasvěceného života*, aby budoucí pastýři získali základní informace a teologickou náplň identifikující zasvěcený život, jenž je součástí života a svatosti samotné církve.

170. Pastorální teologie „je vědecká reflexe o stálém růstu církve v dějinách silou Ducha Svatého (...) Pastorální teologie není pouze uměním ani souborem výzev, zkušeností a metod. Je právoplatnou teologickou disciplínou, protože z víry čerpá zásady a kritéria pro pastorační činnost církve v dějinách té církve, která každodenně „plodí“ církev samu (...) Mezi těmito zásadami a kritérii zaujímá zvlášť důležité místo

*evangelijní rozlišování společensko-kulturní a církevní situace, v níž se má příslušná pastorační práce provádět.*²⁵⁷

171. V situaci zvýšené mobility lidí, kdy se celý svět stal „globální vesnicí“, nemůže během studií chybět kurs misiologie jako formace k opravdové univerzalitě církve a k podpoře jejího evangelizačního úsilí nejen jako *missio ad gentes*, ale i jako *nové evangelizace*.

172. Je nezbytné, aby dostatečný počet hodin byl vyhrazen sociální nauce církve, neboť je nutno uvážit, že hlásání a svědectví evangelia, k němuž je kněz povolán, má svůj důležitý akční rádius v lidské společnosti a mimo jiné směřuje k budování Božího království. To v sobě zahrnuje prohloubené poznávání skutečnosti a evangelijní interpretaci lidských, sociálních a politických vztahů, které jsou pro život jednotlivců i národů určující. Do tohoto horizontu vstupují důležitá témata týkající se Božího lidu, o nichž široce pojednává učitelský úřad církve.²⁵⁸ Patří k nim hledání obecného dobra, význam solidarity mezi národy a subsidiarita, výchova mladých, zacházení s právy a s nimi spojenými povinnostmi, význam politické autority, hodnota spravedlnosti a míru, struktury sociální podpory a doprovázení těch nejpotřebnějších.

Od určité doby se pozornost odborníků a vědců činných v různých oborech zaměřuje na počínající celoplanetární krizi, jež naráží silnou ozvěnu v současném církevním magisteriu a týká se „ekologického problému“. Ochrana stvoření a péče o Zemi jako o náš společný domov jsou oprávněnou součástí křesťanské vize a určitým způsobem vytvářejí pozadí pro zdravou ekologii lidských vztahů. Proto především dnes vyžadují „*ekologickou konverzi, která znamená, že se ve vztazích k okolnímu světu projevují všechny důsledky setkání s Ježíšem. Povolání střežit Boží dilo je podstatnou součástí ctnostného života. Nepředstavuje něco volitelného ani nějaký druhotný*

257 *Pastores dabo vobis*, č. 57.

258 Například srov. LEV XIII., encyklika *Rerum novarum* (15. května 1891): *AAS* 23 (1890–1891), 641–670; JAN XXIII., encyklika *Mater et Magistra* (15. května 1961): *AAS* 53 (1961), 401–464; PAVEL VI., encyklika *Populorum progressio* (26. března 1967): *AAS* 59 (1967), 257–299; JAN PAVEL II., encyklika *Centesimus annus* (1. května 1991): *AAS* 83 (1991), 793–867; BENEDIKT XVI., encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009): *AAS* 101 (2009), 641–709.

*aspekt křesťanského života.*²⁵⁹ Je proto potřebné, aby budoucí kněží byli k tomuto tématu citliví a pomocí potřebných teologických i magisteriálních usměrnění se jim pomáhalo „*uznat velikost, naléhavost a krásu výzvy, před níž stojíme,*“²⁶⁰ zavádět ji do své budoucí pastýřské služby a stávat se iniciátory náležité péče o všechny otázky spojené s ochranou stvoření.

173. Církevní dějiny musí ukazovat původ a rozvoj církve jako Božího lidu, jenž se šíří v čase a prostoru, a vědecky zkoumat historické prameny. Je třeba, aby si ve svém výkladu všimaly pokroku teologických nauk i konkrétní společenské, ekonomické a politické situace, jakož i názorů a způsobů myšlení, které měly největší vliv, a aby zkoumaly jejich vzájemnou závislost a rozvoj. A konečně je nutno zdůrazňovat podivuhodné setkání Božího a lidského působení a pomáhat seminariistům v jejich ryzím vnímání církve a její tradice. Je také potřebné, aby byla věnována náležitá pozornost církevním dějinám ve vlastní zemi.

174. Východiskem pro výuku kanonického práva má být solidní vize církve ve světle Druhého vatikánského koncilu.²⁶¹ Při výkladu jeho principů a norem se má ukazovat, že veškeré kanonické uspořádání a církevní disciplína mají odpovídat spásonosné Boží vůli a mít za svůj *suprema lex* spásu duší. Když se vrátíme ke slovům, jimiž se vyhlásil Kodex z roku 1983, můžeme prohlásit, že církevní právo ve svém celku „*jistým způsobem lze považovat za velikou snahu převést koncilní nauku o církvi do kanonického vyjádření. I když není možné dokonale ‚kanonicky‘ vyjádřit obraz církve podaný koncilní naukou, je přece nutné, aby se kodex k tomuto obrazu vždy obracel jako k prvotnímu vzoru, jehož rysy musí svou povahou pokud možno vyjadřovat.*“²⁶² Kanonické právo se tedy staví do služeb působení Ducha Svatého v církvi a řádným rozlišováním situací v církvi napomáhá účinnému vykonávání pastorage.

259 FRANTIŠEK, encyklika *Laudato si'* (24. května 2015), č. 217: *L'Osservatore Romano* 137 (19. června 2015), 6.

260 *Tamtéž*, č. 15.

261 Srov. *Optatam totius*, č. 16.

262 JAN PAVEL II., apoštolská konstituce *Sacrae disciplinae leges* (25. ledna 1983): *AAS* 75 (1983), pars II, p. XI.

V tomto smyslu je vhodné, aby se během počáteční formace podporovala kultura a studium kanonického práva tak, aby si kněží byli vědomi, že především v oblasti pastorační rodin mohou mnohé problematiky a „zranění“ nacházet lék v nástrojích, které poskytuje církevní právo a které napomáhají „*trvale a podle darů a poslání každého k dobru věřících*“²⁶³.

175. Za významné oblasti teologického studia mají být rovněž pokládány i jiné obory, jako je ekumenismus a dějiny náboženství se zvláštním důrazem na hebraismus a islám, jakož i na náboženství v dané zemi nejrozšířenější, aby se posiloval mezináboženský dialog. Zároveň u vědomí toho, že „*evangelizujeme i tehdy, když se snažíme reagovat na rozmanité výzvy, které se mohou vynořit*“,²⁶⁴ se má věnovat velká pozornost příjemcům hlásání víry, a tedy i otázkám a podnětům pocházejícím ze sekulární kultury: ekonomika, která vylučuje druhé lidi; zbožštění peněz; nespravedlnost vytvářená násilím; přimát zdání před bytím; postmoderní a globalizovaný individualismus, jakož i etický relativismus a náboženská lhostejnost.²⁶⁵

d) „Ministeriální“ předměty

176. Jedná se o ty obory, jejichž znalost se požaduje z důvodu specifických nároků budoucí pastýřské služby,²⁶⁶ vykonávané v konkrétním prostředí a v určité době. Podle požadavků a způsobů stanovených každou *Ratio Nationalis* budou jednotlivé semináře povinny zabezpečit, aby se výuka těchto disciplín poskytovala seminaristům během jejich formace. Nabídka těchto předmětů a jejich hlubší poznávání bude užitečným a nezbytným přínosem pro život i pro lidský a duchovní růst budoucích kněží, stejně tak i pro jejich službu.

263 FRANTIŠEK, apoštolský list formou „*motu proprio*“ *Mitis Iudex Dominus Iesus* (15. srpna 2015): *L'Osservatore Romano* 204 (9. září 2015), 3.

264 *Evangelii gaudium*, č. 61.

265 Srov. *tamtéž*, č. 52–75.

266 Srov. C.I.C., kán. 256, § 1.

177. Bude zvláště vhodné hlouběji se seznamovat s *ars celebrandi* díky výuce toho, jak se plodně zúčastňovat na posvátných tajemstvích a jak prakticky slavit liturgii při věrném respektování liturgických knih.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat homilii²⁶⁷, neboť ona „je prubířským kamenem hodnocení, jak blízko je pastýř svému lidu a jak se s ním setkává“²⁶⁸. To se ukáže jako zvláště důležité v ostatních oblastech služby, jako je liturgické kázání a katecheze, což jsou trvalé úkoly kněží napomáhající k růstu jim svěcených společenství. Příprava na zvěstování křesťanského poselství není pouze „technická“, neboť „kazatel je bytost kontemplativní, která se v nazírání zaměřuje na slovo podobně jako na lid. (...) Jde o to, propojit poselství biblického textu s lidskou situací, s tím, co lidé prožívají, se zkušeností, která potřebuje světlo Slova.“²⁶⁹

178. Pro dobrou disponibilitu a přípravu k udílení svátosti smíření se jako velmi užitečný ukazuje specifický kurs *úvodu do zpovědní služby*, který pomůže seminaristům používat zásady morální teologie pro konkrétní případy a vyrovnávat se problematikou této delicate služby v duchu milosrdenství.²⁷⁰ S ohledem na pastýřskou péči o věřící se v této oblasti má také dbát na formaci ohledně rozlišování duchů a duchovního vedení jako integrální součásti kněžské služby.

179. Víra Božího lidu se často vyjadřuje prostřednictvím různých forem lidové zbožnosti, jež „dokazuje žízeň po Bohu, kterou mohou cítit jen prostí a chudí lidé“²⁷¹ a představuje „teologické místo, kterému musíme věnovat pozornost, a to zejména tehdy, když uvažujeme o nové evangelizaci“²⁷². Proto ji musí budoucí kněží poznávat a oceňovat její hodnotu a nejrýzejší význam. Seminaristé se tak naučí rozlišovat

267 Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, *Homiletický direktář* (29. června 2014); *Evangelii gaudium*, č. 135–144; FRANTIŠEK, apoštolský list *Misericordia et misera* (20. listopadu 2016), č. 6: *L'Osservatore Romano*, 268 (21.–22. listopadu 2016), 8–9.

268 *Evangelii gaudium*, č. 135.

269 *Tamtéž*, č. 154.

270 Srov. například KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Kněz služebník milosrdenství – Příručka pro zpovědníky a spirituály* (9. března 2011).

271 *Evangelii nuntiandi*, č. 48.

272 *Evangelii gaudium*, č. 126.

to, co patří k inkulturaci evangelia a utváří pravý poklad církve, od „*připoutanosti k nedokonalým nebo pomýleným způsobům zbožnosti, jež vzdalují od ryzího biblického zjevení*“²⁷³. Jako přirozené rozšíření tohoto tématu bude třeba předkládat seminaristům hagiografii s odkazem na životy nejvýznamnějších světců.

180. Aby seminaristé lépe splňovali požadavky kněžské služby, mají získat důkladnou formaci v oblasti správy majetku, s nímž je třeba nahlížet podle kanonických norem střídmě, s odstupem a morální průzračností,²⁷⁴ a rovněž k tomu mít patřičné schopnosti. To umožní vydávat jasné evangelijní svědectví – na něž je Boží lid zvláště citlivý – a usnadní se jedna z nejhroustlivějších pastoračních aktivit. Taková formace musí obsahovat základní znalosti občanských zákonů v této oblasti a věnovat zvláštní pozornost povinnostem farářů a potřebě využívat kompetentní laiky.

181. Na základě konkrétní situace v místě, kde se seminaristé formují, se musí učit získávat citlivost pro otázky posvátného umění. Speciální pozornost věnovaná této oblasti poskytne budoucím kněžím další katechetické nástroje a rovněž zvýší jejich znalosti o historii a „pokladech“, jež je třeba zachovat, a o dědictví místních církví, kde působí. Je nutno připomenout, že správné hodnocení umění a krásy je samo o sobě hodnotou, která s sebou nese i výrazný pastorační vliv. Také znalost posvátné hudby²⁷⁵ přispěje ke komplexní formaci seminaristů a poskytne jim další nástroje pro evangelizaci a pastorační práci.

182. Vzhledem ke značné pozornosti, kterou církevní magisterium věnuje oblasti veřejných sdělovacích prostředků,²⁷⁶ a prospěšnému prostoru pro evangelizaci vytvářenému „novými místy“ mediální sítě, nemůže v seminářích chybět citlivá pozornost vztahující se k tomuto tématu.

273 *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*, č. 1.

274 Srov. FRANTIŠEK, *Projev k rektorům a žákům papežských kolejí a konviktilů v Římě* (12. května 2014): *I. c.* 5; C.I.C., kán. 282.

275 Srov. POSV. KONGREGACE PRO RITY, instrukce *Musicam sacram*, pro hudbu v posvátné liturgii (5. března 1967): *AAS* 59 (1967), 300–320.

276 Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil, dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica* (4. prosince 1963), jakož i papežská poselství pro Světové dny sdělovacích prostředků.

Za tímto účelem je třeba učit se nejen poznávat technické nástroje a základní pojmy, ale především je nutno vést seminaristy k vyrovnanému a zralému užívání těchto prostředků, prostému přehnané připoutanosti a závislosti.

183. A konečně téma výuky jazyků v seminářích je trvale aktuální. Živě se doporučuje znalost aspoň jednoho moderního jazyka a mají se brát v úvahu i jazyky, jimiž se hovoří v zemích, kde budou seminaristé vykonávat kněžskou službu. Při seminární formaci nelze ignorovat témata spojená s migrací a s turistikou, neboť vyžadují odpovídající jazykové schopnosti.

Kromě hebrejštiny a biblické řečtiny mají být seminaristé od počátku své formace směřováni ke studiu latinského jazyka, který umožňuje přístup k pramenům církevního magisteria a dějin církve.

184. Zmíněné „ministeriální předměty“ a další, jež se považují za užitečné nebo potřebné pro kněžskou službu, mají seminaristé studovat po celou dobu své výchovy, přičemž se má brát v úvahu důležitost každého z nich pro průběh formace. Dobu a způsob jejich výuky stanoví každá *Ratio Nationalis*.

e) Specializovaná studia

185. Kromě základních studií potřebných pro formaci každého kněze může apoštolát od některých vyžadovat specifickou přípravu. Vedle možnosti určité specializace s ohledem na pastorační je důležitá i formace kněží určených pro úkoly a úřady vyžadující hlubší přípravu v kursech nebo institutech specializovaných pro tento účel.

V tomto směru je možné – kromě obvyklého studia posvátných věd během specializace – mít na zřeteli i jiné iniciativy organizované místními církvemi, které se týkají specifické formace v oblastech považovaných za důležité pro pastorační a pro získání nástrojů a poznání, jež podporují aktivitu v určitých službách. Například lze zmínit kurzy určené pracovníkům církevních soudů, vychovatelům v seminářích, pracovníkům v oblasti sdělovacích prostředků, správy církevního majetku nebo katecheze.

Za tímto účelem mohou biskupové v rámci své zodpovědnosti, po získání potřebných informací a zvážení potřeb místní církve, vybrat

osoby vhodného nadání, odpovídajících ctností a intelektu, aby takovéto cíle sledovali.

f) Cíle a metody výuky

186. I když se má respektovat různost metod, musí výuka zaručit sledování určitých cílů:

- a) pomáhat seminaristovi, aby si mezi množstvím získávaných informací kladl podstatné otázky, jež by u něho vzbuzovaly svatý neklid srdce, který otevírá lidského ducha pro hledání Boha;
- b) vytvářet jednotu a syntézu intelektuální formace prostřednictvím harmonie mezi studiem biblickým, teologickým a filosofickým; zvláště je třeba pomáhat seminaristům uspořádat a koordinovat poznatky, překonávat rizika fragmentárního poznávání a vytváření neorganické, a proto zmatené mozaiky;²⁷⁷
- c) zajišťovat jasnou a solidní výuku zaměřenou na lepší poznávání tajemství Boha a církve, pravd víry a jejich hierarchie,²⁷⁸ člověka a současného světa;
- d) podporou logické a racionální argumentace napomáhat dialogu a sdílení mezi seminaristy i mezi nimi a vyučujícími;
- e) předkládat seminaristům historické hledisko tak, aby dokázali zachytit pouto mezi vírou a dějinným vývojem a vyjadřovat odpovídajícím jazykem obsah své filosofické a teologické formace.

187. *Praktická usměrňení.* Pokud jde o používání výukových metod, má se brát v úvahu následující:

- a) v základních kursech vykládají vyučující podstatu daného předmětu a poskytují seminaristům usměrňení pro osobní studium a bibliografii;
- b) vyučující mají dbát na to, aby vyučovali katolickou nauku se specifickým odkazem na bohatství církevního magisteria, především papežského a ekumenických koncilů, a aby odpovídali na výzvy nové evangelizace a dnešního života;

277 Srov. *Pastores dabo vobis*, č. 54.

278 Srov. C.I.C., kán. 750, 752–754.

- c) mají se pořádat interdisciplinární semináře, aby se získal co největší užitek ze společného studia a kreativním způsobem se napomáhalo spolupráci mezi vyučujícími a seminaristy na vědecké a intelektuální úrovni;
- d) má se podporovat osobní studium vedené „tutory“, aby se seminaristé naučili metodologii vědecké práce a dostávalo se jim nezbytné pomoci a povzbuzení pro správnou asimilaci získaných poznatků;
- e) seminaristé mají být vědeckou metodou uváděni do studia různých pastoračních otázek, aby mohli lépe objevovat niternou spojitost mezi životem, zbožností a věděním získávaným při přednáškách;²⁷⁹
- f) tam, kde to biskupská konference bude považovat za vhodné, lze plánovat určité období formace mimo seminář, případně i v jiné zemi, aby se seminaristé učili užitečné jazyky a poznávali život církve zakořeněný v jiné kultuře.

Aby studium bylo skutečně plodné, nesmí chybět základní struktura, jejíž součástí má být dostatečný počet dobře připravených vyučujících,²⁸⁰ uspořádaná knihovna, vedená schopným personálem, a přístup na internet jako prostředek pro zkoumání a komunikaci.

Dosažený pokrok ve studiu prokazují seminaristé ústními nebo písemnými zkouškami a písemnými pracemi podle norem stanovených biskupskou konferencí.

279 Srov. C.I.C., kán. 254, § 2.

280 Srov. *tamtéž*, kán. 253, §§ 1–2.

VIII. Kritéria a normy

a) Různé typy seminářů

188. Především se nemá zapomínat na to, že seminář není hlavně budovou, ale formačním společenstvím, ať se nachází kdekoli. Když tedy biskupové zvažují možnost zřízení nebo udržení diecézního semináře,²⁸¹ aniž by opomněli pozorně zvážit okolnosti spojené se situací církve, mají brát v úvahu potřebný počet povolání i vychovatelů, aby se zaručila existence formační komunity,²⁸² jakož i sboru vyučujících, jenž by byl schopen poskytovat kvalitní intelektuální průpravu, a samozřejmě je třeba zaručit i ekonomickou udržitelnost této struktury.

Pokud to okolnosti dovolují, je třeba v dialogu s ostatními biskupy církevní provincie nebo biskupské konference hledat vhodné řešení a svěřit seminaristy semináři jiné místní církve anebo zřídit interdiecézní semináře, a sice po obdržení schválení Kongregace pro klérus týkající se jak zřízení semináře, tak i jeho stanov.²⁸³

Zvláštní pozornost si zasluhuje případ seminaristů, kteří byli pozváni ke studiu v jiné instituci, než je jejich seminář. V tomto případě je na zodpovědnosti diecézního biskupa, aby zaručil jejich začlenění do skutečné formační komunity a pečlivě se vyhýbal situacím, že by některý seminarista nebo malá skupinka kandidátů trvale bydlela v soukromém obydlí, kde by nebylo možné patřičně rozvíjet jejich duchovní ani komunitní život.

Toho, kdo oprávněně bydlí mimo seminář, má jeho diecézní biskup svěřit způsobilému knězi, který se bude svědomitě starat o jeho duchovní a kázeňskou formaci.²⁸⁴

281 Srov. *tamtéž*, kán. 237, § 1.

282 Srov. *tamtéž*, kán. 239, § 1–2.

283 Srov. *tamtéž*, kán. 237, § 2.

284 Srov. *tamtéž*, kán. 235, § 2.

b) Přijetí, vyloučení a opuštění semináře

189. „*Církev má právo i za použití lékařské vědy a psychologie ověřovat způsobilost budoucích kněží.*“²⁸⁵ Za přijetí do semináře je zodpovědný biskup. Za pomoci společenství vychovatelů má u kandidátů prověřovat jejich lidské i morální, duchovní i intelektuální kvality, fyzické i psychické zdraví a poctivost jejich úmyslu.²⁸⁶ V tomto smyslu je třeba brát v úvahu usměrnění týkající se využití služeb odborníků v psychologických vědách,²⁸⁷ jakož i směrnic o kandidátech přicházejících z jiných seminářů nebo formačních institucí²⁸⁸ nebo usměrnění v případě homosexuální tendence kandidáta,²⁸⁹ ve všeobecnosti platí, že „*první výběr kandidátů pro jejich vstup do semináře musí být pozorný, protože není lhostejné, zda seminaristé budou pokračovat ve své cestě ke kněžství, a každou etapu je třeba považovat jako důsledek a pokračování tohoto prvního kroku*“²⁹⁰.

285 *Usměrnění pro používání psychologických dovedností při přípuštění a formaci kandidátů kněžství*, č. 11: *Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1271–1272; srov. C.I.C., kán. 241, § 1.

286 Srov. C.I.C., kán. 241, § 1.

287 Srov. *Usměrnění pro používání psychologických dovedností při přípuštění a formaci kandidátů kněžství: Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1239–1289.

288 Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Instrukce biskupským konferencím o vynechání semináře u kandidátů pocházejících z jiných seminářů nebo řeholních rodin* (9. října 1986 a 8. března 1996); POSVÁTNÁ KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, oběžný list *Dovolujeme si papežským zástupcům o přípuštění bývalých seminaristů do jiného semináře* (9. října 1986): *Enchiridion Vaticanum* 10 (1989), 694–696.

289 Srov. táž., *Instrukce o kritériích rozlišení povolání týkající se osob s homosexuálními tendencemi s ohledem na jejich přípuštění do semináře a k posvátným svěcením* (4. listopadu 2005), č. 2: *AAS* 97 (2005), 1009–1010.

290 KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, *Carta circular Entre las más delicadas a los Exc. mos y Rev. mos Señores Obispos diocesanos y demás Ordinarios canónicamente facultados para llamar a las Sagradas Ordenes, sobre Los escrutinios acerca de la idoneidad del los candidatos* (10. listopadu 1997), č. 7: *Notitiae* 33 (1997), s. 497.

b.1. Fyzické zdraví

190. V okamžiku vstupu do semináře má být seminarista veden k tomu, aby prokázal, že se těší dobrému zdravotnímu stavu slučitelnému s výkonem budoucí služby, jak stanovují příslušné normy vydané biskupskými konferencemi, které budou začleněny do národních *Ratio*. Zvláště má předložit výsledky celkového lékařského vyšetření, které má zaručit „zdravou a silnou konstituci“, jakož i případnou dokumentaci týkající se nemocí, operací a speciálních terapií, jimž se podrobil v minulosti. S obsahem této dokumentace může být seznámen jen biskup a rektor diecézního semináře a jeho šíření se řídí ustanoveními občanských a církevních zákonů platných v každé zemi.

V této oblasti je třeba od počátku dbát na to, co předepisuje Kongregace pro nauku víry pro moudré a personalizované hodnocení těch, kdo jsou postiženi celiakií nebo trpí alkoholismem a obdobnými nemocemi.²⁹¹ Biskupské konference mají povinnost vypracovat příslušné normy ohledně toho, co stanovuje uvedené dikasterium v souvislosti s jinými zdravotními situacemi, jež by mohly ohrožovat výkon služby.

Odpovídající zdravotní stav je nutno udržovat a lze ho ověřovat po celou dobu formace.

b.2. Psychické zdraví

191. Zpravidla je třeba se vyhnout tomu, aby do semináře byli přijati ti, kdo trpí nějakou projevenou nebo latentní chorobou (např. schizofrenií, paranoiou, bipolární poruchou, parafilii atd.) ve stupni oslabujícím u člověka jeho schopnost rozumného úsudku, v jejímž důsledku nedokáže přijmout za své úkoly spojené s povoláním a službou.

192. Otázka využití služeb expertů v psychologických vědách pro formaci ke svěcení byla už v minulosti předmětem pozornosti církve a Svátého stolce.²⁹² Přínos psychologických věd se ukázal jako všeobecně chválná pomoc pro vychovatele, jimž ostatně přísluší rozpoznávat

291 Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, oběžné listy z 19. června 1995 a z 24. července 2003.

292 Srov. *Monitum* POSVÁTNE KONGREGACE SVATÉHO OFICIA (15. července 1961): *AAS* 53 (1961), 571.

povolání. Takovýto vědecký příspěvek umožňuje lépe poznávat povahu a osobnost kandidátů a dovoluje poskytovat formační službu, jež lépe odpovídá situaci každého jednotlivce: „*Je vhodné, aby rektor a ostatní vychovatelé mohli počítat se spoluprací expertů v psychologických vědách, kteří však nemohou patřit do týmu vychovatelů.*“²⁹³ Vzhledem k diskrétnosti tohoto úkolu a specifčnosti formace ke kněžské službě musí být volba takovýchto odborníků pozorná a uvážlivá: „*Je třeba mít na zřeteli, že by se měli nejen vyznačovat solidní lidskou a duchovní zralostí, ale také by měli vycházet z antropologie, která otevřeně sdílí křesťanské pojetí lidské osoby, sexuality, povolání ke kněžství a k celibátu, a jejich intervenování má rovněž mít na zřeteli tajemství člověka v jeho osobním dialogu s Bohem podle pohledu církve.*“²⁹⁴

193. V ovzduší vzájemné důvěry a otevřenosti srdce, jež má charakterizovat moment žádosti o přijetí do semináře, je třeba aspiranta vést k tomu, aby seznámil biskupa a rektora semináře s případnými psychologickými problémy z minulosti, jakož i s terapií absolvovanou v některých obdobích, což bude představovat součást celkového posouzení dalších požadovaných kvalit. V každém případě je vhodné provádět psychologické hodnocení jak v okamžiku přijetí do semináře, tak i v následujícím období, pokud se to vychovatelům bude jevit jako užitečné.

194. Je třeba mít na paměti, že pro využití služeb odborníka v psychologických vědách je potřebný souhlas zainteresované osoby,²⁹⁵ vyjádřený předem, písemně, na základě poskytnutých informací a svobodně.²⁹⁶ Na druhé straně „*kandidát kněžství nemůže vnucovat přijetí své osobní situace, ale s pokorou a vděčností má přijmout normy a podmínky, které*

293 *Usměrnění pro používání psychologických dovedností při přípuštění a formaci kandidátů kněžství*, č. 6: *Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1258–1260.

294 *Tamtéž*.

295 *Tamtéž*, č. 12: „*Pokud by kandidát při odůvodněné žádosti ze strany vychovatelů odmítl přistoupit k psychologické konzultaci, nebudou nikterak znásilňovat jeho vůli a budou opatrně postupovat dál v rozlišování na základě znalostí, jimiž disponují*“: *Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1277.

296 *Srov. tamtéž*, č. 12 a 15: *Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1276–1277 a 1282–1283.

z důvodu své zodpovědnosti ukládá samotná církev“²⁹⁷. Pro ochranu vlastního soukromí „se kandidát může svobodně obrátit na jednoho z odborníků stanovených vychovateli anebo na jiného, jehož si vybral sám a oni ho přijali. Podle možností má být kandidátům vždy zaručena svobodná volba mezi různými odborníky, kteří splňují stanovené předpoklady.“²⁹⁸

195. Po sepsání zprávy má odborník, při respektování platných občanských zákonů, sdělit výsledek svého šetření přímo zainteresované osobě a pak jediné osobám, jež z titulu svého úřadu jsou oprávněny takovéto údaje znát: „Po vykonaném šetření a s ohledem na usměrnění, které odborník dostal od vychovatelů, a pouze po předchozím písemném souhlasu kandidáta, poskytne svůj příspěvek směřující k pochopení osobnosti a problematiky, které daný subjekt čelí nebo musí čelit. Podle svého hodnocení a na základě svých kompetencí rovněž naznačí předvídatelné možnosti osobnostního růstu kandidáta. Pokud je to třeba, taktéž navrhne formu a způsob psychologické pomoci.“²⁹⁹ S ohledem na výše uvedené, konkrétními osobami, které jsou oprávněny seznámit se s informacemi poskytnutými odborníkem, jsou tyto: biskup diecéze zainteresované osoby a biskup zodpovědný za seminář (nejsou-li totožní), rektor semináře, kde probíhá formace, a rektor diecézního semináře (nejsou-li totožní), jakož i spirituál.

196. Biskupská konference zajistí, aby do národních *Ratio* byly zařazeny normy, které určí způsob provádění odborných psychologických vyšetření, a rovněž stanoví dobu, po níž se mají uchovávat dokumenty týkající se fyzického a psychického zdraví seminaristů. Přitom je třeba respektovat platné občanské zákony různých zemí, jakož i možné následky, včetně trestních, byť i neúmyslného šíření údajů v nich obsažených.

297 Tamtéž, č. 11: *Enchirion Vaticanum* 25 (2011), 1272.

298 Tamtéž, č. 12: *Enchirion Vaticanum* 25 (2011), 1276.

299 Tamtéž, č. 15: *Enchirion Vaticanum* 25 (2011), 1283.

b.3. Propuštění

197. Pokud společenství vychovatelů považuje po konzultaci s biskupem za nutné vyloučit některého seminaristu v kterémkoli momentu jeho cesty, tento úkon se zpravidla provádí písemně a vhodně se uchovává; uvážene a alespoň souhrnně, avšak s dostatečnou jasností³⁰⁰ se v něm uvedou okolnosti, které motivovaly a shrnují vykonané rozhodnutí.

b.4. Seminaristé pocházející z jiných seminářů nebo formačních institutů

198. Od toho, kdo po vyloučení nebo opuštění semináře, žádá o přijetí do jiného semináře nebo formačního domu, se všeobecně žádá, aby předložil biskupovi písemnou žádost s vysvětlením své osobní cesty a důvodů, jež v minulosti vedly k jeho vyloučení nebo opuštění jiného formačního institutu. Rektor semináře, kam daná osoba žádá vstoupit, si musí bezpodmínečně vyžádat dokumentaci i psychologického charakteru, která se vztahuje k době strávené v jiném formačním institutu;³⁰¹ řídí se přitom dispozicemi biskupské konference.³⁰² Všeobecně se jedná o značně diskrétní situace, které od vychovatelů vyžadují zvýšenou míru pečlivého rozlišení a před případným přijetím maximální obezřetnost.

300 Srov. C.I.C., kán. 51.

301 *Usměrnění pro používání psychologických dovedností při přípuštění a formaci kandidátů kněžství*, č. 16: „Je v protikladu k církevním normám přijmout do semináře nebo do formačního domu osoby, které odešly nebo, tím spíše, které byly vyloučeny z jiných seminářů nebo formačních domů, aniž by se předtím od jejich příslušných biskupů nebo vyšších představených opatřily potřebné informace hlavně o důvodech jejich propuštění nebo odchodu. Jasnou povinností předchozích vychovatelů je poskytnout novým vychovatelům přesné informace“: *Enchiridion Vaticanum* 25 (2011), 1284; srov. C.I.C., kán. 241, § 3.

302 Srov. *Instrukce biskupským konferencím o vynechání semináře u kandidátů pocházejících z jiných seminářů nebo řeholních rodin*.

c) Osoby s homosexuálními sklony

199. Ve vztahu k osobám s homosexuálními sklony, které chtějí vstoupit do semináře anebo během své formace zjistí takovou situaci, církev v souladu se svým učitelským úřadem³⁰³ „sice hluboce respektuje zmíněné osoby, avšak do semináře a k posvátným svěcením nemůže připustit ty, kdo homosexualitu praktikují, prokazují hluboce zakořeněné homosexuální tendence anebo podporují takzvanou gay kulturu. Uvedené osoby se totiž nacházejí v situaci, která závažně brání vytváření správných vztahů s muži i s ženami. Absolutně nelze přehlížet negativní důsledky, které mohou plynout z vysvěcení lidí s hluboce zakořeněnými homosexuálními tendencemi.“³⁰⁴

200. „Pokud by se jednalo o homosexuální tendence, které jsou výrazem přechodného problému, jako je například ještě nedokončené dospívání, musí být jasné překonány alespoň tři roky před jáhenským svěcením.“³⁰⁵

Je však třeba připomenout, že ve vztahu upřímného dialogu a vzájemné důvěry je seminarista povinen projevit vychovatelům – biskupovi, rektorovi, spirituálovi a dalším vychovatelům – své případné pochybnosti nebo těžkosti v této oblasti.

„Pokud kandidát praktikuje homosexualitu nebo prokazuje hluboce zakořeněné homosexuální tendence, má jeho spirituál stejně jako jeho zpovědník ve svém svědomí povinnost odradit ho od kroků směřujících ke svěcení.“ V každém případě „by bylo vysoce nečestné, pokud by kandidát navzdory všemu skrýval svou homosexualitu, aby mohl přistoupit ke svěcení. Takovýto nedůvěryhodný postoj neodpovídá duchu pravdy, poctivosti a disponibility, jenž má charakterizovat osobu toho, kdo si myslí, že je povolán ke službě Kristu a jeho církvi v kněžském úřadě.“³⁰⁶

303 Srov. Katechismus katolické církve, č. 2357–2358.

304 Instrukce o kritériích rozlišení povolání týkající se osob s homosexuálními tendencemi s ohledem na jejich připuštění do semináře a k posvátným svěcením, č. 2: AAS 97 (2005), 1010.

305 Tamtéž.

306 Tamtéž, č. 3: AAS 97 (2005), 1012.

201. Ve stručnosti, je třeba připomínat a současně seminaristům ani nezamlčovat, že „*pouhá touha stát se knězem není dostačující a na obdržení posvátného svěcení není žádné právo. Církvi přísluší (...) rozpoznávat způsobilost toho, kdo si přeje vstoupit do semináře, doprovázet ho během let formace a povolat ho k posvátným svěcením, pokud se má za to, že vlastní požadované kvality.*“³⁰⁷

d) Ochrana mladistvých a doprovázení obětí

202. Maximální pozornost se má věnovat otázce ochrany mladistvých a zranitelných dospělých³⁰⁸ a má se pečlivě dbát na to, aby se ti, kdo žádají o vstup do semináře anebo již předkládají žádost o svěcení, nedopustili žádného z takových deliktů anebo se nedostali do problematických situací v této oblasti.

Vychovatelé mají zajišťovat odpovídající zvláštní osobní doprovázení těm, kdo prožili v této oblasti nějaké bolestné zkušenosti.

Do počátečního formačního programu i do trvalé formace je třeba zahrnout specifické přednášky, semináře nebo kursy o ochraně mladistvých. Patřičné informace se mají poskytnout vhodným způsobem a mají také upozornit na oblasti možného vykořisťování, jako je například obchodování s dětmi, práce mladistvých, sexuální zneužívání mladistvých a zranitelných dospělých.

Za tímto účelem bude prospěšné, když biskupská konference nebo biskup zodpovědný za seminář naváží dialog s Papežskou komisí pro ochranu nezletilých³⁰⁹, jejímž specifickým úkolem je „*navrhovat [Svatému otci] co nejvhodnější iniciativy pro ochranu mladistvých a zranitelných dospělých s cílem učinit vše, co je možné, aby zločiny, jaké se staly, se v církvi už neopakovaly. Komise má ve spolupráci s Kongregací pro nauku víry napomáhat místním církvím při jejich zodpovědnosti za ochranu všech mladistvých a zranitelných dospělých.*“³¹⁰

307 *Tamtéž*, č. 3: AAS 97 (2005), 1010.

308 Srov. FRANTIŠEK, *Dopis prefektovi Kongregace pro klérus* (9. června 2016).

309 Ustanovená papežem FRANTIŠKEM chirografem *Minorum tutela actiosa* (22. března 2014); vyhlášení stanov je z 21. dubna 2015.

310 FRANTIŠEK, chirograf *Minorum tutela actiosa* (22. března 2014). Na konci plenárního zasedání konaného v říjnu 2015 tato komise vydala nótu týkající se vykonané práce a především specifikace svých cílů a úkolů,

e) Skrutinia

203. Pro pečlivé a pozorné přezkoušení biskup „v rozumném předstihu zajistí prostřednictvím skrutinií, aby každý z kandidátů byl způsobilý pro posvátná svěcení a plně rozhodnutý žít požadavky katolického kněžství. V této tak diskrétní věci nikdy nemá konat chvatně a v případě pochybností ať raději odloží své schválení, dokud se nerozptýlí každý stín pochybnosti o kandidátově způsobilosti.“³¹¹

204. „Skrutiniem“ se nazývá akt rozpoznávající způsobilost každého kandidáta. Má být vykonáván při pěti různých příležitostech během kandidátovy formace: při přijetí mezi kandidáty svěcení, při udílení služeb (lektora a akolyty), při jáhenství³¹² a při kněžství³¹³. Skrutinia nejsou pouze byrokratickými a formálními akty, při nichž se používají standardní všeobecné formulace, ale představují směrodatná hodnocení o povolání konkrétního člověka a o jeho vývoji vyslovená těmi, kdo jsou z pověření a jménem církve k takovému hodnocení stanoveni. Jejich cílem je ověřit skutečnou existenci kvalit a osobní podmínky kandidáta vzhledem ke každé z výše uvedených etap formační cesty. Proto musí být vyhotovena písemně a obsahovat zdůvodněné pozitivní nebo negativní hodnocení týkající se cesty vykonané do této chvíle.

205. Zatímco ověření některých údajů se provádí vzhledem ke specifické příležitosti, musí společenství vychovatelů předložit biskupovi seminaristovo *proprium* pro každé skrutinium:

- a) vlastnoručně psanou kandidátovu žádost;
- b) detailní zprávu rektora (semináře, kde se kandidát formuje, a v případě interdiecézních seminářů i rektora semináře diecézního nebo zodpovědného za povolání), včetně hodnocení zohledňující předcházející období a všech informací, které po-

kde je mimo jiné napsáno: „*Pracovní skupiny se zvláště zaměřují na okruhy týkající se hodnocení a probíhající formace kandidátů kněžství a řeholního života. (...) Komise se nezabývá individuálními případy, nevykonává dohled a není rozhodovacím orgánem*“, tisková zpráva Papežské komise pro ochranu nezletilých (12. října 2015).

311 *Apostolorum successores*, č. 89: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2006), 1778.

312 Srov. C.I.C., kán. 1051.

313 Srov. *Entre las más delicadas*, č. 4: I. c., 496.

važuje za důležité pro lepší poznání situace a pro hodnocení ze strany společenství vychovatelů, s přihlédnutím k tomu, co požaduje kán. 240, § 2 C.I.C.;

- c) zprávu faráře místa, odkud kandidát pochází nebo kde má bydliště;
- d) zprávu vyžádanou od těch, u nichž kandidát vykonával pastorační službu; jako užitečný se může jevit i příspěvek žen, které kandidáta znají a mohou hodnocení doplnit o ženský „pohled“ a úsudek.

206. Před udělením posvátného svěcení je rovněž třeba ověřit splnění času předepsaného pro formaci, potřebnou lidskou i duchovní kvalitu, neexistenci překážek a iregularit,³¹⁴ přijetí svátostí a splněnou účast na duchovních cvičeních předepsaných pro svěcení.³¹⁵ Obecně je třeba vždy mít na paměti to, co stanovuje kán. 1052, § 1 C.I.C., na jehož základě musí být způsobilost projevna jasným a doloženým způsobem nebo, jinak řečeno, „*na základě morální jasnosti založené na pozitivních argumentech*“³¹⁶, a nikoli jen díky nepřítomnosti problematických situací.

Jak známo, biskup má poslední a definitivní kanonickou zodpovědnost ohledně pozvání k posvátným svěcením. Má tedy morální povinnost s maximální pozorností zvažovat konečné hodnocení formačního společenství, jež je vyjádřeno rektorem, který shromažďuje plody zkušenosti prožité během jednotlivých let formace. Pokud ordinář nepřijme negativní úsudek formačního společenství, zkušenost říká, že takové rozhodnutí bylo v nemálo případech zdrojem velkého utrpení pro zainteresované osoby i pro místní církve. Biskup se má zdržet toho, aby zveřejnil datum jáhenského svěcení a povolil přípravy na slavení diaconátu,

314 Srov. C.I.C., kán. 1041–1042. Dva oběžné listy Kongregace pro katolickou výchovu naléhaly na povinnost biskupů a dalších církevních orgánů co nejdříve informovat kandidáty o kanonické disciplíně při překážkách a iregularitách; srov. oběžný list z 27. července 1992 (č. j. 1560/90/18) a oběžný list z 2. února 1999 (č. j. 1560/90/33).

315 Pro posvátné svěcení, jáhenské i kněžské, musí být vykonány následující akty: vlastnoručně psaná žádost kandidáta biskupovi, v níž vyjadřuje svou svobodu a vědomí o přijímaném svěcení a uvědomuje si povinnosti (jak pro jáhenství, tak i pro kněžství); duchovní cvičení trvající alespoň 5 dní (srov. C.I.C., kán. 1039); vyslovit vyznání víry a přísahu věrnosti, pokud možno veřejně před místním ordinářem nebo jeho delegátem, a podepsat tento akt.

316 *Entre las más delicadas*, č. 2: *l. c.*, 495.

dokud si není jistý, že byla řádně završena všechna požadovaná studia a že kandidát úspěšně složil všechny zkoušky, které vyžaduje *curriculum* filosoficko-teologických studií, včetně pátého ročníku.³¹⁷

207. V úvahu je třeba brát zvláště:

- a) výsledek kanonických zveřejnění na místě dlouhodobého bydliště kandidáta;
- b) ohled na věk stanovený pro udělení posvátného svěcení (srov. kán. 1031, § 1 C.I.C.);
- c) ohled na časový odstup stanovený mezi jednou a druhou službou, mezi akolytátem a diakonátem, respektování kán. 1035 C.I.C. a případných dalších ustanovení biskupských konferencí;
- d) ověření případných překážek (srov. kán. 1042 C.I.C.: být ženatý, provozovat aktivity zakázané klerikům, být nedávno pokřtěný anebo se nacházet v situaci podobné tomu, kdo se vrátil k víře nebo k náboženské praxi po mnoha letech jejího zanedbávání – podle hodnocení biskupa) a iregularit (srov. kán. 1041, 2°–6° C.I.C.: zločin odpadu, bludu nebo rozkolu, neplatné manželství, úmyslná vražda nebo úmyslný dokonaný potrat, sebevražda nebo pokus o sebevraždu, simulace úkonů spojených s mocí ze svátosti svěcení);
- e) pro udělení kněžství skutečné vykonávání jáhenské služby.

208. Od požadavků pro přijetí jáhenského a kněžského svěcení lze udělit dispens:

- a) s ohledem na věk: do jednoho roku může udělit dispens biskup; nad jeden rok je třeba požádat Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti;³¹⁸
- b) pokud jde o průběh formace: udělení dispense týkající se minimální doby formace strávené ve velkém semináři³¹⁹ a dispense od předmětů, které tvoří *Ordo studiorum*, přináleží Kongregaci pro klérus.³²⁰

317 Srov. C.I.C., kán. 1032, § 1.

318 Srov. *tamtéž*, kán. 1031, § 4 a KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, Sdělení *Je známo* (24. července 1997): *Notitiae* 35 (1997), 281–282.

319 Srov. C.I.C., kán. 235, § 1.

320 Srov. *Ministrorum institutio*, čl. 6: *AAS* 105 (2013), 134.

209. Posouzení způsobilosti kandidáta pro přijetí dočasného jáhenství s výhledem na kněžství se musí týkat i kněžské služby při respektování kán. 1030 C.I.C. Je zásadně důležité připomenout, že hodnocení pro udělení dočasného jáhenství potenciálně zahrnuje i úsudek o způsobilosti pro kněžství; nikoho nelze připustit k diakonátu *ad experimentum*. Po jáhenském svěcení se způsobilost ke kněžství předpokládá, ale opak může prokázat biskup jasnými argumenty, a to jak z důvodů, jež nastaly předtím, ale v okamžiku připuštění k diakonátu se neuvažovaly, tak i z důvodů následného chování, podle kán. 1030 C.I.C.

210. Biskup podle svého uvážlivého posouzení a s ohledem na hodnocení vychovatelů může buď připustit kandidáta ke svěcení, nebo vyjádřit své zamítnutí; je vhodné, aby biskup vyjádřil svou vůli formou dekretu, kde aspoň všeobecně vyloží důvody tohoto rozhodnutí.³²¹

321

Srov. *Entre las más delicadas*, Příloha III, č. 10: I. c., 498.

Závěr

Druhý vatikánský koncil navrhl kněžím, aby viděli Pannu Marii jako dokonalý model jejich života a vzýval ji jako „*Matku Nejvyššího a Věčného kněze, Královnu apoštolů, Pomocnici kněží při jejich službě*“ a kněze vyzýval, aby ji *uctívali a milovali se synovskou oddaností*“ (Presbyterorum ordinis, č. 18).

Pod pláštěm té, která je Matka milosrdenství a Matka kněží, se nachází kněžský život a formace, do jejichž služby se staví tato *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*.

Svatý otec František schválil předkládaný všeobecný výkonný dekret a nařídil jeho zveřejnění.

Řím, sídlo Kongregace pro klérus, 8. prosince 2016,
slavnost Neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie

Beniamino Card. Stella
Prefekt

+ Joél Mercier
Titulární arcibiskup z Roty
Sekretář

+ Jorge Carlos Patrón Wong
Arcibiskup-emeritní biskup z Papantly
Sekretář pro semináře

Mons. Antonio Neri
Podsekretář